

Ανάπτυξη και Πολιτικές στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Η εργασία υποβάλλεται για τη μερική κάλυψη των απαιτήσεων με στόχο την
απόκτηση του διπλώματος Οικονομική & Επιχειρησιακή Στρατηγική

από

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Γεωργίου Γ. Κασσιανή

.....
Γεωργίου Γ. Κασσιανή

Copyright© Γεωργίου Γ. Κασσιανή, 2012.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν την συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία ασχολείται με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ). Πρόκειται για κράτος της Αραβικής Χερσονήσου, που από συστάσεώς του πριν από 41 χρόνια, σημειώνει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Σκοπός της εργασίας είναι η όσο το δυνατόν εκτενέστερη και εμπειριστατωμένη παρουσίαση της οικονομίας των ΗΑΕ και των παραγόντων που οδήγησαν στην ανάπτυξη, την ευημερία και το υψηλό βιοτικό επίπεδο που απολαμβάνουν οι κάτοικοι της χώρας. Επίσης παρατίθενται πληροφορίες για την ιστορία, την πολιτική και την κοινωνία ώστε ο αναγνώστης να σχηματίσει μία πλήρη εικόνα για τα εμιράτα. Στο τέλος αναλύονται οι προκλήσεις που όπως κάθε κράτος έτσι και τα ΗΑΕ καλούνται να αντιμετωπίσουν και αναλύονται τα σενάρια για το μέλλον τους.

ABSTRACT

This thesis deals with the United Arab Emirates (UAE). This state of the Arabian Peninsula enjoys from its inception 41 years ago high rates of growth. The aim of this thesis is an as much as possible extensive and detailed presentation of the UAE economy and the factors that led to growth, prosperity and to a high standard of living enjoyed by the residents. There are also given information about the history, politics and society so as to enable the reader to obtain a full picture of the emirates. At the end, the challenges that the state is called to deal with are analyzed and the same occurs for the scenarios about the future of the UAE.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί τη Διπλωματική μου Εργασία στα πλαίσια των σπουδών μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική» του τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς υπό την επίβλεψη του καθηγητή Σωτήριου Καρκαλάκου στον οποίο οφείλω ιδιαίτερες ευχαριστίες για την άρτια συνεργασία που είχαμε όλον αυτόν τον καιρό. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου και ιδιαίτερα τη μικρή μου αδελφή που με στήριζαν και με συμβούλευαν σε κάθε βήμα της φοιτητικής μου ζωής.

Πειραιάς, Αύγουστος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1. Γνωριμία με τα ΗΑΕ.....	4
1.1 Τα ΗΑΕ με μία ματιά.....	4
1.2 Φυσικό περιβάλλον.....	5
1.3 Ιστορία και πολιτική.....	6
1.4 Εξωτερικές σχέσεις.....	8
1.5 Δημογραφία.....	11
1.6 Εκπαιδευτικό σύστημα.....	11
1.7 Σύστημα υγείας.....	12
Κεφάλαιο 2. Ανάπτυξη.....	14
2.1 Πολιτική και κοινωνική σταθερότητα.....	16
2.2 Απασχόληση.....	20
2.3 Οικονομικά Μεγέθη.....	24
2.3.α ΑΕΠ.....	24
2.3.β Εμπόριο.....	26
2.3.γ Πληθωρισμός.....	29
2.4 Επενδυτικό κλίμα.....	30
2.4.α Υποδομές.....	30
2.4.β Νομισματική Πολιτική.....	30
2.4.γ Δημοσιονομική Πολιτική.....	32
2.4.δ Άμεσες Επενδύσεις.....	32
2.4.ε Επενδυτικοί νόμοι.....	36
2.4.στ Ελεύθερες Οικονομικές Ζώνες.....	37
2.5 Εκβιομηχάνιση.....	42
2.6 Πλουτοπαραγωγικοί πόροι.....	47
2.7 Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.....	54
2.8 Πυρηνική ενέργεια.....	57
2.9 Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.....	59
2.10 Άλλοι τομείς της οικονομίας.....	68
2.10 α. Τηλεπικοινωνίες.....	68

2.10 β. Ναυτιλία.....	69
2.10 γ. Τουρισμός.....	71
2.10 δ. Γεωργία.....	74
Κεφάλαιο 3. Η Κρίση στο Dubai.....	75
Κεφάλαιο 4. Η Στρατηγική 2011 – 2013.....	81
Κεφάλαιο 5. Οι Προκλήσεις και τα Σενάρια του μέλλοντος.....	91
5.1 Οι προκλήσεις.....	91
5.2 Τα σενάρια για το μέλλον των ΗΑΕ.....	93
Συμπεράσματα.....	100
Βιβλιογραφία.....	104

ΛΙΣΤΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

1. Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης: Εξέλιξη 1980 – σήμερα.....	17
2. Ο αριθμός των εργαζομένων.....	20
3. Η κατανομή των εργαζομένων.....	21
4. Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2008, συνολικό και για επιλεγμένους τομείς.....	25
5. Η αύξηση στο εμπορικό ισοζύγιο κατά το 2008.....	27
6. Η αξία του εξωτερικού εμπορίου των ΗΑΕ σε εκ. dirham.....	28
7. Ποσοστά εξαγωγής προϊόντων προς τα ΗΑΕ.....	28
8. Ποσοστά εισαγωγής προϊόντων από τα ΗΑΕ.....	29
9. Οι ομάδες του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή και η συμβολή τους στη διαμόρφωση του πληθωρισμού (2009-2010).....	30
10. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, 2006 – 2009.....	35
11. Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ανά τομέα (2010).....	36
12. Τα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου (δις. βαρέλια).....	48
13. Τα μεγαλύτερα αποθέματα φυσικού αερίου (τρεις. κυβικά πόδια).....	48
14. Η Στρατηγική 2011-2013.....	81
15. Τα ΗΑΕ και ο Κόσμος: Τα σενάρια έως το 2025.....	95

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

1. Δείκτες Ανθρώπινης Ανάπτυξης για τα ΗΑΕ.....	17
2. Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης.....	18
3. Συμβολή στο ΑΕΠ των ΗΑΕ σε δις dirham (2009-2010).....	25
4. Συμβολή στο ΑΕΠ των ΗΑΕ (2009-2010).....	26
5. Προσφορά Χρήματος (2009-2010).....	31
6. Η ανάπτυξη του Χρηματιστηρίου του Abu Dhabi 2004–2009.....	61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πέρασαν σχεδόν πενήντα χρόνια από τότε που στα εμιράτα της Αραβικής χερσονήσου, που αργότερα συγκροτήθηκαν υπό ενιαία κρατική υπόσταση, ανακαλύφθηκε ο πλούτος που έκρυβε το υπέδαφός τους. Το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο απετέλεσαν το εφελτήριο για μία ανάπτυξη χωρίς προηγούμενο. Μέχρι τότε τα εμιράτα ήταν από τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές του πλανήτη που κατοικούνταν κυρίως από νομάδες οι οποίοι περιπλανούνταν στους αμμόλοφους της ερήμου, μία εικόνα που επαναλαμβανόταν για αιώνες. Οι άνθρωποι ζούσαν κάτω από το όριο της φτώχειας σε ένα εχθρικό φυσικό περιβάλλον και οι βασικές υποδομές ήταν ανύπαρκτες. Όμως η ανακάλυψη των υδρογονανθράκων και η χρηστή διαχείρισή τους μεταμόρφωσε τα εμιράτα σε τέτοιο βαθμό που δεν υπάρχει σήμερα κάτι που να θυμίζει το ζοφερό παρελθόν τους. Δεδομένης της αφθονίας των πλουτοπαραγωγικών πόρων, τα ΗΑΕ ακολούθησαν τη στρατηγική της ανάπτυξης της βιομηχανίας εκμετάλλευσης των πόρων αυτών. Τα έσοδα αυξήθηκαν απροσδόκητα και διατέθηκαν μέσω μίας αυστηρά κατευθυνόμενης πολιτικής στην ανάπτυξη κοινωνικών και οικονομικών υποδομών που οδήγησαν σε μία άνευ προηγουμένου οικονομική ανάπτυξη στο σύντομο χρονικό διάστημα μεταξύ 1973 και 1982 όπου οι τιμές του πετρελαίου ήταν ιδιαίτερα υψηλές. Στη θέση των άλλοτε κατασκευασμένων από κλαδιά φοινίκων σπιτιών στέκονται σήμερα ουρανοξύστες που αντανακλούν τη μόνιμη παρουσία του ζεστού ήλιου της Ανατολής. Οι χωματόδρομοι έδωσαν τη θέση τους σε μεγάλους αυτοκινητόδρομους ταχείας κυκλοφορίας και τα πολυτελή αυτοκίνητα αντικατέστησαν τις καμήλες της ερήμου. Το μετρό συγκαταλέγεται στα πιο σύγχρονα του κόσμου. Πολυτελή ξενοδοχεία υποδέχονται κάθε χρόνο εκατομμύρια τουρίστες που τους προσφέρουν μία ανεπανάληπτη εμπειρία διακοπών που συνδυάζει τις ανέσεις της Δύσης με το μυστικισμό της Ανατολής. Υπερσύγχρονα νοσοκομεία προσφέρουν άριστης ποιότητας υπηρεσίες υγείας. Ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί στην εκπαίδευση που θεωρείται μείζονος σημασίας για την παρούσα και τη μελλοντική ανάπτυξη της χώρας. Η γεωστρατηγική θέση της χώρας έχει αξιοποιηθεί για την ανάπτυξη του διαμετακομιστικού εμπορίου, ενώ η πρόσφατη αναταραχή στη Μέση Ανατολή έχει εδραιώσει τη χώρα στη συνείδηση των επενδυτών ως ασφαλές καταφύγιο για επενδύσεις απολαμβάνοντας παράλληλα φερέγγυες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Η ανάπτυξη αυτή δεν μπορούσε φυσικά να

επιτευχθεί δίχως την παρουσία των κατάλληλων ανθρώπινων πόρων. Έτσι, τα ΗΑΕ είναι σήμερα μία από τις πιο πολυπολιτισμικές χώρες στον κόσμο με το ασιατικής προέλευσης εργατικό δυναμικό να απασχολείται κυρίως στον κατασκευαστικό κλάδο ενώ οι προερχόμενοι από τον βόρειο ανεπτυγμένο κόσμο στελεχώνουν καίριες θέσεις που κινούν την οικονομία. Σημείο κλειδί στην πρόοδο της χώρας αποτελεί η μορφή οργάνωσης και διοίκησής της. Το ομοσπονδιακό σύστημα είναι συμπαγές, ισχυρό και σταθερό και έχει δώσει προτεραιότητα στην ασφάλεια της χώρας αναφορικά με τις εξωτερικές και εσωτερικές απειλές. Φαίνεται ότι η κυβέρνηση των ΗΑΕ γνωρίζει πολύ καλά να παίζει στη σκακιέρα της διεθνούς πολιτικής, αναγνωρίζοντας εγκαίρως τις ευκαιρίες και τις απειλές και αυτό φάνηκε από τη βοήθεια που προσέφερε το 2011 στις νατοϊκές δυνάμεις κατά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις για την πτώση του καθεστώτος Καντάφι στη Λιβύη.

Αφορμή για την εκπόνηση της παρούσης διπλωματικής εργασίας απετέλεσε η προτροπή από άτομα του στενού φιλικού μου περιβάλλοντος να εργαστώ εκεί στο μέλλον και η ανάγκη να μελετήσω εκτενώς όλες τις πτυχές που αφορούν τα ΗΑΕ, από την οικονομία και την ανάπτυξη έως τις κοινωνικές παροχές και την καθημερινή ζωή στη χώρα. Η διάρθρωση της εργασίας έχει ως εξής: στο πρώτο κεφάλαιο αφού σκιαγραφήσουμε τη χώρα, θα γνωρίσουμε τα ΗΑΕ ως προς το φυσικό περιβάλλον, την ιστορία και την πολιτική, την εξωτερική πολιτική, τη σύνθεση του πληθυσμού, το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα υγείας. Έτσι, αφού θα έχουμε σχηματίσει μία πρώτη εικόνα για τη χώρα θα περάσουμε στο δεύτερο και κυριότερο κεφάλαιο της εργασίας που αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας των ΗΑΕ. Αρχικά θα εξεταστεί η πολιτική και κοινωνική σταθερότητα στο εσωτερικό της χώρας που αποτελεί την κύρια προϋπόθεση για την ανάπτυξη. Θα δούμε το υψηλό βιοτικό επίπεδο, εμφανές στο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης και τη μέριμνα που προσφέρεται σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες αποτρέποντας έτσι την εμφάνιση κοινωνικών εντάσεων. Στη συνέχεια θα εξεταστεί η απασχόληση, η ανεργία, η σύνθεση του εργατικού δυναμικού της χώρας και η πολιτική που εφαρμόζεται αναφορικά με τα εργασιακά. Ακολουθεί η εξέλιξη διαφόρων οικονομικών μεγεθών της χώρας όπως το ΑΕΠ, το εμπορικό ισοζύγιο και ο πληθωρισμός. Σειρά έχει το ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα που επικρατεί στη χώρα και η εξέταση των παραγόντων που το διαμόρφωσαν όπως οι άριστες υποδομές, η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική, οι άμεσες επενδύσεις, οι επενδυτικοί νόμοι και οι ελεύθερες οικονομικές ζώνες. Στη συνέχεια θα δούμε την

πορεία προς την εκβιομηχάνιση της χώρας με σκοπό τη διαφοροποίηση της οικονομίας και την απαγκίστρωσή της από το πετρέλαιο, τα αποθέματα του οποίου άλλωστε κάποια στιγμή θα εξαντληθούν. Το σημείο αυτό είναι ιδανικό για να διερευνηθεί η ενεργειακή πολιτική των ΗΑΕ αναφορικά με τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καθώς και την πυρηνική ενέργεια. Στη συνέχεια θα εξεταστούν οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που προσφέρουν τα ΗΑΕ ως περιφερειακό κέντρο της Μέσης Ανατολής και στο τέλος του κεφαλαίου θα διερευνηθούν άλλοι τομείς της οικονομίας όπως είναι οι τηλεπικοινωνίες, η ναυτιλία, ο τουρισμός και η γεωργία. Στο τρίτο κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την κρίση που έπληξε το Dubai, τις προσπάθειες διάσωσης του από την πλήρη οικονομική κατάρρευση και την κατάσταση που επικρατεί σήμερα. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η τρέχουσα στρατηγική για την ανάπτυξη και την ευημερία της χώρας που ονομάστηκε «Στρατηγική 2011-2013». Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο θα μελετήσουμε τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα τα επόμενα χρόνια καθώς και τα σενάρια για το μέλλον των ΗΑΕ.

Εύχομαι η εργασία αυτή να αποτελέσει το έναυσμα ώστε να ασχοληθούν στο μέλλον περισσότεροι σπουδαστές με το «θαύμα» των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων ή/και με την ευρύτερη περιοχή του Περσικού Κόλπου και τα αραβικά κράτη που τον περιβάλλουν τα οποία εμφανίζουν αξιοσημείωτη οικονομική άνθιση εξαιτίας των πλούσιων κοιτασμάτων πετρελαίου που βρίσκονται στο υπέδαφός τους.

Κεφάλαιο 1. Γνωριμία με τα ΗΑΕ

Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Al Imarat al Arabiyah al Muttahidah) εκτείνονται στα ανατολικά της Αραβικής χερσονήσου ανάμεσα στις 23^ο και 26^ο βόρειο πλάτος και στις 55^ο και 60^ο ανατολικό μήκος. Είναι επτά στον αριθμό: Αμπού - Ντάμπι (Abu Dhabi), Ντουμπάι (Dubai), Σαρτζάχ (Sharjah), Ρας αλ Χαϊμάχ (Ras al Khaimah), Φουτζάιραχ (Fujairah), Ουμ αλ Κουάιαν (Umm al Quaiwain), Ασμάν (Ajman).

1.1 Τα ΗΑΕ με μία ματιά¹

Δημογραφικά στοιχεία

Πληθυσμός: 8,19 εκατομμύρια κάτοικοι

Ηλικίες	2008		2009 (εκτίμηση)	
	Πληθυσμός	%	Πληθυσμός	%
0 – 14	1.354.707	16,8	1.375.913	16,8
15 – 59	6.616.027	81,9	6.719.580	81,9
60+	102.892	1,3	104.503	1,3
Σύνολο	8.073.626	100	8.199.996	100

Κύρια Θρησκεία: Ισλάμ

Διοίκηση

Πολιτικό Σύστημα: Ομοσπονδιακό

Επικεφαλής Κράτους: Σεΐχης Khalifa bin Zayed Al Nahyan

Επικεφαλής Κυβέρνησης: Σεΐχης Mohammed bin Rashid Al Maktoum

Δομή Κυβέρνησης:

1. Το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Συμβούλιο
2. Ο Πρόεδρος
3. Το Συμβούλιο Υπουργών
4. Το Εθνικό Ομοσπονδιακό Συμβούλιο
5. Ομοσπονδιακή Δικαιοσύνη

Πρωτεύουσα: Abu Dhabi

Επίσημες Γλώσσες: Αραβικά (Τα Αγγλικά χρησιμοποιούνται ευρέως στους επαγγελματικούς και επιχειρηματικούς κύκλους)

Γεωγραφία

Έκταση: 83,6000 km²

Ζώνη Ώρας: GMT + 4 ώρες

Μεγαλύτερες πόλεις: Abu Dhabi, Dubai, Sharjah

Κλιματολογικές συνθήκες: Μεταξύ Οκτωβρίου και Μαρτίου η θερμοκρασία την ημέρα είναι συνήθως 26 βαθμοί Κελσίου ενώ το βράδυ πέφτει κατά 15 βαθμούς. Από τον Απρίλιο έως τον Σεπτέμβριο η θερμοκρασία φτάνει τους 50 βαθμούς. Επίσης τα επίπεδα υγρασίας είναι αρκετά υψηλά.

¹ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.10

Υποδομές

7 Αεροδρόμια

15 Εμπορικά Λιμάνια

Οικονομία

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ: 49.584 \$

Κύριοι Εξαγωγικοί Προορισμοί: Ιαπωνία, Ινδία, Ιράν

Κύριες Πηγές Εισαγωγών: Κίνα, Ινδία, ΗΠΑ

Νόμισμα: Dirham

Ισοτιμία: 3,67 dirhams / \$

1.2 Φυσικό περιβάλλον

Τα Αραβικά Εμιράτα συνορεύουν δυτικά και νότια με τη Σαουδική Αραβία, βορειοδυτικά με το Κατάρ, βορειοανατολικά με το Ομάν, ενώ στα ανατολικά βρέχονται από τον Περσικό κόλπο. Στο κράτος ανήκει και ένας αριθμός νησιών. Με εξαίρεση την ανατολική χώρα, τα εμιράτα εκτείνονται στην έρημο. Πίσω από την παραλιακή ζώνη αρχίζουν οι αμμόλοφοι της ερήμου Ρούμπ – αλ – Χαλί. Αν κοιτάξει κανείς τα εμιράτα από το Αμπού Ντάμπι και συγκεκριμένα από την πόλη Αλ Άιν θα δει ότι όλα βρίσκονται στην παραλία. Στα ανατολικά το όρος Ομάν φτάνει σε ύψος τα 2000 μ. Στα νοτιοανατολικά υπάρχουν αλμυρά έλη που έχουν πλάτος από 60 έως 100 χλμ. Το καλοκαίρι μετατρέπονται σε τεράστιες λευκές αστραφτερές εκτάσεις οι οποίες διασχίζονται με αυτοκίνητο. Οι παραλίες στον κόλπο είναι κοραλλιογενείς και αμμώδεις και έχουν πλούσιο διαμελισμό. Υπάρχουν σημεία στη θάλασσα που για να φτάσει το βάθος της τα 25 μ. πρέπει να υπάρχει απόσταση 100 χλμ. από την ακτή δυσχεραίνοντας έτσι την θαλάσσια συγκοινωνία. Μεγάλα ρεύματα μετακινούν την άμμο των ακτών δυσκολεύοντας τον καθορισμό των ακτογραμμών. Αν εξαιρέσουμε τις λίγες οάσεις, δεν υπάρχει βλάστηση. Το κλίμα από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο είναι εξαιρετικά ζεστό και η ατμόσφαιρα αποπνικτική από την υγρασία που φέρνουν οι άνεμοι. Οι βροχές είναι σπάνιες και για αυτό η ύδρευση ήταν μέχρι πριν από λίγα χρόνια προβληματική. Με τις θερμοκρασίες που επικρατούν (πάνω από 40° C) εξατμίζεται και το ελάχιστο νερό της βροχής. Ο αέρας το καλοκαίρι φέρνει μαζί με τη λίγη δροσιά μεγάλη ποσότητα σκόνης και άμμου.

1.3 Ιστορία και πολιτική

Από αρχαιοτάτων χρόνων, ο Περσικός Κόλπος ήταν η εμπορική δίοδος των διάφορων φυλών που κατοικούσαν στα παραλία και επιδίδονταν αρχικά στη ναυσιπλοΐα και το εμπόριο και αργότερα στην πειρατεία, το δουλεμπόριο και το λαθρεμπόριο όπλων. Ο Ισλαμισμός διαδόθηκε στην περιοχή την εποχή του Μωάμεθ, μετά το θάνατό του όμως, οι διάφορες φυλές αποστάτησαν και τότε οι Άραβες χαλίφιδες επενέβησαν και επέβαλαν την μουσουλμανική πίστη δια της βίας. Ταυτόχρονα, περσικές επιδράσεις αλλοίωσαν ως ένα βαθμό τη Μωαμεθανική θρησκεία. Κατά τα πρώτα χρόνια του 16^{ου} αιώνα, οι Πορτογάλοι επέβαλαν την παρουσία τους ενώ αργότερα έκανε την εμφάνισή της στην περιοχή η Βρετανική Εταιρία Ανατολικών Ινδιών. Τον 19^ο αιώνα, η περιοχή του Περσικού Κόλπου άρχισε να ενδιαφέρει τη Μεγάλη Βρετανία. Όταν ο Βάσκο Ντα Γκάμα βρήκε το δρόμο για τις Ινδίες, οι ακτές αυτές εξυπηρετούσαν θαυμάσια τους πειρατές σαν καταφύγιο επειδή έχουν προφυλαγμένους όρμους και ρηγά νερά. Έτσι, οι Βρετανοί τους έδωσαν το όνομα «Ακτή των πειρατών». Το 1819-1820, οι Βρετανοί εξαπέλυσαν επίθεση στα λιμάνια της περιοχής και κατόρθωσαν να πατάξουν την πειρατεία. Όταν η Μεγάλη Βρετανία έκλεισε συνθήκη προστασίας με τα εμιράτα στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, η παραλιακή περιοχή ονομάστηκε «Ακτή της Συνθήκης». Ενώ η εσωτερική τους πολιτική ήταν ανεξάρτητη, η εξωτερική κατευθυνόταν από το 1892 από τη βρετανική κυβέρνηση. Το 1960 συγκροτήθηκε το Συμβούλιο της Ακτής της Συνθήκης στο οποίο εκπροσωπούσαν οι ηγεμόνες των κρατών της ακτής της Συνθήκης. Όταν η Μεγάλη Βρετανία αποσύρθηκε από την παραπάνω ένωση, έξι εμιράτα συγκρότησαν τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Δεκέμβριος 1971). Το Ρας αλ Χαϊμάχ προσχώρησε το 1972. Το Μάιο του 1976 τα επτά εμιράτα συμφώνησαν να συγχωνεύσουν τις στρατιωτικές δυνάμεις τους αλλά αντιθέσεις οδήγησαν σε διενέξεις οι οποίες συνεχίστηκαν και στη δεκαετία του 1980. Πάντως, από το 1983 οι μεταξύ τους σχέσεις βελτιώθηκαν καθώς συσπειρώθηκαν για να αντιμετωπίσουν εδαφικές διεκδικήσεις από την πλευρά της Σαουδικής Αραβίας, του Ομάν και του Ιράν.

Το πολιτικό σύστημα των ΗΑΕ βασίζεται στο πρώτο σύνταγμα της ομοσπονδίας του 1971 και αποτελείται από ένα πλήθος κυβερνητικών δομών, τόσο σε ομοσπονδιακό επίπεδο όσο και ανά εμιράτο. Η Ένωση διοικείται από το ανώτατο συμβούλιο που αποτελείται από επτά σείχηδες οι οποίοι εκλέγουν για πέντε χρόνια τον πρόεδρό τους που είναι και ο ανώτατος άρχοντας. Στο ανώτατο συμβούλιο οι σείχηδες του Αμπού

Ντάμπι και του Ντουμπαί κατέχουν ιδιαίτερη θέση. Αποφασίζουν με βέτο σε όλες τις ψηφοφορίες και καθορίζουν έτσι την πολιτική της χώρας. Τα εμιράτα ασκούν κοινή εξωτερική πολιτική ενώ διατηρεί το καθένα την κυριαρχία του στο εσωτερικό. Στη χώρα δεν επιτρέπεται η λειτουργία πολιτικών κομμάτων. Οι ηγέτες των ΗΑΕ υποστήριζαν μέχρι σχετικά πρόσφατα ότι η δυτικού τύπου δημοκρατία δεν είναι απαραίτητη για τη χώρα διότι οι πολίτες της δύνανται να εκφράζουν τις ανησυχίες τους απευθείας στην ηγεσία μέσω παραδοσιακών συμβουλευτικών μηχανισμών. Ο πιο γνωστός από όλους είναι τα ανοιχτά συμβούλια (Majilis) στα οποία συμμετέχουν πολλοί ηγέτες. Οι τελευταίοι διατείνονταν ότι η διενέργεια εκλογών για την ανάδειξη ενός νομοθετικού ή αντιπροσωπευτικού σώματος θα είχε ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα τη δημιουργία σχισματικών διενέξεων μεταξύ των φυλών και των φατριών δημιουργώντας ριζοσπαστικότερες ισλαμικές παρατάξεις. Κυρίως για αυτό το λόγο απαγορεύονται τα πολιτικά κόμματα και οι αρχές διαλύουν διαδηλώσεις και δημόσιες συγκεντρώσεις που έχουν πολιτικό χαρακτήρα εκτός και αν ευθυγραμμίζονται με τις κυβερνητικές πολιτικές. Όμως η τακτική αυτή άλλαξε το 2006 καθώς οι εκλογικές διαδικασίες άρχισαν να εδραιώνονται σε άλλα κράτη του Κόλπου. Έτσι, διαπιστώνοντας ότι σε αυτόν τον τομέα έμειναν πίσω, οι ηγέτες των ΗΑΕ αποφάσισαν τη διενέργεια μίας περιορισμένης και ελεγχόμενης εκλογικής διαδικασίας για την ανάδειξη των μισών μελών του Ομοσπονδιακού Εθνικού Συμβουλίου (Majlis al-Ittihad al-Watani) των 40 εδρών. Έτσι, τα 20 μέλη του διορίζονται από τους ηγέτες των εμιράτων και τα άλλα 20 εκλέγονται για διετή θητεία). Οι εκλογές διεξήχθησαν στις 18-20 Δεκεμβρίου 2006. Δικαίωμα ψήφου αλλά και υποβολής υποψηφιότητας είχε μόνο το εκλεκτορικό σώμα- ένα σώμα από 6.689 άτομα, ανάμεσα στα οποία και 1.189 γυναίκες, διορισμένα από τους κυβερνήτες των 7 εμιράτων. Συνολικά 456 υποψήφιοι (μεταξύ των οποίων και 65 γυναίκες) διεκδίκησαν τις 20 έδρες. Εξελέγη μία γυναίκα από το Αμπού Ντάμπι και άλλες 8 διορίστηκαν μεταξύ των 20 διορισμένων μελών². Η διαδικασία επαναλήφθηκε πέρυσι με 129.000 εκλέκτορες και 468 υποψήφιους εκ των οποίων οι 85 ήταν γυναίκες όμως διάχυτη ήταν η απάθεια των πολιτών για τις εκλογές αφού μόνο το 25% του εκλογικού σώματος προσήλθε στις κάλπες. Το χαμηλό ποσοστό ερμηνεύτηκε ως απροθυμία του κοινού για συμμετοχή στη διακυβέρνηση της χώρας και

² Katzman 2012, σ.4

νομιμοποιήθηκε έτσι η απόφαση των ηγετών των ΗΑΕ για τη μη εδραίωση πλήρους συμμετοχικής δημοκρατίας στη χώρα³.

Παρά τη σαφή έλλειψη των δημοκρατικών δικαιωμάτων, όπως τα αντιλαμβάνεται ο δυτικός κόσμος, η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού είναι ικανοποιημένη με το ισχύον πολιτικό σύστημα, προφανώς εξαιτίας της διαφάνειας, της ανεκτικότητας και του πλούτου της χώρας. Πριν από την «Αραβική Άνοιξη», υπήρχαν ελάχιστα σημάδια εναντίωσης προς την ηγεσία της χώρας. Μόνο οι ιρανικής προέλευσης κάτοικοι των ΗΑΕ κατηγορούν την ηγεσία για τη στάση της απέναντι στο Ιράν, αλλά η κοινότητα αυτή δεν είναι οργανωμένη. Μία μακροπρόθεσμη δυνητική απειλή αποτελούν τα ισλαμικά κινήματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συνδέονται με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα, αλλά γενικά έχουν μη βίαιη συμπεριφορά. Όμως, επειδή τα ισλαμικά κινήματα έχουν γίνει πιο ενεργά από το 2011, η κυβέρνηση προχώρησε από τις αρχές του έτους σε οκτώ συλλήψεις μελών της Αδελφότητας εκ των οποίων το ένα είναι μέλος της βασιλικής οικογένειας του Ras Al Khaymah⁴.

1.4 Εξωτερικές σχέσεις

Τα ΗΑΕ έχουν ως στόχο την τήρηση των δεσμεύσεών τους απέναντι στους γείτονές τους και τη διεθνή κοινότητα αναφορικά με την περιφερειακή ειρήνη, τη σταθερότητα και την ασφάλεια των πολιτών. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, προώθησαν ενεργά το διάλογο και τη βελτίωση των εταιρικών σχέσεων. Κατευθυντήρια γραμμή της εξωτερικής πολιτικής της χώρας είναι η ειρηνική επίλυση των διαφορών και η σθεναρή υποστήριξη των διεθνών θεσμών για την ενίσχυση του διεθνούς δικαίου και της εφαρμογής των διεθνών συμβάσεων και συνθηκών. Βασική προτεραιότητα των ΗΑΕ είναι η ανάπτυξη στενότερων σχέσεων με τα γειτονικά κράτη της αραβικής χερσονήσου που είναι μέλη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου⁵.

Στα περισσότερα περιφερειακά θέματα, συμπεριλαμβανομένης της αραβο-ισραηλινής διένεξης, τα ΗΑΕ δεν ακολουθούν αυστηρά τις πολιτικές των ΗΠΑ αλλά συμφωνούν γενικά με τις περισσότερες αξιολογήσεις της υπερδύναμης για τις περιφερειακές

³ Katzman 2012, σ.5

⁴ Katzman 2012, σ.3

⁵ UAE-Yearbook 2010, σ. 38

απειλές και υποστηρίζουν τις διπλωματικές της προσπάθειες για την επίλυση των εκάστοτε ζητημάτων. Αναφορικά με τη μακροχρόνια διένεξη μεταξύ του αραβικού κόσμου και του Ισραήλ, τα ΗΑΕ επιθυμούν να εξασφαλιστεί ότι οποιαδήποτε διευθέτηση μεταξύ των Ισραηλινών και των Παλαιστινίων θα είναι επωφελής για τους δευτέρους. Μάλιστα, το 2011 οι ηγέτες των ΗΑΕ υποστήριξαν δημοσίως την αναγνώριση της κρατικής υπόστασης της παλαιστινιακής αρχής στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, κίνηση που προκάλεσε την αντίδραση των ΗΠΑ και το χαρακτηρισμό της ως πρόωρης. Τα ΗΑΕ έχουν επικρίνει αρκετές φορές τις ΗΠΑ για τη δυναμική στήριξη που προσφέρουν στο Ισραήλ αλλά η κριτική δεν γίνεται δημοσίως και περιορίζεται στις κατ' ιδίαν συναντήσεις με αμερικανικούς αξιωματούχους. Πάντως τα ΗΑΕ παρά τη λήψη θέσης υπέρ των Παλαιστινίων δεν έχουν κάνει κάτι περισσότερο. Για παράδειγμα, δεν έχουν καταθέσει τις δικές τους προτάσεις για τη διευθέτηση των διαφορών όπως έπραξε ο βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας Αμπντουλάχ, ούτε έχουν προσπαθήσει να μεσολαβήσουν μεταξύ των παλαιστινιακών παρατάξεων όπως η Σαουδική Αραβία, το Κατάρ και η Αίγυπτος⁶.

Αναφορικά με τις εξελίξεις στην λεγόμενη «Αραβική Άνοιξη», τα ΗΑΕ, όπως άλλωστε ολόκληρη η περιοχή του Κόλπου, δεν θα μπορούσαν να παραμείνουν αμέτοχα των εξελίξεων. Μαζί με τις υπόλοιπες χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου, προσπάθησαν καταρχάς να κρατήσουν τις διάφορες εξεγέρσεις και τις συνέπειες αυτών μακριά από την περιοχή τους. Επίσης, υποστήριξαν επαναστατικά κινήματα όπως στη Λιβύη και σε μικρότερο βαθμό στη Συρία. Στο Μπαχρέιν υποστήριξε το καθεστώς του Αλ Χαλίφα κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων με διαδηλωτές στέλνοντας μία δύναμη 500 αστυνομικών για να ενταχθούν στη δύναμη 1000 στρατιωτών της Σαουδικής Αραβίας με σκοπό να προστατέψουν θέσεις κλειδιά. Επίσης βοήθησε το καθεστώς στέλνοντας οικονομική βοήθεια και το ίδιο έπραξε και στο Ομάν όπου και εκεί σημειώθηκαν το 2011 εκτεταμένες ταραχές. Σημαντική ήταν η υποστήριξη των Λίβυων εξεγερμένων που ανέτρεψαν τελικά τον Μουαμάρ Καντάφι τον Αύγουστο του 2011 και ανέλαβαν την εξουσία. Έστειλε μία μοίρα μαχητικών F-16 και μία μοίρα Mirage για να συμμετάσχουν στην υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ επιβολή ζώνης απαγόρευσης πτήσεων και στις επιχειρήσεις βομβαρδισμού στόχων στο έδαφος της Λιβύης. Τον Ιούνιο του 2011 τα ΗΑΕ αναγνώρισαν επισήμως

⁶ Katzman 2012, σ.19

το Μεταβατικό Εθνικό Συμβούλιο της Βεγγάζης ως μοναδικό εκπρόσωπο του λιβυκού λαού και δεσμεύτηκαν για την οικονομική του στήριξη. Πριν από λίγους μήνες, το Μάρτιο του 2012, ανακοίνωσαν ότι θα παραχωρήσουν 58 μαχητικά αεροσκάφη Mirage 2000 στη νεοσυσταθείσα κυβέρνηση⁷.

Αναφορικά με την εν εξελίξει κατάσταση στη Συρία, τα ΗΑΕ δεν έχουν λάβει ξεκάθαρη θέση κατά του προέδρου Άσαντ διότι φοβούνται ότι η πτώση του θα ενθαρρύνει το στενό του σύμμαχο Αχχμεντιντεζάντ του Ιράν να αναμειχθεί στα τεκταινόμενα του Κόλπου. Ωστόσο, οι ηγέτες του Κόλπου βλέπουν την πτώση Άσαντ ως το κλειδί για την αποδυνάμωση του Ιράν στη Μέση Ανατολή⁸. Επίσης, παρά τη μακροχρόνια διένεξη για τρία νησιά που κατέχονται από το Ιράν και παρά τις ανησυχίες που εγείρει το πυρηνικό του πρόγραμμα, τα ΗΑΕ έχουν ανοιχτούς όλους του διαύλους εποικοδομητικής συνεργασίας που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ειρηνική επίλυση όλων των εκκρεμών ζητημάτων⁹.

Στο Ιράκ, τα ΗΑΕ υπήρξαν ενεργός υποστηρικτής της κυβέρνησης στις προσπάθειές της να εδραιωθεί στη χώρα η ασφάλεια και η σταθερότητα. Επαίνεσαν τη σταδιακή υποχώρηση των ξένων στρατευμάτων και την επέκταση των κυβερνητικών εξουσιών σε ολόκληρη τη χώρα. Επίσης, συνέβαλαν στην ανοικοδόμησή της και απήθυναν έκκληση να γίνει σεβαστή η εδαφική της ακεραιότητα και ανεξαρτησία και να προστατευθεί από τη διάλυση η αραβο-ισλαμική της ταυτότητα. Τέλος, τα ΗΑΕ έχουν μία από τις λίγες εν λειτουργία πρεσβείες στη Βαγδάτη και αποφάσισαν τη διαγραφή χρέους ύψους 7 δις δολαρίων συμβάλλοντας περισσότερο στις προσπάθειες ανοικοδόμησης του Ιράκ¹⁰.

Πέραν της ευρύτερης περιοχής της «εύφορης ημισελήνου», η εξωτερική πολιτική των ΗΑΕ προσαρμόζεται συνεχώς στις μεταβολές της παγκόσμιας κοινότητας. Η χώρα συνεχίζει να δημιουργεί διμερείς και πολυμερείς σχέσεις με βιομηχανικές και αναπτυσσόμενες χώρες και ενισχύει τους δεσμούς της με τους παραδοσιακούς συμμάχους της Δύσης. Δεδομένου ότι είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αραβική οικονομία, η εξωτερική της πολιτική προσανατολίζεται προς τη δημιουργία

⁷ Katzman 2012, σ.18

⁸ Katzman 2012, σ.18

⁹ UAE-Yearbook 2010, σ.42

¹⁰ UAE-Yearbook 2010, σ.40

μεγαλύτερων εμπορικών ευκαιριών με διάφορες χώρες. Έτσι, δίδεται έμφαση στην παγιοποίηση της επέκτασης των εμπορικών και επενδυτικών δεσμών με άλλες χώρες και οργανισμούς σε όλο τον κόσμο. Τα ΗΑΕ συμμετέχουν σε διάφορους υπερεθνικούς οργανισμούς όπως είναι ο ΟΗΕ, ο Αραβικός Σύνδεσμος, το Κίνημα των Αδεσμεύτων, το Συμβούλιο του Αραβικού Συνδέσμου και ο Οργανισμός της Ισλαμικής Διάσκεψης. Επίσης, οι σχέσεις με τρίτα κράτη, ειδικά της δύσης, είναι παραδοσιακά στενές. Τέλος, η θέση που έχει αποκτήσει η χώρα τα τελευταία χρόνια, ως χρηματοοικονομικό κέντρο της περιοχής, σταθεροποίησε και ενίσχυσε περισσότερο της θέση της ως μέλος της παγκόσμιας κοινότητας¹¹.

1.5 Δημογραφία

Η ιδιαιτερότητα των εμιράτων είναι ότι αποτελούν μία από τις πιο πολυπολιτισμικές κρατικές οντότητες του κόσμου αφού εκεί ζουν και εργάζονται άνθρωποι που προέρχονται από 150 χώρες. Από ένα σύνολο 8.000.000 ανθρώπων που τα κατοικούν, μόνο το 12% έχει την υπηκοότητα των εμιράτων, καθώς η πλειοψηφία του πληθυσμού αποτελείται από μετανάστες. Από αυτούς το 60% προέρχεται από τη νότια και νοτιοανατολική Ασία. Η μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομάδα μεταναστών είναι Ινδοί (περίπου 1,75 εκατ.), ενώ ακολουθούν οι Πακιστανοί (περίπου 1,25 εκατ.) και οι προερχόμενοι από το Μπαγκλαντές (περίπου 500.000). Οι μετανάστες με καταγωγή από άλλα μέρη της Ασίας (Φιλιππίνες, Ιράν, Κίνα) ανέρχονται σε 1 εκατ., ενώ οι προερχόμενοι από δυτικές χώρες (Ευρώπη, Αμερική) υπολογίζονται σε περίπου 500.000. Οι υπόλοιποι προέρχονται από άλλα Αραβικά κράτη.

1.6 Εκπαιδευτικό σύστημα

Η εκπαίδευση θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες αύξησης της παραγωγικότητας και διάχυσης της ανάπτυξης. Ακόμη, η εκπαίδευση θεωρείται ένα βασικό εργαλείο στην ανάπτυξη των απαραίτητων επιπέδων δεξιοτήτων για την οικονομική μεγέθυνση και εκσυγχρονισμού των ΗΑΕ. Η κυβέρνηση προσφέρει δωρεάν εκπαίδευση σε όλους τους πολίτες της καθώς και στα αραβόφωνα παιδιά των ομογενών που απασχολούνται στο δημόσιο τομέα. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στα ΗΑΕ αποτελούνται από δημόσια και ιδιωτικά σχολεία, στρατιωτικά σχολεία, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Η υπάρχουσα

¹¹ UAE-Yearbook 2010, σ.43

εκπαιδευτική δομή εγκαθιδρύθηκε στις αρχές του 1970 και αποτελείται από ένα σύστημα τεσσάρων βαθμίδων το οποίο καλύπτει 14 χρόνια εκπαίδευσης ως εξής: νηπιακή (4-5 ετών), πρωτοβάθμια (6-11 ετών), ενδιάμεση (12-14 ετών) και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (15-17 ετών). Για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (δηλαδή προπτυχιακές, μεταπτυχιακές και Phd σπουδές), οι πολίτες των ΗΑΕ δικαιούνται να επιλέξουν εάν θα σπουδάσουν στο Πανεπιστήμιο των Εμιράτων ή στο εξωτερικό μέσω ενός γενναιόδωρου συστήματος υποτροφιών. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική για όλους τους πολίτες. Η κυβερνητική πολιτική ακολουθεί την αναλογία καθηγητή/μαθητές 1:20 για την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση και 1:15 για την ενδιάμεση και δευτεροβάθμια.

Τα ανώτερα τεχνολογικά κολλέγια (Higher Colleges of Technology), τα οποία βρίσκονται σε διάφορα εμιράτα, προσφέρουν προγράμματα τριετούς διάρκειας στους τομείς διοίκησης επιχειρήσεων, λογιστικής, τραπεζικής, πληροφοριακών συστημάτων, ηλεκτρονικών υπολογιστών, μηχανικής, αεροναυπηγικής τεχνολογίας και επιστημών υγείας.

Εκτός από την εκπαίδευση αυτή καθεαυτή, ενθαρρύνεται μέσω της παροχής οικονομικών κινήτρων και η δια βίου εκπαίδευση όπως συμβαίνει για παράδειγμα στο δημόσιο τομέα όπου οι υπάλληλοι υποχρεούνται να παρακολουθούν ετησίως, είτε εντός είτε εκτός των συνόρων, τουλάχιστον ένα σεμινάριο σχετικό με το αντικείμενό τους για να μπορούν άλλωστε να προαχθούν στο μέλλον¹².

1.7 Σύστημα υγείας

Τα ΗΑΕ ακολουθούν πιστά την παραδοχή περί άμεσης σύνδεσης υγείας – οικονομικής ανάπτυξης. Οι αναπτυξιακές πολιτικές αναβαθμίζουν το επίπεδο υγείας των πολιτών. Με τη σειρά της, η καλύτερη υγεία συμβάλλει στη μεγαλύτερη ανάπτυξη της οικονομίας αφού αυξάνει την ποιότητα των ανθρώπινων πόρων. Στα ΗΑΕ, το 99% του συνολικού πληθυσμού έχει πρόσβαση στο σύστημα υγείας. Οι κυβερνητικές πολιτικές στοχεύουν στην παροχή ενός εύρους υπηρεσιών και στην εφαρμογή προγραμμάτων που βελτιώνουν τις υπηρεσίες αυτές. Υπάρχουν επίσης προγράμματα ιατρικής περίθαλψης όπως «η φροντίδα μητέρας και τέκνου», ο

¹² Shihab 2000, σ.255

εμβολιασμός παιδιών, η παρακολούθηση ασθενειών, καθώς και διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα υγείας. Επίσης, υπάρχουν νοσοκομεία παιδών αλλά και μονάδες υγείας σε κάθε σχολείο όπου ειδικευμένοι νοσηλευτές παρέχουν τις πρώτες βοήθειες. Τα νοσοκομεία, οι γιατροί και οι νοσηλευτές βρίσκονται σε όλη την επικράτεια των ΗΑΕ, πάντοτε σε αντιστοιχία με τη διασπορά του πληθυσμού. Γενικά πάντως οι υπηρεσίες υγείας είναι κατανομημένες ομοιόμορφα. Ραγδαία ανάπτυξη έχει γνωρίσει και ο ιδιωτικός τομέας της υγείας, παρέχοντας τις υπηρεσίες του σε όλη την επικράτεια της χώρας. Υπάρχει ένα μεγάλος αριθμός κλινικών, ιατρικών συγκροτημάτων, φαρμακείων, νοσοκομείων και τη μεγαλύτερη ανάπτυξη γνώρισαν οι γενικές κλινικές.

Το επίπεδο υγείας που παρέχουν τα ΗΑΕ μπορεί να συγκριθεί με εκείνο των αναπτυσσόμενων χωρών ακόμα και με εκείνο μερικών ανεπτυγμένων χωρών. Έρευνες σχετικά με τον υποσιτισμό, τη θνησιμότητα και τη νοσηρότητα έχουν δείξει εντυπωσιακή βελτίωση τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Οι επιδημίες έχουν εξαλειφθεί και οι ασθένειες ως αιτία θανάτου έχουν μειωθεί. Η βρεφική θνησιμότητα έχει επίσης περιοριστεί και η προσδόκιμη διάρκεια ζωής έχει αυξηθεί. Η υγεία των πολιτών αποτελεί μία από τις προτεραιότητες των ΗΑΕ και οι προσπάθειες για τη βελτίωσή της συνεχίζονται με ακάθεκτο ρυθμό¹³.

¹³ Shihab 2000, σ.256

Κεφάλαιο 2. Ανάπτυξη

Πριν από τέσσερις δεκαετίες, τα ΗΑΕ συγκαταλέγονταν ανάμεσα στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου. Σήμερα έχουν επιτύχει ανάπτυξη σε τέτοιο βαθμό, συγκρίσιμο με εκείνο των βιομηχανοποιημένων χωρών. Τα ΗΑΕ δεν διήλθαν μέσα από τα λεγόμενα στάδια ανάπτυξης τα οποία φαίνεται ότι γνώρισαν οι ανεπτυγμένες χώρες. Σε αυτό συνέβαλαν τα τεράστια έσοδα από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πετρελαίου που διαθέτουν με τα οποία υπερκέρασαν τα στάδια αυτά και έφτασαν κατευθείαν στο στάδιο της μαζικής κατανάλωσης. Επίσης, τους έδωσαν τη δυνατότητα να ελαχιστοποιήσουν τη δύσκολη και χρονοβόρα διαδικασία της αποταμίευσης και της συσσώρευσης κεφαλαίων που είναι αναγκαία για την ανάπτυξη της οικονομίας. Δεδομένης της αφθονίας των πλουτοπαραγωγικών πόρων (πετρέλαιο και φυσικό αέριο), τα ΗΑΕ ακολούθησαν τη στρατηγική της ανάπτυξης της βιομηχανίας εκμετάλλευσης των πόρων αυτών. Τα έσοδα αυξήθηκαν απροσδόκητα και διατέθηκαν μέσω μίας αυστηρά κατευθυνόμενης πολιτικής στην ανάπτυξη κοινωνικών και οικονομικών υποδομών που οδήγησαν σε μία άνευ προηγουμένου οικονομική ανάπτυξη στο σύντομο χρονικό διάστημα μεταξύ 1973 και 1982 όπου οι τιμές του πετρελαίου ήταν ιδιαίτερα υψηλές¹⁴.

Πριν από την ανακάλυψη του πετρελαίου στο Abu Dhabi το 1958 και στο Dubai το 1966 η οικονομική δραστηριότητα στα επτά εμιράτα βασιζόταν κυρίως στην αλιεία και την εκμετάλλευση μαργαριταριών παρέχοντας απασχόληση στο 70% του πληθυσμού. Το υπόλοιπο 30% του πληθυσμού απασχολείτο στη γεωργία, την κτηνοτροφία και στη βιοτεχνία. Δεν υπήρχε σχεδόν κανένας τομέας βιομηχανικής παραγωγής εκτός από την κατασκευή ξύλινων πλοιαρίων και απλών χειροποίητων ειδών. Τα έσοδα όμως που προήλθαν από την εκμετάλλευση του πετρελαίου μεταμόρφωσαν την οικονομία της χώρας τάχιστα. Αυτό επέτρεψε στη χώρα να κινηθεί από μία κατάσταση επιβίωσης σε μία σύγχρονη χώρα υψηλού κατά κεφαλήν εισοδήματος. Η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να αποδοθεί σε τέσσερις βασικούς παράγοντες: Πρώτον, τεράστιες δημόσιες επενδύσεις σε φυσικές και κοινωνικές υποδομές βοήθησαν στην ώθηση της οικονομικής δραστηριότητας γενικότερα και της ιδιωτικής επένδυσης ειδικότερα. Δεύτερον, το σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον

¹⁴ Shihab 2000, σ.249

που χαρακτηρίζεται από χαμηλούς ρυθμούς πληθωρισμού και ημισταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες είχε ρόλο καταλύτη στην ενίσχυση της οικονομίας. Τρίτον, η διαθεσιμότητα κεφαλαίων και η απουσία των περιορισμών στη διακίνησή τους σε συνδυασμό με έναν υψηλό βαθμό διαφάνειας άνοιξαν την πόρτα για την αξιοσημείωτη ανάπτυξη στο εξωτερικό εμπόριο. Ο τέταρτος παράγοντας είναι η διαθεσιμότητα φθηνού εργατικού δυναμικού που προήλθε από τα γειτονικά αραβικά κράτη και την Ινδία.

Ωστόσο, όπως και οι υπόλοιπες αραβικές χώρες που έχουν πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, έτσι και τα ΗΑΕ βασίζονταν μέχρι πρόσφατα στις εξαγωγές πετρελαίου. Με ευρύτατες διακυμάνσεις και γενικά με τη μείωση των τιμών του πετρελαίου και των εσόδων τις δύο τελευταίες δεκαετίες, η χώρα έχει ασκήσει σημαντικές προσπάθειες με σκοπό την επίτευξη οικονομικής διαφοροποίησης. Αυτές οι προσπάθειες οδήγησαν σε συνεχείς επενδύσεις σε τομείς πέραν του πετρελαίου, ειδικότερα στη μεταποιητική βιομηχανία αλλά και σε άλλους τομείς στους οποίους κυριαρχεί ολοένα και περισσότερο το ιδιωτικό κεφάλαιο. Τελικά, οι εξαγωγές (εκτός πετρελαίου) και το αντίστοιχο ΑΕΠ της χώρας υπερέβησαν τις εξαγωγές πετρελαίου με αποτέλεσμα τα ΗΑΕ να χαρακτηριστούν ως η πιο καλά διαφοροποιημένη χώρα στην περιοχή του Κόλπου με μέσο πραγματικό ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ κατά περίπου 5% για την περίοδο 1975-1999. Αυτός ο ρυθμός αύξησης είναι πολύ πάνω από τον μέσο όρο του -2,2% για τις χώρες MENA¹⁵ εξαγωγής πετρελαίου μεταξύ 1971 και 1998. Επίσης, η οικονομία των ΗΑΕ υπήρξε πολύ σταθερή αναφορικά με τον πληθωρισμό και τις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών αλλά και φιλελεύθερη και ανοιχτή αναφορικά με τις κινήσεις εργατικού δυναμικού, κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών¹⁶.

¹⁵ Middle East and North Africa

¹⁶ Elhiraika – Hamed 2002, σ. 2

2.1 Πολιτική και κοινωνική σταθερότητα

Απαραίτητη για την οικονομική ανάπτυξη ήταν η πολιτική και κοινωνική σταθερότητα η οποία επιτεύχθηκε το 1971 με την συγκρότηση των ΗΑΕ. Η υπάρχουσα πολιτική δομή που ανταποκρίνεται στη φυλετική διαστρωμάτωση της κοινωνίας και η διάθεση μεγάλου μέρους των εσόδων του κράτους σε κοινωνικές και οικονομικές υποδομές, υψηλούς μισθούς, υψηλό επίπεδο κοινωνικών υπηρεσιών όπως σύστημα υγείας και εκπαίδευσης, βελτίωσαν σημαντικά το επίπεδο διαβίωσης των πολιτών και συνακόλουθα μείωσαν την πιθανότητα εκδήλωσης κοινωνικών αναταραχών. Επίσης, τα ΗΑΕ έχουν αποδείξει ότι σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμβάλλοντας έτσι περισσότερο στην πολιτική και κοινωνική σταθερότητα. Η τελευταία άνοιξε το δρόμο των επενδύσεων (εγχώριων και ξένων) στη βιομηχανία¹⁷.

Πρέπει να μνημονευτεί ότι μέσα σε λίγα χρόνια πραγματοποιήθηκαν τεράστιες κοινωνικές αλλαγές σε μία κοινωνία η οποία αποτελείτο από φυλές και ότι παρά τη σημαντική αυτή αναταραχή η κοινωνία των ΗΑΕ μπορεί να χαρακτηριστεί ως ασφαλής και προοδευτική. Ενδεικτική της τάσης που κυριαρχεί στις αρχές της χώρας είναι η παρότρυνση προς τους πιστούς μέσω μίας πολιτικής που εισήχθη το 2009 να επικεντρώνονται κατά τη διάρκεια των προσευχών της Παρασκευής στον κοινωνικό και εκπαιδευτικό ρόλο της θρησκείας και όχι μόνο στο θρησκευτικό δόγμα. Επίσης, η πολιτική αυτή περιλαμβάνει και διάφορα άλλα θέματα όπως τα δικαιώματα των γυναικών, ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να ανατρέφονται τα παιδιά, η σημασία της εργασίας και η αγάπη προς την πατρίδα.

Η πρόοδος της «ανθρώπινης ανάπτυξης» στα ΗΑΕ αποτυπώνεται στο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI) των Ηνωμένων Εθνών. Ο δείκτης αυτός δεν εξετάζει απλώς το ΑΕΠ αλλά επεκτείνεται σε άλλες παραμέτρους της ανθρώπινης ζωής όπως το προσδόκιμο ζωής, η εκπαίδευση και το αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο το οποίο μετράται από το εισόδημα. Από το 1980 έως το 2011 ο δείκτης αυξανόταν με ρυθμό 0,72% ετησίως από 0,629 σε 0,846 κατατάσσοντας τα ΗΑΕ ανάμεσα στις χώρες με πολύ υψηλή ανθρώπινη ανάπτυξη και συγκεκριμένα στην 30^η θέση σε σύνολο 188 χωρών.

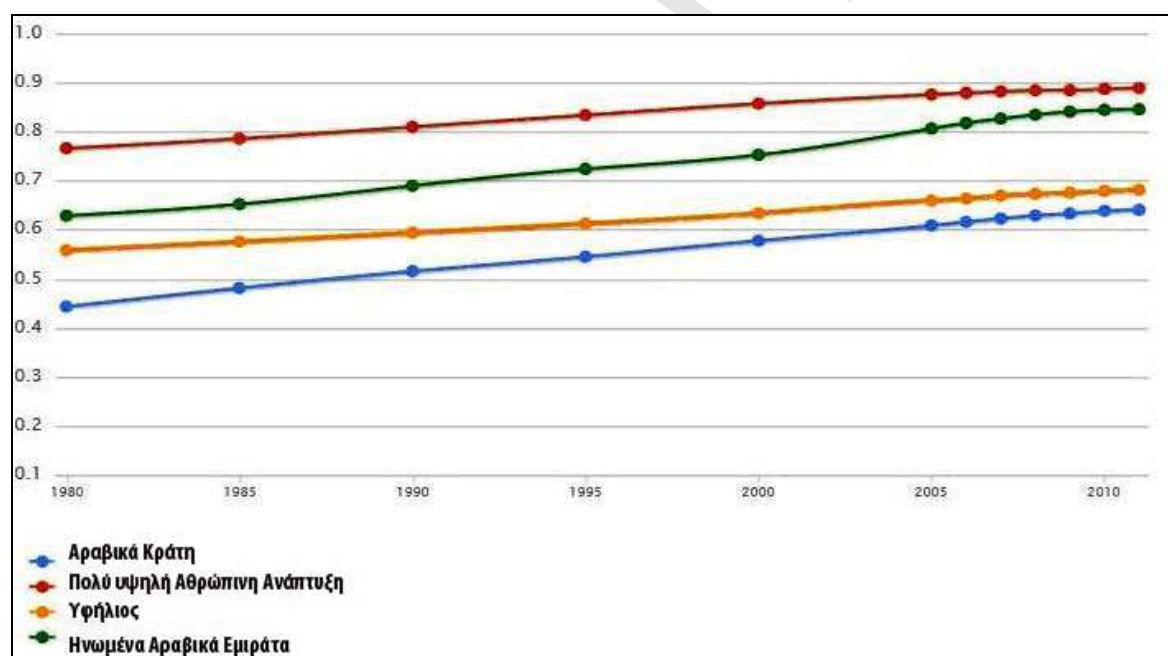
¹⁷ Shihab 2000, σ.250

Πίνακας 1. Δείκτες Ανθρώπινης Ανάπτυξης για τα ΗΑΕ

Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης	30 ^η σειρά
Υγεία	Προσδόκιμο ζωής (σε έτη) 76,5
Εκπαίδευση	Δείκτης Εκπαίδευσης 0,741
Εισόδημα	Κατά κεφαλήν ΑΕΙ σε όρους PPP \$59.993
Ανισότητα	-
Φτώχεια	Πολυδιάστατος Δείκτης Φτώχειας (%) 0,002
Φύλο	Δείκτης Ανισότητας Φύλου 0,234
Βιωσιμότητα	Προσαρμοσμένη Καθαρή Αποταμίευση(% ΑΕΙ) -
Δημογραφία	Πληθυσμός (σε χιλιάδες) 7.890,9

Πηγή: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/ARE.html>

Γράφημα 1. Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης: Εξέλιξη 1980 - σήμερα

Πηγή: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/ARE.html>

Πίνακας 2. Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης

Έτος	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	Πολύ υψηλή Ανθρώπινη Ανάπτυξη	Αραβικά Κράτη	Υφήλιος
2011	0.846	0.889	0.641	0.682
2010	0.845	0.888	0.639	0.679
2009	0.841	0.885	0.634	0.676
2008	0.835	0.885	0.629	0.674
2007	0.827	0.882	0.623	0.670
2006	0.818	0.879	0.617	0.664
2005	0.807	0.876	0.609	0.660
2000	0.753	0.858	0.578	0.634
1995	0.724	0.834	0.545	0.613
1990	0.690	0.810	0.516	0.594
1985	0.652	0.786	0.481	0.576
1980	0.629	0.766	0.444	0.558

Πηγή: <http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/ARE.html>

Ιδιαίτερη μέριμνα έχει δοθεί σε εκείνες τις κοινωνικές ομάδες οι οποίες έχουν ανάγκη την κρατική αρωγή όπως οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με αναπηρίες και οι διαζευγμένοι. Οι παροχές κοινωνικής ασφάλισης ανέρχονται σε 2,2 δις ευρώ dirham. Τα τελευταία χρόνια, το δίκτυο κοινωνικής φροντίδας έχει διευρυνθεί για να συμπεριλάβει πρόσθετες κατηγορίες δικαιούχων και οι παροχές έχουν αυξηθεί. Σε σημαντικό έργο έχουν επιδοθεί και διάφορες κυβερνητικές και μη κυβερνητικές φιλανθρωπικές οργανώσεις που συμμετέχουν σε προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας. Η μεγαλύτερη φιλανθρωπική οργάνωση της χώρας είναι η Αρχή της Ερυθράς Ημισελήνου η οποία διαχειρίζεται κοινωνικά, οικονομικά, ιατρικά και εκπαιδευτικά προγράμματα¹⁸.

Η παροχή δωρεάν στέγασης είναι ένα θέμα στο οποίο έχει δοθεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον από την πολιτεία η οποία σκοπεύει να ιδρύσει ολόκληρες κοινότητες ώστε να εξυπηρετήσει τους υπηκόους της. Ήδη 10.000 έχουν υποβάλει αίτηση παροχής στέγασης και η λίστα αναμονής προσεγγίζει τα πέντε έτη. Το Συμβούλιο Αστικού Σχεδιασμού του Abu Dhabi¹⁹ (UPC), σκοπεύει να ιδρύσει περισσότερες από 50.000 κατοικίες μέσα στα επόμενα 20 χρόνια. Στην προσεχή πενταετία θα οικοδομηθούν 17.000 πολυτελείς κατοικίες η πλειονότητα των οποίων θα παρασχεθεί δωρεάν στους πολίτες. Εκτός όμως από την παροχή δωρεάν στέγασης, η κυβέρνηση μέσω του προγράμματος στέγης²⁰ του σείχη Zayed χορηγεί δάνεια και επιχορηγήσεις σε εκείνους που θέλουν να οικοδομήσουν οι ίδιοι την κατοικία τους σε οποιοδήποτε από τα επτά εμιράτα επιθυμούν. Σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στοιχεία, το 2008

¹⁸ UAE-Yearbook 2010, σ.151

¹⁹ <http://www.upc.gov.ae/en/Home.aspx?lang=en-US>

²⁰ <http://www.szhp.gov.ae/NewsPage.aspx?nid=212>

ΜΠΣ Οικονομική & Επιχειρησιακή Στρατηγική, 2011-2012, «Ανάπτυξη και Πολιτικές στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Γεωργίου Γ. Κασσιανή

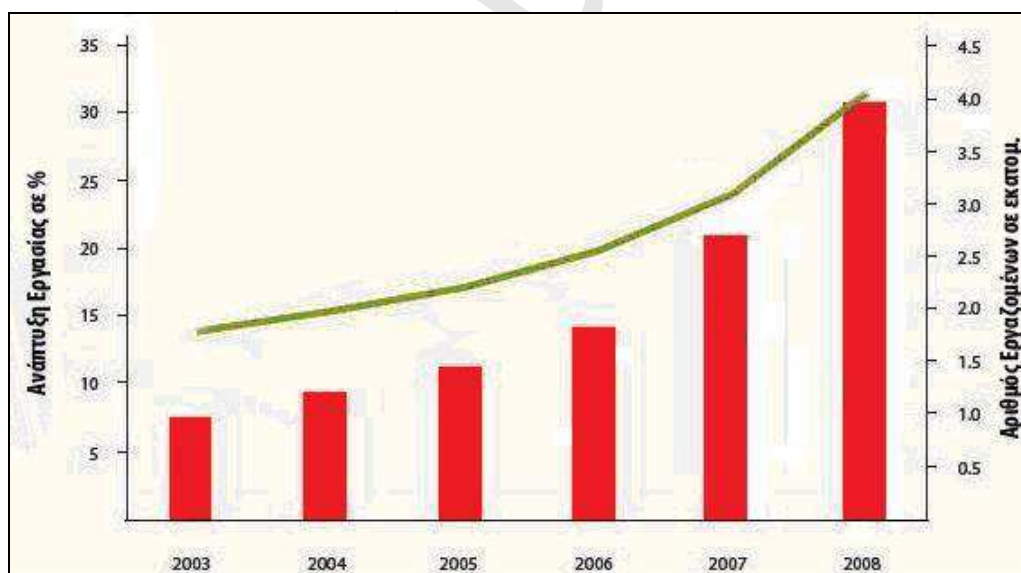
συνολικά 4492 πολίτες έλαβαν δάνειο ή επιχορήγηση και εγκρίθηκαν πάνω από 20.000 αιτήσεις. Το ελάχιστο ύψος των δανείων ανέρχεται σε 163.000 δολάρια²¹.

²¹ UAE-Yearbook 2010, σ.153

2.2 Απασχόληση

Ο ιδιωτικός τομέας παρέχει το μεγαλύτερο μέρος των θέσεων εργασίας στα ΗΑΕ αντιπροσωπεύοντας το 63% του συνολικού εργατικού δυναμικού. Στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση απασχολείται το 7,9%, στις τοπικές κυβερνήσεις το 10,7%, στα τοπικά υπουργεία το 4,1% και το υπόλοιπο απασχολείται στις διπλωματικές αποστολές και στα σπίτια ως οικιακοί βοηθοί. Οι περισσότεροι εργαζόμενοι υπήκοοι των ΗΑΕ απασχολούνται στο δημόσιο τομέα ο οποίος αντιπροσωπεύει το 45% του τοπικού εργατικού δυναμικού της χώρας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2008, η ανεργία βρισκόταν στο 4% και ήταν υψηλότερη στις αγροτικές περιοχές (6,6%) σε σύγκριση με τις αστικές (3,4%). Οι εκτιμήσεις για το 2009 ήταν αρνητικές καθώς εξαιτίας της οικονομικής κρίσης αναμενόταν αύξηση της ανεργίας. Το εργατικό δυναμικό αντιπροσωπεύει το 63,2% του συνολικού πληθυσμού. Ο τελευταίος αριθμούσε το 2008 4 εκ. ανθρώπους ενώ σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις έχει διπλασιαστεί εξαιτίας της ραγδαίας οικονομικής άνθισης που γνωρίζει η χώρα λειτουργώντας ως μαγνήτης για ανθρώπους που αναζητούν εργασία από όλο τον κόσμο²².

Γράφημα 2. Ο αριθμός των εργαζομένων

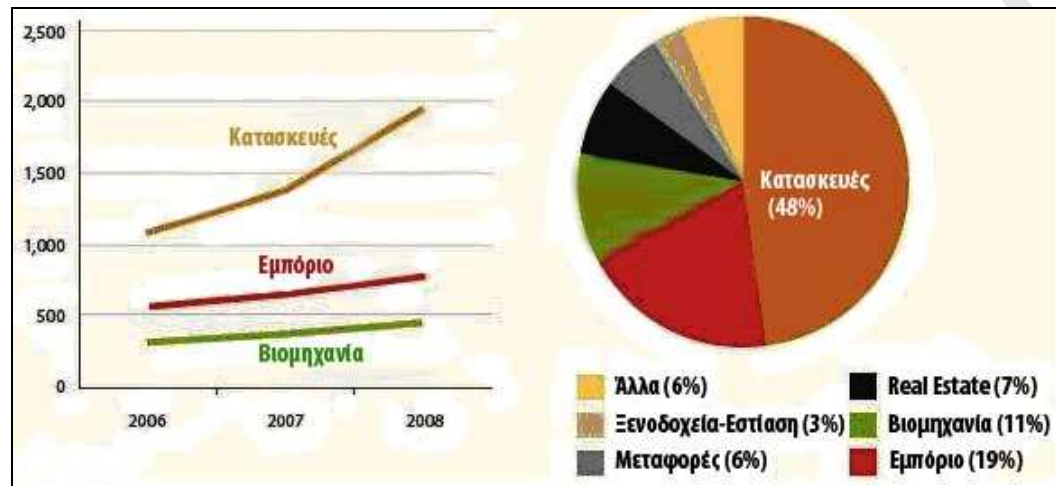

Πηγή: UAE – Yearbook 2010, σ.156

²² <http://www.uaestatistics.gov.ae/ReportPDF/Population%20Estimates%202006%20-%202010.pdf>

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων απασχολείται στον κατασκευαστικό κλάδο (48%) και ακολουθούν το εμπόριο με 19% και η μεταποίηση με 11%.

Γράφημα 3. Η κατανομή των εργαζομένων

Πηγή: UAE – Yearbook 2010, σ.159

Εξαιτίας της μικρής συμμετοχής του ντόπιου πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό της χώρας, η κυβέρνηση των ΗΑΕ προσφέρει κίνητρα και εφαρμόζει πολιτικές για να αντιστραφεί αυτή η κατάσταση. Προς την κατεύθυνση αυτή, έχουν ιδρυθεί με τη μέριμνα της πολιτείας διάφοροι οργανισμοί οι οποίοι προσπαθούν να αναπτύξουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες των υπηκόων ώστε να επιτευχθεί μία καλύτερη ισορροπία στην αγορά εργασίας. Τέτοιοι οργανισμοί είναι η Εθνική Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού και Απασχόλησης (Tanmia)²³, το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Εμιράτων με έδρα το Dubai²⁴ και το Τμήμα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού στο Πανεπιστήμιο του Sharjah²⁵. Κάθε χρόνο δημιουργούνται στη χώρα περίπου 800.000 νέες θέσεις εργασίας από τις οποίες οι περισσότερες προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα. Όμως το 10% των υπηκόων των ΗΑΕ παραιτείται κάθε χρόνο επικαλούμενο χαμηλούς μισθούς, έλλειψη εκπαίδευσης και ευκαιριών ανέλιξης, αρνητικά στερεότυπα καθώς και έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου²⁶.

²³ <http://www.tanmia.ae/>

²⁴ <http://www.endp.ae/>

²⁵ <http://www.sharjah.ac.ae/en/Pages/default.aspx>

²⁶ UAE-Yearbook 2010, σ.160

Το Υπουργείο Εργασίας από κοινού με το Διεθνή Οργανισμό Εργασίας έχει αρχίσει τη διαδικασία για την καθιέρωση του «Προγράμματος Αξιοπρεπούς Εργασίας» στην Χώρα. Αυτό είναι ένα πρωτόκολλο συνεργασίας που επιδιώκει να επιτύχει το στόχο του μέσω τεσσάρων στρατηγικών προσεγγίσεων. Κατ' αρχάς θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον όπου θα τηρούνται οι θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία και ιδιαιτέρως να καταπολεμηθούν όλες οι μορφές διακρίσεων στην εργασία. Στη συνέχεια, θα πρέπει να δημιουργηθούν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης για γυναίκες και άνδρες έτσι ώστε να βελτιώσουν την πρόσβαση τους σε αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας και σε ένα εισόδημα μέσω της υιοθέτησης κατάλληλων πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ακόμη, είναι απαραίτητη η ενδυνάμωση των εθνικών πρωτοβουλιών για την ενίσχυση και την επέκταση της κοινωνικής προστασίας και για να υποστηριχθεί ο ρόλος των δικτύων κοινωνικής ασφάλισης έτσι ώστε να προστατευθούν τα λιγότερο προνομιούχα τμήματα της κοινωνίας. Τέλος, θα πρέπει να εδραιωθεί ο κοινωνικός διάλογος και η προληπτική συμμετοχή των κοινωνικών φορέων στη διαμόρφωση των κοινωνικό-οικονομικών πολιτικών των ΗΑΕ. Η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να συνεργαστεί στενά με τους κοινωνικούς εταίρους με στόχο την επίτευξη μίας σειράς στόχων που περιλαμβάνουν τη βελτίωση της πρόσβασης των ανδρών και των γυναικών σε μία αξιοπρεπή και παραγωγική εργασία, σε ένα περιβάλλον όπου θα τηρούνται οι αρχές της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της ασφάλειας και της αξιοπρέπειας και θα ενθαρρύνεται η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων²⁷.

Μετά από την έγκριση της Διακήρυξης του Abu Dhabi²⁸ από όλες τις μεγάλες χώρες αποστολής και υποδοχής εργαζομένων της Ασίας το 2008, η κυβέρνηση μαζί με την Ινδία και τις Φιλιππίνες ξεκίνησαν ένα πιλοτικό πρόγραμμα έρευνας και καταγραφής των βέλτιστων πρακτικών στη διαχείριση της προσωρινής απασχόλησης. Στην ανάπτυξη αυτού του πιλοτικού προγράμματος έχουν συμβάλει εμπειρογνώμονες από τον Αραβικό Οργανισμό Εργασίας, το Διεθνή Οργανισμό Εργασίας και το Διεθνή Οργανισμό για τη Μετανάστευση. Ο γενικός στόχος του προγράμματος είναι να δοκιμάσει μία σειρά πρακτικών μέτρων που θα χρησιμεύσουν στη βελτίωση της

²⁷ UAE-Yearbook 2010, σ.166

²⁸ http://www.iom.int/jahia/webdav/shared/shared/mainsite/published_docs/brochures_and_info_sheets/abu_dhabi_declaration_eng.pdf

ποιότητας ζωής και εργασίας των εργαζομένων. Το πρόγραμμα έχει χωριστεί σε τέσσερις φάσεις: α) δημιουργία μίας πιο αξιοκρατικής και δίκαιης διαδικασίας προσλήψεων για εκείνους που επιθυμούν να μεταναστεύσουν στα ΗΑΕ, β) δημιουργία αποτελεσματικότερων θεσμών που θα επικουρούν τους προσωρινούς εργαζόμενους κατά τη διάρκεια του χρόνου απασχόλησής τους στα ΗΑΕ, γ) ο προσδιορισμός των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις λήγουν και η δημιουργία προγραμμάτων για την προετοιμασία της επιστροφής τους στη χώρα από την οποία κατάγονται και δ) η δημιουργία πολιτικών που θα βοηθήσουν στην αποτελεσματική επανένταξη στη χώρα τους μετά την επιστροφή τους. Πιο συγκεκριμένα, το πιλοτικό πρόγραμμα θα παρέχει στον εργαζόμενο πριν την αναχώρησή του για τα ΗΑΕ ένα συμβόλαιο το οποίο θα πρέπει να υπογράψει και θα προβαίνει σε αξιολόγηση της υγείας του καθώς και των ικανοτήτων του έτσι ώστε να διαπιστώνεται πριν από την αναχώρηση εάν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των ΗΑΕ για εισοδο και εργασία στη χώρα. Όλα αυτά θα πραγματοποιούνται υπό το πνεύμα της συνεργασίας και της κοινής ευθύνης. Επίσης, το πιλοτικό πρόγραμμα θα αξιοποιήσει την εισαγωγή των νέων κατευθυντήριων γραμμών πολιτικής και των μέτρων που θα εξασφαλίζουν την προστασία των μισθών, την παροχή των κατάλληλων συνθηκών εργασίας και διαβίωσης και βέβαια το σεβασμό των θεμελιωδών ανθρώπινων δικαιωμάτων. Ο απώτερος στόχος του προγράμματος είναι η διερεύνηση νέων και πιο ανθρώπινων τρόπων για την ορθή χρήση των δεξιοτήτων και των προσπαθειών των προσωρινών εργαζομένων και μάλιστα αποδεικνύει ότι είναι δυνατή η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων από τις οποίες θα προκύψει ένα πιο δίκαιο και πιο παραγωγικό περιβάλλον για εργοδότες και εργαζομένους²⁹.

²⁹ UAE-Yearbook 2010, σ.166

2.3 Οικονομικά Μεγέθη

2.3.α ΑΕΠ

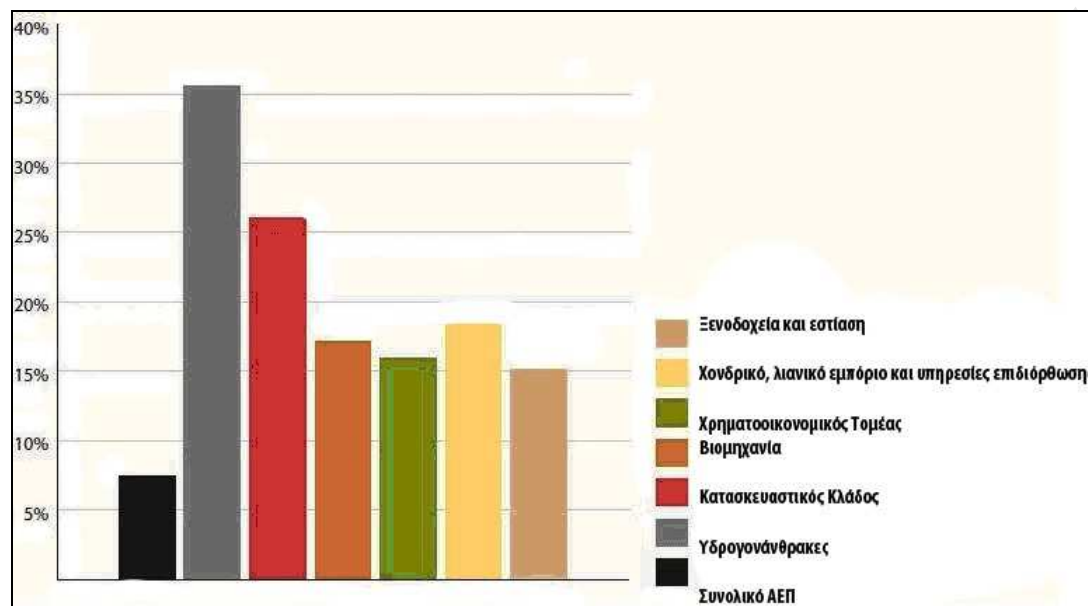
Τα ΗΑΕ, ως ένας από τους μεγαλύτερους προμηθευτές πετρελαίου στον κόσμο, δεν επηρεάστηκαν αρχικά από την παγκόσμια ύφεση του 2008 όταν η τιμή του πετρελαίου εκτινάχθηκε σε επίπεδα ρεκόρ τον Ιούλιο (\$147/βαρέλι). Παρόλα αυτά, η κρίση τελικά προσέβαλε τα ΗΑΕ όταν η μειωμένη ζήτηση για πετρέλαιο μείωσε την τιμή του στο 1/3 της τιμής του Ιουλίου 2008. Αυτό είχε αντίκτυπο στην οικονομία, εμφανή στην άνοδο των spreads των κρατικών ομολόγων, στην αναστροφή των μεγάλων εισροών ιδιωτικών κεφαλαίων και στην απότομη πτώση των χρηματιστηριακών δεικτών. Επίσης, ισχυρό πλήγμα δέχτηκαν οι στυλοβάτες της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας δηλαδή οι κλάδοι των κατασκευών και των ακινήτων. Έτσι, μολονότι το 2008 η ανάπτυξη ξεπερνούσε το 5%, το 2009 η αύξηση του ΑΕΠ ήταν αισθητά μικρότερη από τα προηγούμενα έτη. Το υπουργείο οικονομικών προέβλεψε ανάπτυξη 1,3%³⁰. Το Νοέμβριο του 2009, το ΔΝΤ προέβλεψε συρρίκνωση 0,2% και ότι η οικονομία θα επέστρεφε σε θετικό πρόσημο το 2010 με διεύρυνση του ΑΕΠ κατά 2,4%. Άλλοι αναλυτές ήταν πιο αισιόδοξοι. Οι Economist Intelligence Unit και Emirates Industrial Bank προέβλεψαν ανάπτυξη 3,4% και 5% αντίστοιχα³¹. Τελικά το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 1,6% αλλά το 2010 η οικονομία κινήθηκε σε θετική τροχιά καταγράφοντας ανάπτυξη της τάξεως του 1,4% με ένα συνολικό προϊόν αξίας 977,3 δις dirham. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ανάπτυξη προήλθε από τους τομείς της οικονομίας που δεν σχετίζονται με τους υδρογονάνθρακες. Οι τομείς αυτοί πέτυχαν ανάπτυξη 5% αντισταθμίζοντας τον αρνητικό ρυθμό του -5,6% που σημείωσε ο κλάδος των υδρογονανθράκων³².

³⁰ <http://www.uaeyearbook.com/updates.php?lang=ENG&cat=12&art=2>

³¹ UAE-Yearbook 2010, σ.57

³² Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, σ. 12

Γράφημα 4. Η αύξηση του ΑΕΠ κατά το 2008, συνολικό και για επιλεγμένους τομείς

Πηγή: UAE-Yearbook 2010, σ.56

Πίνακας 3. Συμβολή στο ΑΕΠ των ΗΑΕ σε δις dirham (2009-2010)

	2009	2010
ΑΕΠ	963,5	977,3
Υδρογονάνθρακες	324,9	306,8
Μη Υδρογονάνθρακες	638,6	670,5
Μερίδιο των Υδρογονανθράκων στο ΑΕΠ	33,7	31,4
Μερίδιο των Μη Υδρογονανθράκων στο ΑΕΠ	66,3	68,6

Πηγή: Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, Πίνακας 3, σ. 12

Πίνακας 4. Συμβολή στο ΑΕΠ των ΗΑΕ (2009-2010)

	Ετήσιο Ποσοστό Ανάπτυξης	
	2009	2010
Πραγματικό Ποσοστό Ανάπτυξης	-1,6	1,4
Μη Υδρογονάνθρακες	-4,2	5,0
Υδρογονάνθρακες	3,9	-5,6

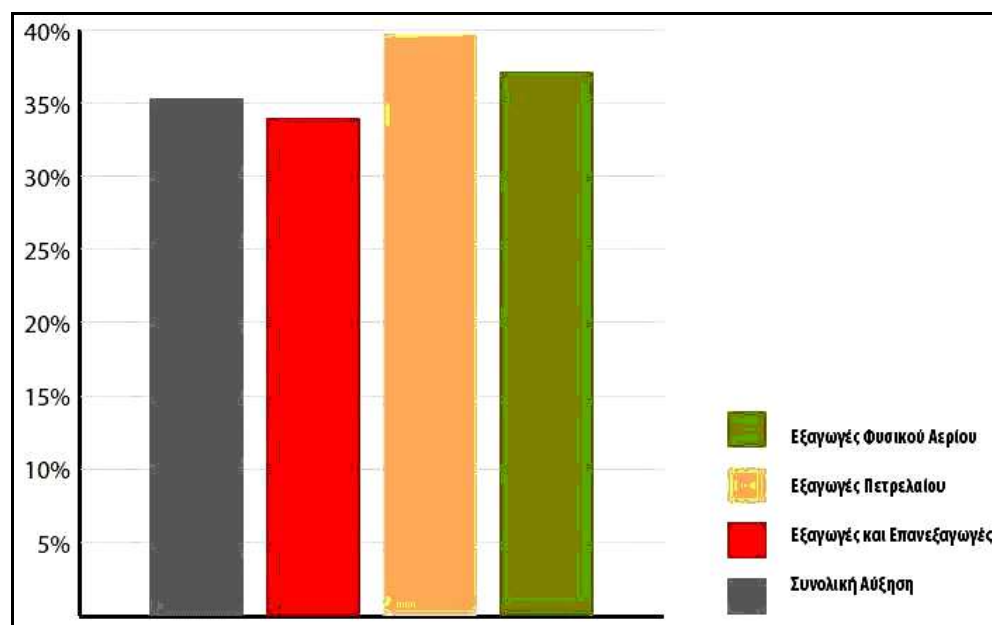
Πηγή: Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011 Πίνακας 4, σ.13

2.3.β. Εμπόριο

Το εμπορικό ισοζύγιο των ΗΑΕ αυξήθηκε το 2008 κατά 35,3% από 170,85 δις dirham σε 231,09 δις dirham. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην κατά 33,9% αύξηση των εξαγωγών. Η αξία των εξαγωγών πετρελαίου αυξήθηκε κατά 39,7% εξαιτίας της αύξησης της μέσης τιμής του πετρελαίου κατά 27,3% από 70 δολάρια/βαρέλι σε 90 δολάρια/βαρέλι. Την ίδια εικόνα εμφανίζει και το φυσικό αέριο, οι εξαγωγές του οποίου αυξήθηκαν το 2008 κατά 37,1%. Από την άλλη μεριά, η αύξηση της εσωτερικής ζήτησης για αγαθά εξαιτίας της αύξησης του πληθυσμού και των εισοδημάτων, οδήγησε στην αύξηση της αξίας των εξαγωγών κατά 33,4%. Το 2009 σημειώθηκε κάμψη των εξαγωγών ως αποτέλεσμα της ύφεσης που γνώρισε η χώρα όμως τον επόμενο χρόνο το εξωτερικό εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων των εξαγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου και των εξαγωγών των ελεύθερων οικονομικών ζωνών γνώρισε άνθιση της τάξεως του 12% με τη συνολική του αξία να φτάνει τα 1,6 από 1,4 δις dirham³³.

³³ Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, σ.29

Γράφημα 5. Η αύξηση στο εμπορικό ισοζύγιο κατά το 2008

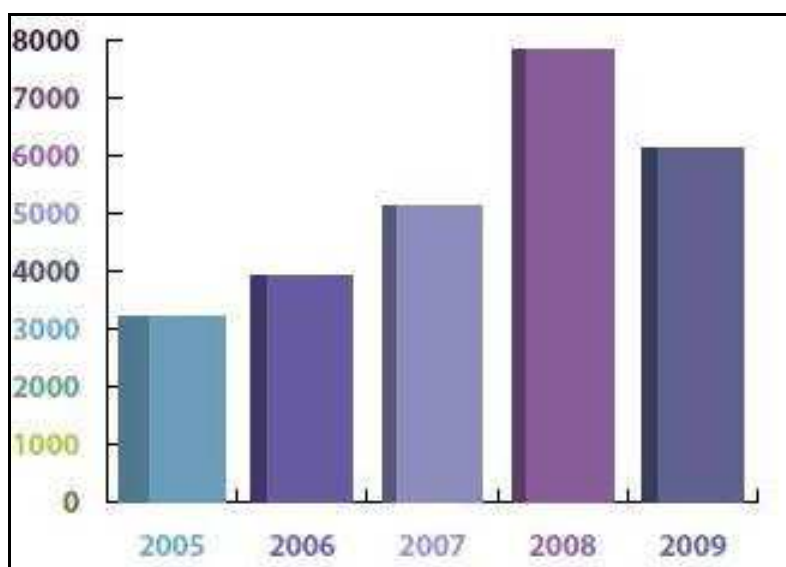
Πηγή: UAE-Yearbook 2010, σ.58

Το 2009, οι δέκα χώρες με τις μεγαλύτερες εξαγωγές προς τα ΗΑΕ ήταν η Ινδία, η Κίνα, οι ΗΠΑ, η Γερμανία, η Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, η Ν. Κορέα, η Γαλλία και η Σαουδική Αραβία. Η αξία των εισαγωγών ήταν 287 δις dirham αποτελώντας το 64% των συνολικών εισαγωγών. Στον αντίποδα η Ινδία, η Ελβετία, το Κατάρ, η Σαουδική Αραβία, το Ομάν, το Πακιστάν, η Νιγηρία, το Κουβέιτ και το Ιράκ ήταν οι χώρες που δέχτηκαν τις μεγαλύτερες εξαγωγές από τα ΗΑΕ αξίας 48 δις dirham αντιπροσωπεύοντας το 73% του συνόλου των εξαγωγών. Στα παραπάνω δεν συγκαταλέγονται οι εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Ο όγκος του εξωτερικού εμπορίου της χώρας αντανακλά τη θέση της στον παγκόσμιο οικονομικό και εμπορικό χάρτη καθώς συνεχίζει να λειτουργεί ως ένας ζωτικός κόμβος εμπορίου για την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και τον υπόλοιπο κόσμο. Στην πραγματικότητα, το κράτος έχει διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στην επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης μέσω της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των τελωνείων καθιστώντας τα ελεύθερους οικονομικούς μηχανισμούς ενθαρρύνοντας παράλληλα το ρόλο τους και αυξάνοντας τις αρμοδιότητές τους, επιτυγχάνοντας με

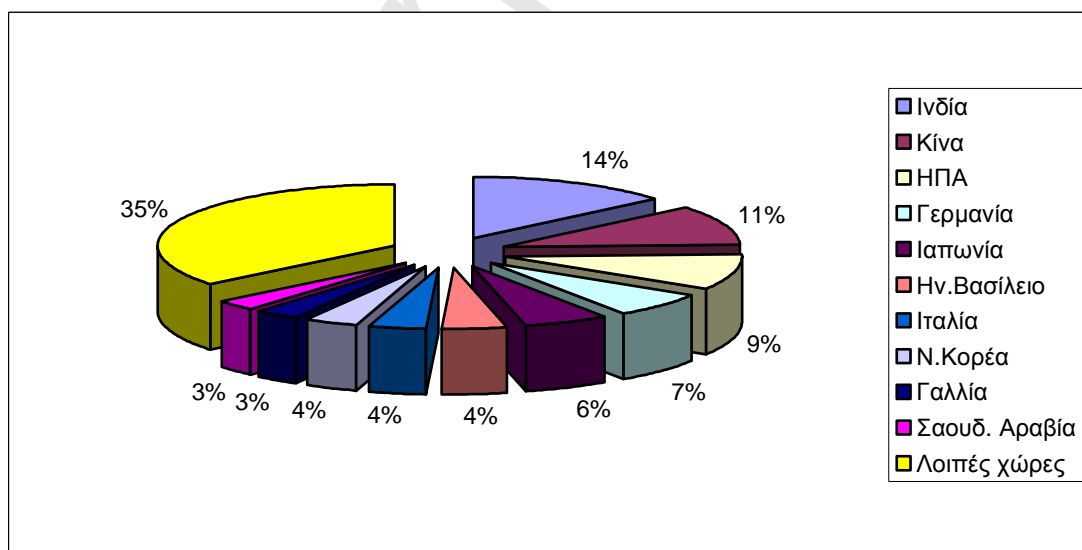
αυτόν τον τρόπο την αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητας της οικονομίας συγκριτικά με τις άλλες χώρες της περιοχής³⁴.

Γράφημα 6 . Η αξία του εξωτερικού εμπορίου των ΗΑΕ σε εκ. dirham

Πηγή: UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.21

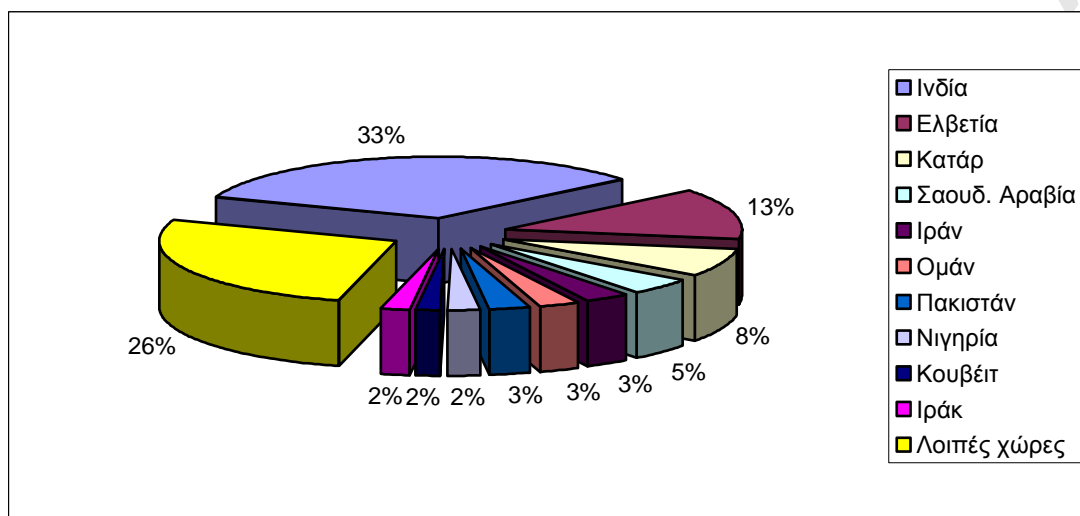
Γράφημα 7. Ποσοστά εξαγωγής προϊόντων προς τα ΗΑΕ

Πηγή: UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.22

³⁴ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.21

Γράφημα 8. Ποσοστά εισαγωγής προϊόντων από τα ΗΑΕ

Πηγή: UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.22

2.3.γ Πληθωρισμός

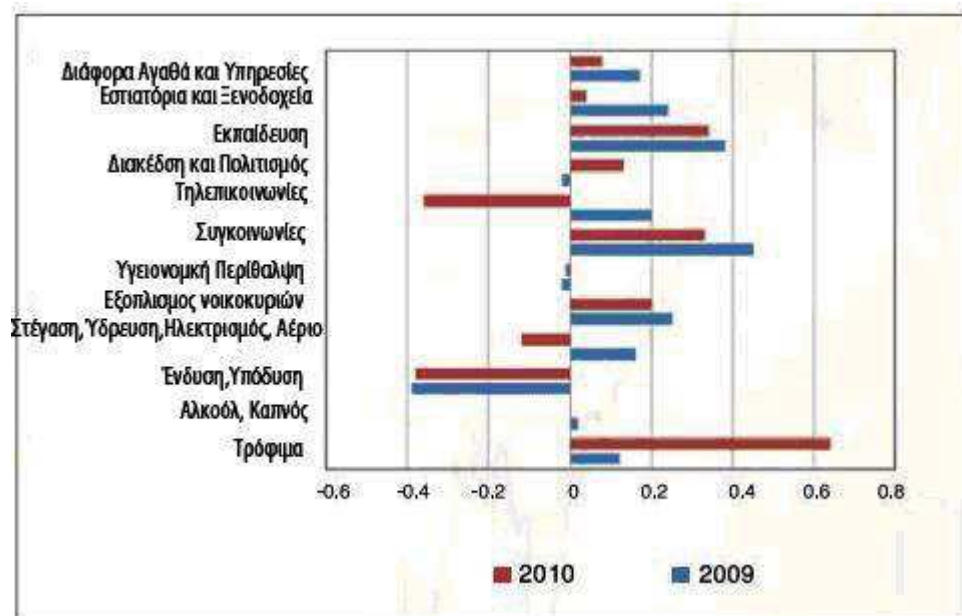
Ο πληθωρισμός το 2009 ήταν 1,56%³⁵, σημαντικά λιγότερος συγκριτικά τα προηγούμενα έτη. Η μείωση στις τιμές των κατοικιών και των τροφίμων συνέβαλλαν στις αποπληθωριστικές πιέσεις της οικονομίας. Οι τιμές των κατοικιών αποτελούν το 40% του δείκτη τιμών καταναλωτή. Το 2008 βρισκόταν στο 10,8% διότι τα αυξημένα έσοδα από τις εξαγωγές ακριβού πετρελαίου χρηματοδοτούσαν την οικονομική ανάπτυξη. Συγχρόνως το αδύναμο δολάριο και τα ακριβότερα ξένα τρόφιμα έκαναν τις εισαγωγές πιο δαπανηρές. Για να προστατευτούν τα ΗΑΕ από τυχόν μελλοντικές αυξήσεις των τιμών ή ελλείψεις προϊόντων, η κυβέρνηση προχώρησε στο στρατηγικό σχεδιασμό για τη δημιουργία αποθεμάτων τροφίμων βασικών ειδών. Σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί ο πληθωρισμός βραχυπρόθεσμα, οι ετήσιες αυξήσεις των τιμών των ενοικίων παρέμειναν σταθερές κατ' ανώτατο όριο σε 5% στο Dubai και το Abu Dhabi ενώ οι έλεγχοι για τις τιμές των βασικών προϊόντων συνεχίζουν να υφίστανται³⁶. Το 2010 ο πληθωρισμός υποχώρησε σε ακόμη πιο χαμηλά επίπεδα αγγίζοντας το 0,9% εξαιτίας της μείωσης των τιμών στις τηλεπικοινωνίες, τα καύσιμα, την ηλεκτρική ενέργεια και τη στέγαση³⁷.

³⁵ <http://www.uaeyearbook.com/updates.php?lang=ENG&cat=12&art=2>

³⁶ UAE-Yearbook 2010, σ.60

³⁷ Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, σ.23

Γράφημα 9. Οι ομάδες του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή και η συμβολή τους στη διαμόρφωση του πληθωρισμού (2009-2010)

Πηγή: Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, Διάγραμμα 4, σ.24

2.4 Επενδυτικό κλίμα

2.4 α. Υποδομές

Τα έσοδα που απεκόμισαν τα ΗΑΕ από την εκμετάλλευση του πετρελαίου τους έδωσαν τη δυνατότητα να εδραιώσουν σύγχρονες υποδομές που κατέταξαν τη χώρα στο ίδιο επίπεδο με τις ανεπτυγμένες χώρες. Οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές έχουν δημιουργήσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τις δραστηριότητες του ιδιωτικού τομέα. Επίσης, οι δημόσιες επενδύσεις σε δρόμους, λιμάνια, αεροδρόμια, ηλεκτρική ενέργεια και υδροδότηση, εκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού αυξάνουν την παραγωγικότητα και την οικονομική αποδοτικότητα.

2.4 β. Νομισματική Πολιτική

Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό της νομισματικής πολιτικής των ΗΑΕ είναι ότι προσανατολίζεται κυρίως στη διατήρηση της σταθερότητας του νομίσματος μέσω της πρόσδεσης του dirham με το αμερικανικό δολάριο στη σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία των 3,67 dirham ανά δολάριο. Αυτό το καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών έχει υιοθετηθεί από το 1980 με μεγάλη επιτυχία λόγω των τεράστιων συναλλαγματικών διαθεσίμων της χώρας. Εκτός από τη διατήρηση της σταθερότητας του νομίσματος, η πολιτική σύνδεσης του dirham με το δολάριο συνέβαλε επίσης σε

ένα χαμηλό ρυθμό πληθωρισμού. Και οι δύο παράγοντες, σταθερό νόμισμα και χαμηλός πληθωρισμός, είναι απαραίτητοι για την εμπιστοσύνη του ιδιωτικού τομέα. Ωστόσο, η πολιτική αυτή έχει ορισμένα μειονεκτήματα. Για παράδειγμα, εάν το δολάριο ανατιμηθεί έναντι των άλλων νομισμάτων, το dirham θα ενισχυθεί επίσης έναντι των άλλων νομισμάτων. Κατά συνέπεια, αυτό θα οδηγήσει σε μείωση των τιμών εισαγόμενων αγαθών και ως εκ τούτου θα συμβάλει στη μείωση του πληθωρισμού, αλλά ταυτόχρονα η ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών θα αποδυναμωθεί. Εάν το δολάριο υποτιμηθεί αυτό θα αποδυναμώσει το dirham έναντι των άλλων νομισμάτων, και οι τιμές των εισαγωγών θα αυξηθούν δημιουργώντας πληθωριστικές πιέσεις, ιδίως εάν λάβουμε υπόψη ότι το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών των ΗΑΕ προέρχονται από χώρες εκτός ζώνης δολαρίου.

Αναφορικά με την προσφορά χρήματος παρατηρούνται τα εξής: η προσφορά χρήματος M1 που περιλαμβάνει τη νομισματική κυκλοφορία και τις καταθέσεις όψεως αυξήθηκε το 2010 κατά 4,2% φτάνοντας τα 232,9 δις dirham έναντι 223,5 δις που ήταν το 2009. Η προσφορά χρήματος M2 που περιλαμβάνει το M1 και τις προθεσμιακές καταθέσεις αυξήθηκε κατά 6,2% από 740 δις το 2009 σε 786,4 δις το 2010. Η προσφορά χρήματος M3 που περιλαμβάνει το M2 τις συμφωνίες επαναγοράς (repos), τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων χρηματαγοράς, τους τίτλους χρηματαγοράς και χρεόγραφα διάρκειας δύο ετών αυξήθηκε κατά 3,9% φτάνοντας τα 985,2 δις dirham από 947,8 δις το 2009³⁸. Οι μεταβολές αυτές φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 5. Προσφορά Χρήματος (2009-2010)

	2009	2010	%
Προσφορά Χρήματος M1	223,5	232,9	4,2
Προσφορά Χρήματος M2	740,6	786,4	6,2
Προσφορά Χρήματος M3	947,8	985,2	3,9

Πηγή: Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, Πίνακας 13, σ.27

³⁸ Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, σ.27

2.4 γ. Δημοσιονομική Πολιτική

Η δημοσιονομική πολιτική στα ΗΑΕ έχει διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομίας, μεταφέροντας πλούτο και προωθώντας και υποστηρίζοντας όλους τους τομείς της οικονομίας. Η διάρθρωση των εσόδων της χώρας συντίθεται από τις πωλήσεις πετρελαίου καθώς και από τα έσοδα που προκύπτουν από ξένα αποθεματικά που έχουν από παλαιά έσοδα πετρελαίου. Δεν υπάρχει φόρος εισοδήματος ή φόρος κατανάλωσης στα ΗΑΕ. Έτσι, οι δημοσιονομικές επιδόσεις της χώρας εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις τιμές του πετρελαίου.

Οι υψηλές τιμές του πετρελαίου στη δεκαετία του 1970 και μέχρι τις αρχές του 1980 οδήγησαν σε πλεονάσματα. Όμως από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 με την πτώση των τιμών του πετρελαίου, τον αυξανόμενο πληθυσμό και την αύξηση των μισθών, η οικονομία γνώρισε επί σειρά ετών δημοσιονομικά ελλείμματα. Μάλιστα το έλλειμμα του προϋπολογισμού απέκτησε διαρθρωτικό χαρακτήρα. Η χρηματοδότηση του ελλείμματος προκύπτει από τη χρησιμοποίηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων και τον επαναπατρισμό κερδών που προκύπτουν από αυτά τα συναλλαγματικά διαθέσιμα. Ως εκ τούτου, το έλλειμμα του προϋπολογισμού δεν έχει αρνητικές επιπτώσεις στα ΗΑΕ όπως είναι για παράδειγμα ο παραγκωνισμός του ιδιωτικού τομέα. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι ο τρόπος αυτός της χρηματοδότησης του ελλείμματος δεν είναι βιώσιμος μακροπρόθεσμα. Για αυτό, η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να μετατοπίσει το κέντρο βάρους προς τις διαρθρωτικές προσαρμογές που περιλαμβάνουν τη διεύρυνση της βάσης των εσόδων που δεν προέρχονται από το πετρέλαιο, την ιδιωτικοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων, τον εξορθολογισμό των δημοσίων δαπανών και την επανεκτίμηση των επιδοτήσεων. Η πολιτική αυτή ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά την οικονομική δραστηριότητα αλλά είναι απαραίτητη για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα³⁹.

2.4 δ. Άμεσες Επενδύσεις

Ο τομέας των επενδύσεων είναι ένας από τους τομείς που τα ΗΑΕ έχουν επιδείξει αποφασιστικότητα. Τα τελευταία χρόνια η κυβέρνηση προέβη στην επανεξέταση και την ενίσχυση του νομικού πλαισίου έτσι ώστε να στηριχθεί η οικονομική δραστηριότητα και να καταστεί η χώρα πιο ανταγωνιστική στη διεθνή αγορά. Επίσης,

³⁹ Elhiraika – Hamed 2002, σ. 21

κατέβαλε προσπάθειες ώστε η επενδυτική της πολιτική να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα των διάφορων τομέων στο εσωτερικό της χώρας. Μέχρι σήμερα τα ΗΑΕ έχουν αποδώσει αποτελεσματικά σε εγχώριο, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο και είναι αναγνωρισμένα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου ως ένα από τα 30 κορυφαία κράτη στον τομέα του εμπορίου διατηρώντας τη θέση της πιο ζωνής οικονομίας στη Μέση Ανατολή. Ο ίδιος οργανισμός κατατάσσει τα ΗΑΕ στην 18^η θέση των χωρών που αποτελούν εμπορικό κόμβο και σημείο επανεξαγωγών. Η μεταρρυθμιστική διαδικασία αναφορικά με τις επενδύσεις περιλαμβάνει διάφορα σημεία ώστε να καταστεί η χώρα περισσότερο ευνοϊκή για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Ο νέος επενδυτικός νόμος που βρίσκεται σε επεξεργασία αντικατοπτρίζει τις πολιτικές της κυβέρνησης προς τις ξένες επενδύσεις. Επίσης, μία σειρά νόμων που άπτονται του εμπορίου βρίσκονται στη διαδικασία της τροποποίησης για τη βελτίωσή τους ώστε να παράσχουν στους επενδυτές έναν ασφαλέστερο επενδυτικό πεδίο δραστηριοποίησης.

Οι τομείς της οικονομίας που φαίνεται να προσελκύουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις είναι των υδρογονανθράκων, της ηλεκτρικής ενέργειας, των υπολογιστών, των ιατρικών εξοπλισμών, των τηλεπικοινωνιών και του franchising. Ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας όπως θα δούμε στη συνέχεια, είναι ένα άλλο τεράστιο κίνητρο για επενδύσεις που καθιστά τη χώρα σημαντικό παίκτη διεθνώς. Η χώρα είναι έτοιμη να ενισχύσει τη συνεργασία της με πρωτοβουλίες που αφορούν αυτόν τον τομέα έτσι ώστε να επιτευχθεί ο ανακοινωθείς στόχος της άντλησης του 7% της συνολικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η βιομηχανία των υδρογονανθράκων έχει εξαιρεθεί ρητά διότι ανήκει και ελέγχεται αποκλειστικά από τα επιμέρους εμιράτα ενώ κάθε ξένη συμμετοχή έχει απαραίτητως τη μορφή κοινοπραξίας. Στη ίδια γραμμή κινούνται και οι τομείς κοινής ωφέλειας όπως της ηλεκτρικής ενέργειας, της παροχής φυσικού αερίου και της ύδρευσης που αποτελούν κρατικά μονοπώλια. Μόνο πρόσφατα το Abu Dhabi ανακοίνωσε τη μερική ιδιωτικοποίηση του ηλεκτρισμού και της ύδρευσης⁴⁰.

Ο ασφαλιστικός κλάδος είναι ένας άλλος τομέας που εμφανίζει ικανοποιητική ανάπτυξη αφού οι επενδύσεις άγγιξαν το 2008 τα 5,8 δις δολάρια, 45% σε ομόλογα

⁴⁰ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.25

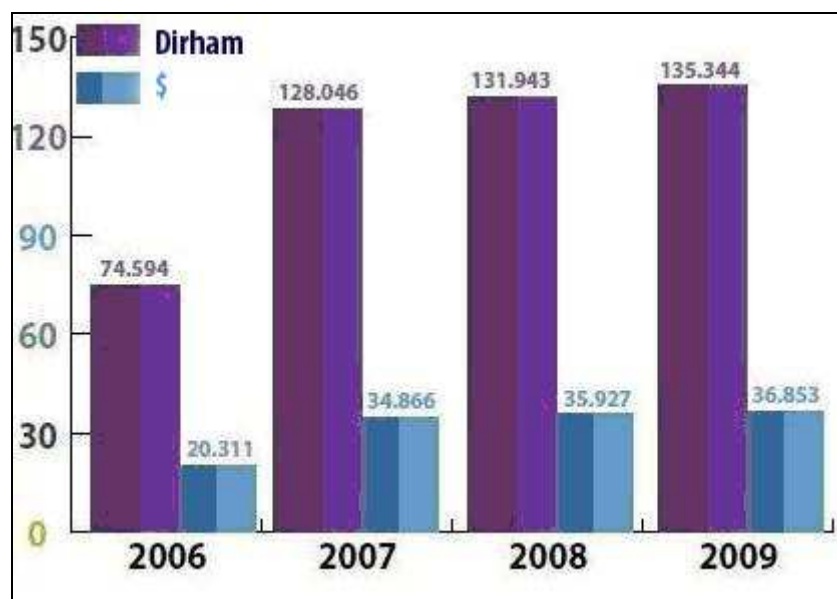
και μετοχές, 34,2% σε καταθέσεις και 12,3% σε δικαιώματα των μετόχων. Ο τομέας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι ένας αναδύμενος τομέας που προσφέρει πολλές ευκαιρίες για κέρδος. Η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να ενθαρρύνει τη ζωτικής σημασίας συμβολή της στην εθνική οικονομία. Το ίδιο ισχύει και για τον τουρισμό όπου καταβάλλεται προσπάθεια να διατηρηθεί η γοργή ανάπτυξη που παρουσιάζει ο συγκεκριμένος κλάδος. Ορισμένες δραστηριότητες προορίζονται αποκλειστικά για τους υπηκόους των ΗΑΕ: real estate, ενοικίασης και χρηματοδοτικής μίσθωσης για αυτοκίνητα, υπηρεσίες συναφείς με τη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία, υπηρεσίες εύρεσης εργασίας, υπηρεσίες έρευνας και ασφάλειας καθώς και υπηρεσίες μεταφοράς επιβατών και εμπορευμάτων⁴¹.

Ενδεικτική του ελκυστικού επενδυτικού κλίματος που επικρατεί στη χώρα είναι η μορφή του φορολογικού καθεστώτος. Η φορολόγηση των φυσικών και νομικών προσώπων είναι σπάνια. Τα ΗΑΕ είναι η μόνη χώρα στην οποία δεν επιβάλλονται τέτοιοι φόροι παρά μονάχα σε ειδικές περιπτώσεις όπως είναι στα υποκαταστήματα των ξένων τραπεζών, τα ξενοδοχεία και στις μεγάλες εταιρείες πετρελαίου και φυσικού αερίου. Επίσης, η χώρα έχει υπογράψει πολυάριθμες συμφωνίες αναφορικά με τη διπλή φορολογία. Οι συμφωνίες αυτές πρέπει να αποφεύγουν τις περιπτώσεις του φόρου που επιβάλλεται εναντίον ενός προσώπου που δραστηριοποιείται ταυτόχρονα σε δύο χώρες. Τέλος, οι ξένες εταιρείες με παρουσία στα ΗΑΕ μπορούν να αποκτήσουν σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και οφέλη σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές τους στο εξωτερικό λόγω του φορολογικού καθεστώτος και των άλλων κινήτρων που προσφέρει η χώρα στους ξένους επενδυτές⁴². Στο ακόλουθο διάγραμμα φαίνεται η πορεία των άμεσων ξένων επενδύσεων την περίοδο 2006 – 2009:

⁴¹ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.26

⁴² UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.26

Γράφημα 10. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, 2006 – 2009

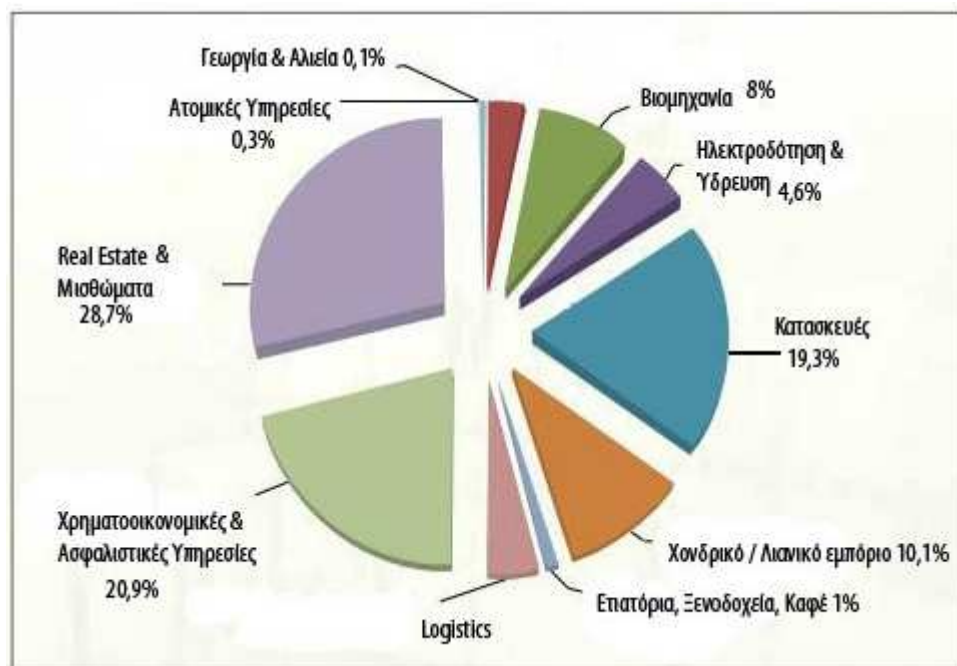

Πηγή: UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.26

Το 2010, ο τομέας του real estate προσέλκυσε το μεγαλύτερο μέρος των άμεσων ξένων επενδύσεων (28,7%) και ακολούθησαν οι χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες (20,9%), οι κατασκευές (19,3%), το λιανικό και χονδρικό εμπόριο (10,1%), η βιομηχανία (8%), η ύδρευση και ηλεκτροδότηση (4,6%) και άλλοι τομείς με μικρότερα ποσοστά όπως φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα⁴³.

⁴³ Πηγή: Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, σ.33

Γράφημα 11. Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ανά τομέα (2010)

Πηγή: Ministry of Economy, Annual Economic Report 2011, Διάγραμμα 9, σ.33

2.4 ε. Επενδυτικοί νόμοι

Ως γνωστόν, η ύπαρξη καλά σχεδιασμένων νόμων είναι σημαντική για τη δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος για τις επενδύσεις και την ομαλή λειτουργία των αγορών. Έτσι, τα Η.Α.Ε επιχειρούν να θεσπίσουν ένα νομικό πλαίσιο που να καλύπτει όλες τις μορφές επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη χώρα. Οι πιο σημαντικοί νόμοι στο πλαίσιο αυτό είναι ο ομοσπονδιακός νόμος περί εταιρειών, το εμπορικό δίκαιο, και ο νόμος περί προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Σε γενικές γραμμές το νομικό πλαίσιο ευνοεί τους ντόπιους επενδυτές περισσότερο από τους ξένους. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στις ακόλουθες διατάξεις του εταιρικού δικαίου:

- α) Το ποσοστό της εθνικής συμμετοχής στις εταιρείες που είναι εγκατεστημένες στα ΗΑΕ δεν μπορεί να είναι μικρότερο του 51%. Επίσης, οι μετοχές των ξένων επενδυτών σε εταιρείες περιορισμένης ευθύνης δεν πρέπει να ξεπερνούν το 49%.
- β) Τα παραρτήματα ξένων εταιρειών πρέπει να έχουν έναν εθνικό εγγυητή, εκτός αν η ξένη εταιρεία ιδρύσει παράρτημα ύστερα από συμφωνία με την κυβέρνηση.
- γ) Ο νόμος απαγορεύει στους ξένους να κατέχουν άμεσα μετοχές σε δημόσιες μετοχικές εταιρείες αλλά τους επιτρέπει να τις κατέχουν μέσω αμοιβαίων κεφαλαίων που προσφέρονται από τις εμπορικές τράπεζες.

Γενικά πάντως, τα ΗΑΕ έχουν προσφέρει ένα αρκετά ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα τόσο για τους ντόπιους όσο και για τους αλλοδαπούς επενδυτές. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτού του περιβάλλοντος είναι η δημιουργία διεθνούς κλάσης βιομηχανικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών υποστήριξης αλλά και η διαρκής επικαιροποίηση των νομικών πλαισίων έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στα διεθνή πρότυπα εξασφαλίζοντας έτσι αποτελεσματική προστασία για τους επενδυτές. Για παράδειγμα η Ελεύθερη Ζώνη στην περιοχή Jebel Ali αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα βιομηχανικά συγκροτήματα του κόσμου παρέχοντας ένα ευρύ φάσμα επιλογών για τους επενδυτές συμπεριλαμβανομένης της ιδιοκτησίας της επένδυσης κατά 100%. Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι η χώρα είναι από το 1995 μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου οι συμφωνίες του οποίου θα έχουν αντίκτυπο στη φύση και την αποδοτικότητα των επενδύσεων που ανταγωνίζονται διεθνώς⁴⁴.

2.4 στ. Ελεύθερες Οικονομικές Ζώνες

Η πρώτη ελεύθερη ζώνη των ΗΑΕ καθιερώθηκε το 1980. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επιτυχή προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων και τεχνολογικής τεχνογνωσίας καθώς και την εκτόξευση των εξαγωγών. Έτσι, όλα τα εμιράτα προχώρησαν στην καθιέρωση τέτοιων ελεύθερων ζωνών για να προσελκύσουν επενδύσεις, να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της οικονομίας. Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα είναι η μηδενική φορολογία, η ελευθερία επαναπατρισμού κεφαλαίων και κερδών, οι χαμηλοί εισαγωγικοί δασμοί (εκτός από εκείνους που αφορούν τον καπνό και τα αλκοολούχα ποτά), η απουσία συναλλαγματικών περιορισμών και η πλήρης ιδιοκτησία των επιχειρήσεων που συνεπάγεται πλήρη έλεγχο επί των δραστηριοτήτων. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα για κάθε ζώνη βασίζονται στις επιμέρους περιοχές και τις εγκαταστάσεις τους, στους τομείς εξειδίκευσης καθώς και στις δαπάνες σύστασης και λειτουργίας των επιχειρήσεων.

Υπεύθυνη για την εγκατάσταση και τη διαχείριση των οικονομικών ζωνών είναι μία κρατική εταιρεία που ονομάζεται Ανώτατη Εταιρεία Ειδικών Οικονομικών Ζωνών με έδρα το Abu Dhabi. Όντας ο μεγαλύτερος οργανισμός βιομηχανικής ανάπτυξης στο εμιράτο, διαμορφώνει εκ νέου το οικονομικό τοπίο μέσω της υλοποίησης των

⁴⁴ Elhiraika – Hamed 2002, σ. 22

επιδιωκόμενων προγραμμάτων επενδύσεων και εκβιομηχάνισης. Εκτός από τη σημαντική συμβολή της στην ανάπτυξη της υποδομής σε βιομηχανικά συγκροτήματα, η εν λόγω εταιρεία είναι η αρχή αδειοδότησης για όλες τις βιομηχανικές δραστηριότητες στο Abu Dhabi. Επιπρόσθετα είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη των κανονισμών που αφορούν τη διαχείριση των βιομηχανικών ομίλων συμπεριλαμβανομένων των κανονισμών χορήγησης αδειών, των προστίμων και τελών. Τέλος η εν λόγω εταιρεία έχει δεσμευτεί για την ανάπτυξη της βιομηχανικής υποδομής στην πρωτεύουσα καλλιεργώντας με αυτό τον τρόπο ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα για την ανάπτυξη και την ώθηση της διαφοροποίησης της οικονομίας.

Οι επενδυτές δύνανται να πραγματοποιήσουν τα επιχειρηματικά τους σχέδια στην ζώνη του Abu Dhabi εντός ολίγων εβδομάδων χάριν των state of the art εγκαταστάσεων, των πρωτοποριακών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, των δυνατοτήτων εφοδιασμού (logistics), των προηγμένων υποδομών επικοινωνιών και των εργατικών κατοικιών. Η Ανώτατη Εταιρεία αναπτύσσει και διαχειρίζεται την οικονομική ζώνη παρέχοντας πελατοκεντρικές υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένου ενός non stop καταστήματος για την ταχύτερη έκδοση των αδειών, ενός κέντρου εξυπηρέτησης αλλοδαπών εργαζομένων καθώς και των ποιοτικών καταλυμάτων για όλους τους εργαζόμενους. Οι επενδυτές μπορούν επίσης να αντλήσουν μεγάλα κεφάλαια δημιουργώντας νέα εξειδικευμένα βιομηχανικά συγκροτήματα με τη συμμετοχή του Ταμείου Επενδύσεων και Υποδομών της Ανώνυμης Εταιρείας⁴⁵.

Η ελεύθερη ζώνη του εμιράτου Jebel Ali είναι η πρώτη ζώνη που δημιουργήθηκε στα ΗΑΕ το 1980. Εκτείνεται σε έκταση 48 τετραγωνικών χιλιομέτρων και κατατάσσεται ανάμεσα στις μεγαλύτερες και ταχύτερα αναπτυσσόμενες ελεύθερες ζώνες του κόσμου. Τα τελευταία χρόνια της λειτουργίας της έχει ανακοινώσει αύξηση περισσότερο από 320 φορές του αριθμού των αναπτυσσόμενων εταιρειών της από 19 το 1985 σε πάνω από 6402 το 2009. Βρίσκεται ανάμεσα στο έκτο μεγαλύτερο λιμάνι του κόσμου και το μεγαλύτερο αεροδρόμιο μεταφοράς εμπορευμάτων (cargo). Ο έξι λωρίδων αυτοκινητόδρομος επιτρέπει τη μεταφορά των εμπορευμάτων από τη θάλασσα στον αέρα σε μόλις 20 λεπτά. Τέλος, η στρατηγικής σημασίας θέση της,

⁴⁵ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.106

επιτρέπει στους εταίρους της την ταχύτερη δυνατή πρόσβαση σε μία αγορά δύο δις ανθρώπων στη νοτιοδυτική Ασία, την Αφρική και τις χώρες-μέλη της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών.

Η ελεύθερη ζώνη του Sharjah δημιουργήθηκε το 1995 και ήδη αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της βιομηχανικής ανάπτυξης των ΗΑΕ. Χαρακτηρίζεται για την ατμόσφαιρα της ασφαλούς επένδυσης, των υποδομών και του σύγχρονου μάνατζμεντ. Η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και η πλήρης απαλλαγή από τους φόρους επί των προϊόντων και των τελωνειακών δασμών επί των εισαγόμενων πρώτων υλών που προορίζονται για εκεί, προσφέρουν μεγάλες ευκαιρίες στις βιομηχανίες και τις επιχειρήσεις για επιτυχία και βιωσιμότητα. Επίσης, ούσα προσανατολισμένη προς την ποιότητα, πιστοποιημένη με ISO, διαβεβαιώνει ότι οι διαδικασίες έναρξης μίας επιχείρησης είναι απλές και εκσυγχρονισμένες. Τα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερος ενθαρρυντικά αν αναλογιστούμε ότι ήδη 4.000 επενδυτές δραστηριοποιούνται επιτυχώς στην περιοχή απολαμβάνοντας τα ιδιαίτερα προνόμια που προσφέρει.

Η ελεύθερη ζώνη του Ajman αναγνωρίζεται σήμερα ως ο παράδεισος της επιχειρηματικότητας εξαιτίας του φιλόξενου περιβάλλοντός της. Προσφέρει πλήρη κυριότητα επί των επιχειρήσεων από τους επενδυτές τους, επαναπατρισμό κεφαλαίων και κερδών και μηδενική φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Εξαιτίας της έλλειψης των πλεονεκτημάτων που προσφέρουν το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, το εμιράτο ανέκαθεν στηριζόταν στην τοπική επιχειρηματικότητα. Έτσι, δημιουργήθηκε μία ισχυρή και διαρκής ναυτική παράδοση που περιελάμβανε τη ναυπήγηση πλοίων, την αλιεία, το εμπόριο και την εκμετάλλευση των μαργαριταριών. Με την ίδρυση όμως της ελεύθερης ζώνης το 1988 και την τάχιστη επέκτασή της αναζωπυρώθηκε το πνεύμα της επιχειρηματικότητας και άρχισε να εφαρμόζεται στην προσανατολισμένη στις εξαγωγές εκβιομηχάνιση του εμιράτου. Η ζώνη του Ajman προσφέρει όλα τα πλεονεκτήματα που προσφέρει κάθε ελεύθερη ζώνη των ΗΑΕ. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη συνεχούς καινοτομίας, στρέφει συνεχώς την προσοχή της στην παροχή ενός πακέτου αξεπέραστων πλεονεκτημάτων, το σημαντικότερο εκ των οποίων είναι η αστείρευτη επιθυμία παροχής ολοένα πιο ελκυστικών πακέτων για τις επιχειρήσεις. Σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη ένα φιλόδοξο σχέδιο κατασκευής μίας ζώνης έκτασης ενός εκατομμυρίου τετραγωνικών

χιλιομέτρων που θα φιλοξενήσει πάνω από 600 επιχειρήσεις οι οποίες θα προστεθούν στις υπάρχουσες 256 βιομηχανικές μονάδες της ελεύθερης ζώνης του Ajman που αποτελούν το 20% των βιομηχανικών μονάδων των ΗΑΕ με εξαγωγική παρουσία σε περισσότερες από 64 χώρες. Τα προϊόντα που παράγουν είναι υφάσματα, ενδύματα και δερμάτινα είδη, τρόφιμα, ποτά και καπνός, ξυλεία, έπιπλα και προϊόντα ξύλου, χαρτί και χαρτοπολτό εκτυπώσεων και εκδόσεων, χημικά και πλαστικά, μη μεταλλικά ορυκτά, βασικά μέταλλα και προϊόντα μετάλλου, μηχανήματα και βιομηχανικό εξοπλισμό⁴⁶.

Η ελεύθερη ζώνη του Fujairah προσφέρει ένα εύρος από επενδυτικές ευκαιρίες, σε συνδυασμό με ένα πακέτο διευκολύνσεων που αφορούν τις επενδύσεις και μια σειρά από διοικητικές υπηρεσίες καθιστώντας έτσι εύκολη την ίδρυση και λειτουργία μιας επιχείρησης. Επιπρόσθετα οι επενδυτές επωφελούνται από το τριπλό πλεονέκτημα που προσφέρει η ζώνη, δηλαδή την προσβασιμότητα, τη συνδεσιμότητα και το οικονομικό περιβάλλον. Οι άδειες μπορούν να εκδοθούν μέσα σε μία εργάσιμη ημέρα. Τα μειωμένα έξοδα εγκατάστασης και τα χαμηλότερα πάγια έξοδα καθιστούν τη συγκεκριμένη ζώνη μια πολύ οικονομικώς αποδοτική επενδυτική πρόταση. Επίσης προσφέρει μοναδικές δυνατότητες μεταφοράς των εμπορευμάτων (logistics) μέσω του αεροδρομίου και του λιμένα του Fujairah αλλά και οδικώς προς τη Μέση Ανατολή και πέραν αυτής. Έτσι οι επενδυτές επωφελούνται από τις ταχύτερες συναλλαγές που προκύπτουν από το συντομότερο χρόνο παράδοσης των εμπορευμάτων⁴⁷.

Η ελεύθερη ζώνη του Ras al Khaimah που καθιερώθηκε το 2000 είναι μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες και πιο αποδοτικές ζώνες των ΗΑΕ. Η στρατηγική της τοποθεσία βρίσκεται 45 μόλις λεπτά από το Dubai και αποτελεί ένα παγκόσμιας κλάσης κέντρο επιχειρήσεων με περισσότερες από 4.000 επιχειρήσεις, οι επενδυτές των οποίων προέρχονται από 106 χώρες, πραγματικό όχημα βιομηχανικής ανάπτυξης. Διαθέτοντας τεχνολογία αιχμής και εστιάζοντας στον πελάτη, προσφέρει ειδικά προσαρμοσμένες υπηρεσίες υποστήριξης στους επενδυτές σε ένα οικονομικά αποδοτικό και ευέλικτο περιβάλλον. Προσφέρει επίσης μία σειρά υπηρεσιών που προσφέρουν βοήθεια σε θέματα νομικής φύσεως, ανθρώπινων πόρων και μάρκετινγκ.

⁴⁶ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.104

⁴⁷ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.104

Στην ελεύθερη ζώνη έχει δημιουργηθεί ένα μοναδικό πάρκο τεσσάρων σκελών: επιχειρησιακό πάρκο, βιομηχανικό πάρκο, τεχνολογικό πάρκο, ακαδημαϊκός τομέας καθένα από τα οποία προσφέρει ισότιμα πλεονεκτήματα και οφέλη για τους επενδυτές. Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι ήταν η πρώτη ελεύθερη ζώνη που προσέφερε κέντρα καινοτομίας και προώθησης σε τέσσερα σημεία των ΗΑΕ και ίδρυσε γραφεία αντιπροσωπείας στην Κίνα, την Ινδία, τις ΗΠΑ, τη Γερμανία και την Τουρκία⁴⁸.

⁴⁸ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.104

2.5 Εκβιομηχάνιση

Ως γνωστόν, η εκβιομηχάνιση διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης μίας χώρας. Η βιομηχανοποίηση συνδέεται με την ιδέα της τόνωσης όλων των τομέων μιας οικονομίας και επιπλέον αυξάνει την απασχόληση. Όπως συμβαίνει με όλες τις ανεπτυγμένες χώρες, τα ΗΑΕ προκειμένου να απαγκιστρώσουν την εξάρτηση της οικονομίας τους από το πετρέλαιο, προώθησαν ένα φιλόδοξο σχέδιο εκβιομηχάνισης το οποίο θα διαφοροποιούσε τις πηγές του εθνικού πλούτου. Τα κύρια εμπόδια που έπρεπε αρχικά να υπερκεραστούν ήταν η έλλειψη πρώτων υλών και το μικρό μέγεθος της αγοράς. Όμως, η αφθονία των φυσικών ορυκτών πόρων, η κεφαλαιακή επάρκεια, οι κατάλληλες υποδομές, η ευέλικτη πολιτική εργασίας, η άφθονη φθηνή ενέργεια, οι οικονομικές ζώνες και διάφορα κίνητρα που παρείχε η νομοθεσία από κοινού με την πολιτική και κοινωνική σταθερότητα που γνώρισε η χώρα αποδείχτηκαν άριστοι οιωνοί για την επιτυχία του προγράμματος εκβιομηχάνισης της χώρας.

Το πρώτο βιομηχανικό εγχείρημα έγινε το 1950 στο Dubai, όταν κατασκευάστηκε ένα εργοστάσιο παραγωγής κουτιών και δοχείων από χάλυβα. Από το 1951 έως το 1958, δεν έλαβε χώρα καμία πρωτοβουλία δημιουργίας βιομηχανικών μονάδων. Όμως, η εικόνα αυτή άλλαξε άρδην το 1959 οπότε και ανακαλύφθηκε πετρέλαιο στο Abu Dhabi. Έκτοτε εντατικοποιήθηκε η προσπάθεια εκβιομηχάνισης. Το 1977 απετέλεσε έτος-σταθμός στην προσπάθεια αυτή αφού εγκαινιάστηκαν 84 νέες βιομηχανικές μονάδες. Μέχρι τότε ο αριθμός των βιομηχανιών αυξανόταν με θετικό ρυθμό. Όμως από το 1978 έως το 1995, ο αριθμός αυξήθηκε με αρνητικό ρυθμό. Η βιομηχανοποίηση είχε ως φυσικό επακόλουθο την επέκταση της οικονομίας όπως δείχνουν τα αριθμητικά δεδομένα: τα εξαγόμενα βιομηχανικά προϊόντα ανήλθαν σε 184, και η αξία των εξαγωγών αυξήθηκε από 11 εκ. dirham το 1975 σε 539 εκ. το 1980, σε 4.825 εκ. το 1985 και σε 8.070 εκ dirham το 1990. Παρόλα αυτά, η εκβιομηχάνιση δεν ελάττωσε σημαντικά το βαθμό εξάρτησης της οικονομίας των ΗΑΕ από τα έσοδα της εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου⁴⁹. Σήμερα η διαφοροποίηση αποτελεί το σύνθημα για τη μελλοντική ανάπτυξη της οικονομίας των ΗΑΕ καθώς η τελευταία προσπαθεί να ελαττώσει την εξάρτησή της από το

⁴⁹ Shihab 2000, σ.252

πετρέλαιο. Το 2008 οι τομείς εκτός των υδρογονανθράκων αντιπροσώπευαν το 63% του ΑΕΠ της χώρας, παρά τις υψηλές τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, συμβάλλοντας στην οικονομία με 590 δις δολάρια. Τα ΗΑΕ προσβλέπουν στην περαιτέρω μείωση της συμβολής των υδρογονανθράκων κατά 20% τα επόμενα 10 – 15 χρόνια μέσω της προώθησης της ανάπτυξης σε άλλους τομείς της οικονομίας. Το 2009, το Abu Dhabi παρουσίασε το «Οικονομικό Όραμα 2030» καθορίζοντας ένα οδικό χάρτη για την επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής διαφοροποίησης. Το σχέδιο στοχεύει στη μείωση της εξάρτησης του εμιράτου από το πετρέλαιο ως πηγή οικονομικής δραστηριότητας και αντ' αυτού να δώσει μεγαλύτερη προσοχή στις βιομηχανίες έντασης γνώσης⁵⁰.

Η βιομηχανία εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική συνιστώσα των φιλοδοξιών της χώρας για οικονομική μεταρρύθμιση, με βάση τους ήδη ακμάζοντες τομείς, όπως η σύντηξη αλουμινίου, τα κεραμικά και τα φαρμακευτικά προϊόντα. Γενικά, η κυβέρνηση των ΗΑΕ εστιάζει στο βιομηχανικό τομέα διότι συμβάλλει σημαντικά στη συνολική ανάπτυξη της οικονομίας και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της διεθνώς. Κύριος στόχος είναι να μετατραπεί η χώρα σε αγαπημένο προορισμό για επενδυτές που θέλουν να επενδύσουν στη βαριά βιομηχανία καθώς και σε τομείς υψηλής τεχνολογίας. Ένα μεγάλο βήμα προς την κατεύθυνση της επίτευξης αυτού του στόχου έγινε το 2009 με την ανακοίνωση των σχεδίων της Advanced Technology Investment Company (ATIC) του Abu Dhabi⁵¹ για την εξαγορά της Chartered Semiconductor Manufacturing δημιουργώντας έτσι την δεύτερη μεγαλύτερη εταιρεία κατασκευής τσιπ στον κόσμο. Όταν η εξαγορά αξίας 6,56 δις dirham ολοκληρωθεί, η Chartered Semiconductor θα συγχωνευθεί με την Globalfoundries, η οποία είναι η εταιρεία κατασκευής τσιπ που έχει ιδρύσει η ATIC μαζί με την αμερικανική εταιρεία AMD⁵².

Τα ΗΑΕ έχουν καταγράψει μεγάλη αύξηση του βιομηχανικού και του μεταποιητικού τομέα με το συνολικό όγκο των επενδύσεων να φτάνει το 2008 τα 77 δις dirham. Από

⁵⁰ UAE-Yearbook 2010, σ.64

⁵¹ “The Advanced Technology Investment Company (ATIC) is a specialist investment company created by the Government of Abu Dhabi to focus on investments in the advanced technology sector. ATIC is a wholly-owned subsidiary of Mubadala Development Company” <http://www.atic.ae/>

⁵² UAE-Yearbook 2010, σ.64

αυτά, τα 38,6 δις αναλογούσαν στο Abu Dhabi και τα 16,3 στο Dubai και ακολουθούν τα υπόλοιπα εμιράτα. Συνολικά στη χώρα υπάρχουν 4.219 βιομηχανικές μονάδες που απασχολούν πάνω από 318.000 ανθρώπους. Ο τομέας αυξήθηκε κατά 40% και ο όγκος των επενδύσεων υπερδιπλασιάστηκε τα τελευταία χρόνια. Ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε επίσης κατά 40%. Η δέσμευση της πολιτείας να ενισχύσει την εγχώρια βιομηχανία τονίζεται από τη χορήγηση 12 δις dirham την περίοδο 2003 – 2008. Κοντά σε αυτό πρέπει να προστεθούν η αύξηση της χορήγησης νέων αδειών, η απαλλαγή από δασμούς σε εισαγόμενες πρώτες ύλες, εξοπλισμό, αξεσουάρ, ημιπεξεργασμένα ή ενδιάμεσα αγαθά, και υλικά συσκευασίας καθώς και η δημιουργία νέων ανταγωνιστικών και παραγωγικών μονάδων στους τομείς της ενέργειας, των πετροχημικών και των βασικών μετάλλων.

Οι κυβερνήσεις των εμιράτων έχουν δαπανήσει σημαντικούς οικονομικούς πόρους με σκοπό τη διαφοροποίηση των οικονομιών τους. Αρχικά ο βιομηχανικός κλάδος αφορούσε προϊόντα έντασης πετρελαίου και φυσικού αερίου όπως τα πετροχημικά, τα λιπάσματα, το τσιμέντο και το αλουμίνιο. Στη συνέχεια εξελίχθηκε γρήγορα και συμπεριέλαβε περισσότερο διαφοροποιημένα προϊόντα όπως τα ηλεκτρονικά είδη και τα μηχανήματα. Οι συνεργασίες με ξένες εταιρείες, μερικές από τις οποίες κατέχουν ηγετική θέση στη δική τους αγορά και οι κοινοπραξίες έδωσαν τη δυνατότητα στις βιομηχανικές και μεταποιητικές επιχειρήσεις να επωφεληθούν από την τελευταία λέξη της τεχνολογίας. Έτσι, ο βιομηχανικός τομέας έχει εξελιχθεί σε τομέα έντασης κεφαλαίου και προϊόντων υψηλής τεχνολογίας όπως τα ηλεκτρονικά είδη και τα μηχανήματα που εξάγονται σε μεγάλο βαθμό από τις ελεύθερες οικονομικές ζώνες⁵³.

Το Abu Dhabi εγκαινίασε πρόσφατα τα νέα τμήματα της βιομηχανικής περιοχής που ονομάζονται βιομηχανικές ζώνες ειδικής οικονομικής φύσης καθώς και το βιομηχανικό συγκρότημα του Al Ruwais το οποίο φιλοξενεί μία σειρά βιομηχανιών παραγωγής πετροχημικών. Η βιομηχανική περιοχή Mussafah έκτασης 14 τετραγωνικών χιλιομέτρων αποτελείται από έξι ζώνες στις οποίες παράγονται αυτοκίνητα, μηχανήματα και ανταλλακτικά, τρόφιμα και ποτά, προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας, προϊόντα ξυλείας, χημικά, πλαστικά και πετροχημικά προϊόντα, υλικά για τον κατασκευαστικό κλάδο αλλά και προϊόντα προηγμένης

⁵³ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.76

τεχνολογίας. Επίσης, το εμιράτο προτίθεται να κατασκευάσει έως το 2015 ένα νέο λιμάνι που θα περιλαμβάνει και ελεύθερες οικονομικές ζώνες⁵⁴. Το Abu Dhabi αποσκοπεί επίσης να καθιερωθεί ως ένα σημαντικό κέντρο αεροναυπηγικής. Η εταιρεία Mubadala ξεκίνησε το 2010 τη λειτουργία ενός εργοστασίου παραγωγής αεροσκαφών. Επίσης, έχει προχωρήσει σε κοινοπραξία με τον αμερικανικό όμιλο GE ώστε να παρασχεθεί στην περιοχή εμπορική χρηματοδότηση⁵⁵.

Το Dubai αναπτύσσει μία νέα ζώνη παραγωγής στη βιομηχανική πόλη που θα το βοηθήσει να διαφοροποιήσει ακόμα πιο πολύ την οικονομία του. Η βιομηχανική πόλη ξεκίνησε ως ένα έργο ορόσημο και μία επιχειρηματική περιοχή για την προσέλκυση και τη στήριξη της ανάπτυξης του μεταποιητικού κλάδου εντός του εμιράτου. Έχει προγραμματιστεί με μεγάλη λεπτομέρεια ως μία state of the art βιομηχανική υποδομή και έχει εξαπλωθεί σε μία έκταση 52 τετραγωνικών χιλιομέτρων με ιδιαίτερη έμφαση στους τομείς της μεταποιητικής βιομηχανίας, του μηχανικού και μηχανολογικού εξοπλισμού, των μετάλλων, των χημικών, των ορυκτών, των τροφίμων και των ποτών⁵⁶.

Ο τομέας του αλουμινίου αποτελεί έναν από τους κύριους βιομηχανικούς τομείς των ΗΑΕ. Η Εταιρεία Αλουμινίου του Dubai (DUBAL) διαχειρίζεται ένα από τα μεγαλύτερα χυτήρια αλουμινίου στον κόσμο και συμβάλλει ουσιαστικά στην οικονομία των ΗΑΕ παράγοντας κάθε χρόνο 980.000 τόνους χυτού αλουμινίου. Στο ίδιο βιομηχανικό συγκρότημα παράγεται επίσης ηλεκτρικό ρεύμα 2.335 MW ενώ υπάρχει και ένα εργοστάσιο άνθρακα, ένα χυτήριο μετάλλων ετήσιας παραγωγής 1.270.000 τόνων, μία μονάδα αφαλάτωσης 30.000.000 εκ. τόνων θαλασσινού νερού ημερησίως, ένα λιμάνι, εργαστήρια και εγκαταστάσεις αποθήκευσης. Η παραγωγή καλωδίων είναι επίσης ένας σημαντικός τομέας στο Dubai και η εταιρεία που την έχει αναλάβει είναι ο κυριότερος παραγωγός στη Μέση Ανατολή με την καλύτερη ποιότητα και την καλύτερη εξυπηρέτηση πελατών. Εξάγει σε ολόκληρο τον κόσμο μία ποικιλία υψηλής ποιότητας καλωδίων και αξεσουάρ. Σήμερα, με τρία εργοστάσια παραγωγής καλωδίων, ένα εργοστάσιο ράβδων χαλκού και μία εγκατάσταση παραγωγής PVC, η εταιρεία έχει την ικανότητα παραγωγής 110.000 τόνων καλωδίων

⁵⁴ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.77

⁵⁵ UAE-Yearbook 2010, σ.64

⁵⁶ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.77

χαμηλής, μέσης και υψηλής τάσης ετησίως. Επίσης ήταν ο βασικός προμηθευτής σε μεγάλα πρόσφατα έργα όπως το Burj Khalifa, το μετρό του Dubai και το Dubai Palm Jumeirah⁵⁷.

Η χαλυβουργία συμβάλλει τα μέγιστα στην οικονομία της χώρας και συγκαταλέγεται ανάμεσα στις βαριές βιομηχανίες της. Ένα από τα μεγαλύτερα εργοστάσια παραγωγής χάλυβα, το Emirates Steel Industries, χρησιμοποιεί την πιο εξελιγμένη μέθοδο παραγωγής ράβδων οπλισμού σκυροδέματος για τον κατασκευαστικό κλάδο. Για αυτό άλλωστε ιδρύθηκε το 2001, προκειμένου να ικανοποιήσει την αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων σιδήρου και χάλυβα από τον ραγδαία αναπτυσσόμενο κατασκευαστικό κλάδο των ΗΑΕ. Το εργοστάσιο έχει δυναμικότητα παραγωγής 600.000 τόνων οπλισμού ετησίως και σήμερα βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία προμηθεύοντας τις τοπικές και γειτονικές αγορές ενώ έχει συμμετάσχει σε έργα κύρους όπως το ξενοδοχείο Emirates Palace στο Abu Dhabi και το έργο επέκτασης του αεροδρομίου του Dubai⁵⁸.

Η βιομηχανία σκυροδέματος είναι από τις παλαιότερες στα ΗΑΕ. Το πρώτο εργοστάσιο ξεκίνησε την παραγωγή του το 1975 στο Ras Al Khaimah και ακολούθησαν και άλλα εργοστάσια στα υπόλοιπα εμιράτα που όμως δεν συνέβαλαν ουσιαστικά στο ΑΕΠ της χώρας. Σήμερα υπάρχουν 12 εργοστάσια παραγωγής κλίνκερ (βασικού συστατικού του σκυροδέματος), σκυροδέματος Portland και λευκού σκυροδέματος συνολικής ετήσιας παραγωγής 11 εκ. τόνων. Η μεγαλύτερη ποσότητα παράγεται εκεί που πρωτοξεκίνησε, δηλαδή στο Ras Al Khaimah. Κύρια πρώτη ύλη αποτελεί ο υψηλής ποιότητας ασβεστόλιθος που προέρχεται από τα βουνά Hazar τον οποίο τα εργοστάσια χρησιμοποιούν για να επεκτείνουν την παραγωγή τους. Τα εργοστάσια αυτά απασχολούν έναν τεράστιο αριθμό εργαζομένων αντιπροσωπεύοντας μία πραγματική επένδυση που συντελείται εντός των συνόρων της χώρας⁵⁹.

⁵⁷ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.78

⁵⁸ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.78

⁵⁹ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.79

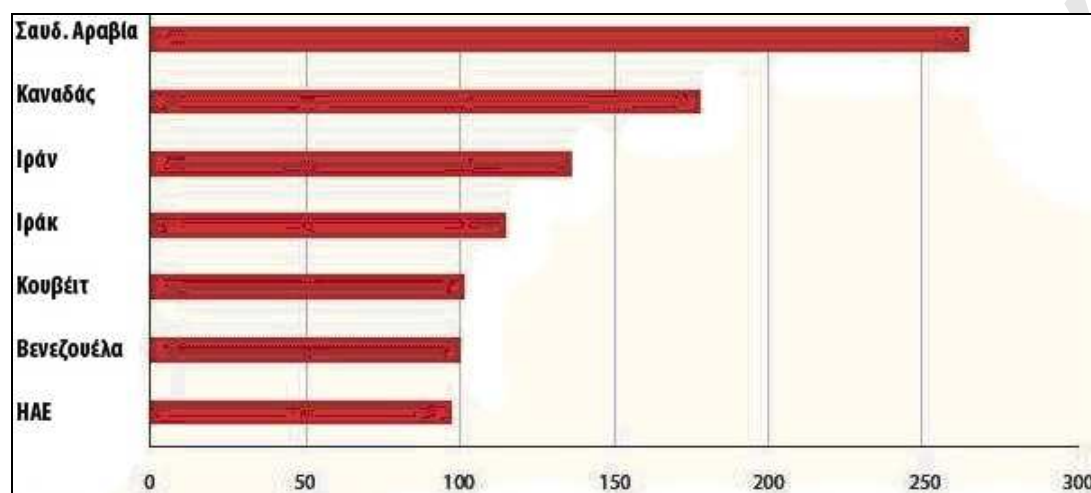
2.6 Πλουτοπαραγωγικοί πόροι

Όπως πολλάκις αναφέρθηκε παραπάνω, τα ΗΑΕ διαθέτουν μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, η εκμετάλλευση των οποίων αποφέρει τα ανάλογα έσοδα στο κράτος. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η φαινομενική ανάπτυξη των ΗΑΕ βασίστηκε κυρίως στην εξόρυξη και εκμετάλλευση του πετρελαίου. Οι βιομηχανίες πετρελαίου και φυσικού αερίου εδράζονται σε «στέρεα θεμέλια», διοικούνται αποτελεσματικά και αξιοποιείται η τελευταία λέξη της τεχνολογίας ώστε να μεγιστοποιηθεί η αποδοτικότητα της παραγωγής.

Μολονότι τα ΗΑΕ βρίσκονται στην ένατη θέση ως προς την παραγωγή πετρελαίου (η ημερήσια παραγωγή πετρελαίου ανέρχεται σε δύο εκατομμύρια βαρέλια με δυνατότητα παραγωγής τριών εκατομμυρίων ημερησίως), είναι ο πέμπτος μεγαλύτερος εξαγωγέας πετρελαίου και μόνο η Ρωσία και η Σαουδική Αραβία εξάγουν σημαντικά μεγαλύτερες ποσότητες. Οι εξαγωγές πετρελαίου των ΗΑΕ πλησιάζουν την ποσότητα που εξάγουν το Ιράν, το Ιράκ και το Κουβέιτ, χώρες με μεγαλύτερα αποθέματα⁶⁰. Τα ΗΑΕ κατέχουν την έκτη θέση παγκοσμίως σε αποθέματα πετρελαίου μετά τη Σαουδική Αραβία και το Ιράκ. Μάλιστα, υπολογίζεται ότι τα αποθέματα θα διαρκέσουν πάνω από 100 χρόνια. Παρόμοια εικόνα εμφανίζουν και τα αποθέματα φυσικού αερίου τα οποία θα διαρκέσουν για περισσότερο από 130 χρόνια κατατάσσοντας τα ΗΑΕ στην έκτη θέση παγκοσμίως. Συνεπώς και αυτά αποτελούν σημαντικούς συντελεστές μακροχρόνιας οικονομικής ανάπτυξης.

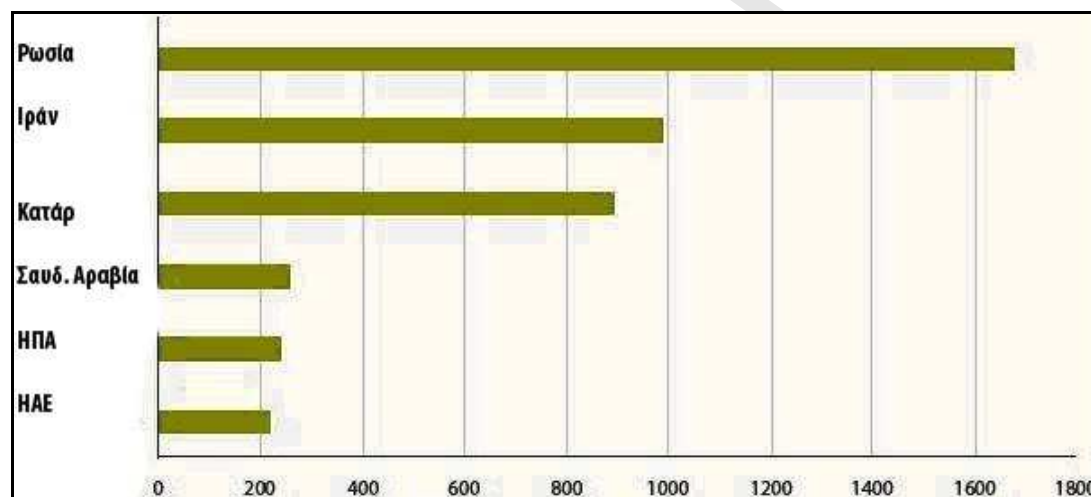
⁶⁰ UAE-Yearbook 2010, σ.86

Γράφημα 12. Τα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου (δισ. βαρέλια)

Πηγή: UAE-Yearbook 2010, σ.89

Γράφημα 13. Τα μεγαλύτερα αποθέματα φυσικού αερίου (τρεις. κυβικά πόδια)

Πηγή: UAE-Yearbook 2010, σ.89

Το 2009, λόγω της συμμόρφωσης με τις υποδείξεις του OPEC για μείωση της παραγωγής ώστε να σταθεροποιηθούν οι αγορές πετρελαίου, η ημερήσια παραγωγή πετρελαίου μειώθηκε σε 2,3 εκ. βαρέλια ημερησίως από 2,9 εκ. που ήταν το 2008. Η παραγωγή φυσικού αερίου ανήλθε σε 7 δισ κυβικά πόδια ημερησίως⁶¹. Η νέα πραγματικότητα που δημιουργήθηκε ύστερα από την απόφαση του OPEC, έστρεψε τα ΗΑΕ στη διασφάλιση των αγορών για τις εξαγωγές τους μέσω διπλωματικών προσπαθειών ώστε να ενδυναμωθούν οι πολιτικές και εμπορικές σχέσεις με τις ασιατικές χώρες που καταναλώνουν πετρέλαιο και μέσω επενδύσεων σε προγράμματα διύλισης και αποθήκευσης πετρελαίου στην Ασία. Οι πρωτοβουλίες

⁶¹ UAE-Yearbook 2010, σ.88

αναλήφθηκαν εν μέσω ενδείξεων ότι η ζήτηση πετρελαίου από τον ανεπτυγμένο κόσμο απειλείται εξαιτίας της οικονομικής στασιμότητας, ενώ οι διεθνείς συμφωνίες για τον περιορισμό των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα είναι πιθανό να περιορίσουν την αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης πετρελαίου⁶².

Τα ΗΑΕ, αντιμετωπίζοντας μια σειρά από προκλήσεις, αποφάσισαν να λάβουν πρωτοβουλίες και να προσαρμόσουν την πολιτική του πετρελαίου για να κρατήσουν μία ισορροπία ανάμεσα στις διεθνείς και τις εγχώριες υποχρεώσεις. Έτσι, θα πρέπει να επικεντρωθούν στην ανάπτυξη των υδρογονανθράκων με μακροπρόθεσμο στόχο τη μεγιστοποίηση των εσόδων για τη χρηματοδότηση της οικονομίας. Συγχρόνως, ως μέλος του OPEC, πρέπει να συμβάλουν στην ικανοποίηση της παγκόσμιας ζήτησης για ασφαλείς και αξιόπιστες προμήθειες πετρελαίου και παράλληλα να λάβουν πρωτοβουλίες που θα συμβάλουν από κοινού με άλλες χώρες στη διάσωση του περιβάλλοντος. Πρόκειται για προγράμματα που θα ενισχύσουν την ενεργειακή απόδοση και θα ενθαρρύνουν την εξοικονόμηση ενέργειας⁶³.

Όπως ειπώθηκε παραπάνω, υπολογίζεται ότι τα αποθέματα φυσικού αερίου θα διαρκέσουν για περισσότερο από 130 χρόνια. Όμως η αδυναμία των ΗΑΕ εστιαζόταν στην έλλειψη αποτελεσματικών υποδομών για την εξαγωγή και διαχείριση του φυσικού αερίου. Για αυτό, η Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου του Abu Dhabi (ADNOC) συνέπραξε το 2009 με την αμερικανική εταιρεία πετρελαίου ConocoPhillips ώστε να κατασκευαστεί ένας τομέας φυσικού αερίου νοτιοδυτικά του Abu Dhabi με κόστος περίπου 10 δις δολαρίων. Όταν το πρόγραμμα υλοποιηθεί, δεν θα παρέχει μόνο 500 εκ κυβικά μέτρα φυσικού αερίου ημερησίως, αλλά θα αναβαθμίσει και την ικανότητα των εμιράτων ως προς την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων. Επίσης, το Abu Dhabi θα γίνει και ο κυριότερος εξαγωγέας θείου στην περιοχή (υποπροϊόν που παράγεται κατά την εξόρυξη φυσικού αερίου) το οποίο χρησιμεύει για την παραγωγή λιπασμάτων, καουτσούκ και θειικού οξέως. Το εμιράτο αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατασκευή του μεγαλύτερου αγωγού μεταφοράς υγρού θείου και την δημιουργία μίας σιδηροδρομικής γραμμής για τη μεταφορά του.

⁶² UAE-Yearbook 2010, σ.88

⁶³ UAE-Yearbook 2010, σ.90

Η μείζονος σημασίας θέση του Abu Dhabi φαίνεται από το γεγονός ότι κατέχει το 94% των αποθεμάτων πετρελαίου που διαθέτει συνολικά η χώρα και το 90% των αποθεμάτων φυσικού αερίου. Τα μεγάλα έργα απαιτούν τον προγραμματισμό και την έγκριση του προϋπολογισμού από το Ανώτατο Συμβούλιο Πετρελαίου του εμιράτου το οποίο διοικείται από τον σείχη Khalifa bin Zayed Al Nahyan ο οποίος είναι και πρόεδρος των ΗΑΕ, αναδεικνύοντας τη σημασία που έχει για όλα τα εμιράτα ο τομέας υδρογονανθράκων του Abu Dhabi. Το Ανώτατο Συμβούλιο κατευθύνει την ενεργειακή πολιτική του εμιράτου και λειτουργεί ως διοικητικό συμβούλιο της Εθνικής Εταιρείας Πετρελαίου του Abu Dhabi η οποία επιφορτίζεται με την υποβολή προτάσεων στο Ανώτατο Συμβούλιο σχετικά με προγράμματα πετρελαίου και φυσικού αερίου και αναλαμβάνει να εφαρμόζει τις οδηγίες που δέχεται από αυτό⁶⁴.

Την ακριβώς αντίθετη εικόνα παρουσιάζει το Dubai. Η παραγωγή πετρελαίου, η οποία κάποτε αποτελούσε το 50% του ΑΕΠ του εμιράτου, έπεσε κατακόρυφα από τα 410.000 βαρέλια/ημέρα το 1991 σε 80.000 βαρέλια/ημέρα το 2007. Σαν αποτέλεσμα, το Dubai το οποίο είναι το δεύτερο μεγαλύτερο εμιράτο των ΗΑΕ, μετατράπηκε από εξαγωγέας σε εισαγωγέα πετρελαίου. Καταναλώνει περισσότερο πετρέλαιο από όσο παράγει και αυξάνεται συνεχώς η εξάρτησή του για εισαγωγές έτσι ώστε να καλύψει τη διαφορά. Όσον αφορά το φυσικό αέριο, το Dubai αγοράζει καθημερινά εκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου από την Dolphin Energy, μία εταιρεία του Abu Dhabi που εισάγει φυσικό αέριο μέσω αγωγού από το Qatar. Το 2011, μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του τερματικού σταθμού παραλαβής, το Dubai μπορεί να εισάγει 650.000 τόνους υγροποιημένου φυσικού αερίου/έτος στα πλαίσια σύμβασης με την Qatar Petroleum και τη Shell.

Παρόλα αυτά, το Dubai παραμένει ένας ισχυρός παίκτης στον τομέα του εμπορίου ως κομβικό σημείο στο εμπόριο πετρελαίου και των ενεργειακών υπηρεσιών. Το λιμάνι του Jebel Ali το οποίο βρίσκεται 35 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά του Dubai χειρίζεται ένα μεγάλο μέρος του εμπορίου των ΗΑΕ σε προϊόντα διύλισης πετρελαίου και μπορεί να φιλοξενήσει δεξαμενόπλοια χωρητικότητας 80.000 τόνων. Το 2008, το Κέντρο Πολλαπλών Εμπορευμάτων του Dubai (DMCC), υπέγραψε με ιδιώτες μία συμφωνία για ένα πρόγραμμα ύψους 200 εκ. δολαρίων για την κατασκευή ενός σταθμού

⁶⁴ UAE-Yearbook 2010, σ.93

αποθήκευσης πετρελαίου στο Jebel Ali με στόχο την ενίσχυση του ρόλου του Dubai ως περιφερειακού κόμβου εμπορικών συναλλαγών προϊόντων πετρελαίου⁶⁵. Επίσης, ένας αριθμός πολυεθνικών εταιρειών πετρελαίου διατηρεί γραφεία στο Dubai, όπως συνηθίζουν να πράττουν οι μεγάλες εταιρείες που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στον τομέα της ενέργειας. Το 2007, η αμερικανική εταιρεία Halliburton εγκαινίασε τα γραφεία της εκεί αποσκοπώντας στη δραστηριοποίησή της στην ευρύτερη περιοχή ενώ ένα χρόνο αργότερα η Mubadala Development και η Petrofac εγκαινίασαν και εκείνες τα γραφεία τους στο Dubai⁶⁶.

Τέσσερα ακόμη εμιράτα παράγουν, αν και σε μικρή ποσότητα, πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Η Crescent Petroleum, μία ιδιωτική εταιρεία στο εμιράτο Sharjah, εξορύσσει πετρέλαιο από το κοίτασμα Mubarak στον Κόλπο, κοντά στο νησί Abu Musa αλλά η παραγωγή βρίσκεται σε πτώση. Οι Crescent and Dana Gas εκμεταλλεύονται ένα κοίτασμα φυσικού αερίου που βρίσκεται στα χωρικά ύδατα μεταξύ Sharjah και Ajman. Τέλος, οι εταιρείες Dana και Emarat από το Dubai κατασκεύασαν έναν αγωγό φυσικού αερίου προκειμένου να εξυπηρετεί τις ανάγκες του Dubai και του Sharjah⁶⁷. Το εμιράτο Fujairah δεν παράγει υδρογονάνθρακες αλλά ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη ένα πρόγραμμα έρευνας για την ανεύρεσή τους. Επίσης στο εμιράτο αυτό βρίσκεται το δεύτερο μεγαλύτερο λιμάνι ανεφοδιασμού καυσίμων του κόσμου. Το λιμάνι του που βρίσκεται στην Αραβική θάλασσα, διαχειρίζεται κάθε μήνα περίπου 1 εκ. τόνους καυσίμων και άλλων προϊόντων πετρελαίου που προορίζονται για θαλάσσια μεταφορά. Το 2008, η εισαγωγή φυσικού αερίου μέσω του αγωγού της Dolphin Energy από το Κατάρ διευκόλυνε την ανάπτυξη της ύδρευσης και της ενέργειας του εμιράτου και έδωσε ώθηση την τοπική βιομηχανία⁶⁸.

Εκτός από ζωηρή εγχώρια παρουσία στον τομέα των υδρογονανθράκων, τα ΗΑΕ δραστηριοποιούνται με επιτυχία και στο εξωτερικό μέσω τριών εταιρειών, τη Mubadala, την Taqa και την IPIC. Η τελευταία δραστηριοποιείται στη διύλιση του πετρελαίου και στα πετροχημικά στη Βόρεια Αμερική, την Ευρώπη και την Ασία. Είναι στρατηγικός εταίρος της αυστριακής OMV και συμμετέχει στην κατασκευή αγωγού υγρού φυσικού αερίου στην Παπούα της Νέας Γουινέας. Η Mubadala

⁶⁵ UAE-Yearbook 2010, σ.95

⁶⁶ UAE-Yearbook 2010, σ.96

⁶⁷ UAE-Yearbook 2010, σ.96

⁶⁸ UAE-Yearbook 2010, σ.97

παράγει πετρέλαιο στο Ομάν αλλά και σε πολλές χώρες της νοτιοανατολικής Ασίας καθώς και φυσικό αέριο στο Κατάρ. Επίσης, μαζί με την ConocoPhillips ερευνά για πετρέλαιο στην Κασπία Θάλασσα στο Καζακστάν. Το 2009 μαζί με την Occidental Petroleum συμφώνησε με το Μπαχρέιν για την αύξηση της παραγωγής πετρελαίου στη χώρα. Η Taqa εξορύσσει πετρέλαιο στη βόρεια θάλασσα του Ηνωμένου Βασιλείου, στον δυτικό Καναδά και στην ολλανδική Βόρεια Θάλασσα. Επίσης, ενδιαφέρεται για την κατασκευή αγωγών, πλατφορμών και εγκαταστάσεων αποθήκευσης φυσικού αερίου στις περιοχές αυτές ενώ παράλληλα ηγείται ενός προγράμματος για την κατασκευή μίας μεγάλης εγκατάστασης φυσικού αερίου στην Ολλανδία που θα εξυπηρετεί ολόκληρη τη δυτική Ευρώπη. Η ENOC κατέχοντας το 52% των μετοχών της Dragon Oil επενδύει και αυτή στο εξωτερικό όπως για παράδειγμα στο Τουρκμενιστάν. Η Al Thani Corporation πραγματοποιεί έρευνες για πετρέλαιο και φυσικό αέριο σε αρκετές αφρικανικές χώρες όπως στην Αίγυπτο, τη Λιβύη και το Σουδάν. Οι Crescent Petroleum και Dana Gas ενεργούν από κοινού για φυσικό αέριο στο Κουρδιστάν του Ιράκ. Η Dana παράγει επίσης πετρέλαιο και φυσικό αέριο στην Αίγυπτο. Τέλος, η RAK Petroleum παράγει υδρογονάνθρακες στο Ομάν και είναι μέτοχος της Heritage Oil, μίας καναδικής εταιρείας η οποία ανακάλυψε ένα μεγάλο κοιτάσμα πετρελαίου στο Κουρδιστάν⁶⁹.

Τα ΗΑΕ, ακολουθώντας τις διεθνείς ανησυχίες για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, έχουν σημειώσει πρόοδο προωθώντας στη βιομηχανία των υδρογονανθράκων μία σειρά από μέτρα για την ελάττωση της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, η Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου του Abu Dhabi (ADNOC) βρίσκεται ήδη προς την κατεύθυνση της μείωσης της καύσης φυσικού αερίου εφαρμόζοντας ορθολογική διαχείριση. Με την ελάττωση της καύσης του φυσικού αερίου που καταναλώνεται άσκοπα στις εγκαταστάσεις παραγωγής και τα διυλιστήρια, η εταιρεία δεν μειώνει μόνο τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα αλλά επίσης εξοικονομεί πολύτιμους πόρους ενέργειας. Επίσης, η ADNOC συμμετέχει σε ένα φιλόδοξο σχέδιο για την ανάπτυξη ενός δικτύου δέσμευσης και αποθήκευσης καυσαερίων. Το σχέδιο προβλέπει τη συλλογή των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από μεγάλες βιομηχανικές εγκαταστάσεις του Abu Dhabi και τη μεταφορά τους μέσω αγωγών στα κοιτάσματα του πετρελαίου για να χρησιμοποιηθούν σε βελτιωμένα προγράμματα

⁶⁹ UAE-Yearbook 2010, σ.98

εξόρυξης του πετρελαίου. Ύστερα το διοξείδιο του άνθρακα θα αποθηκεύεται μόνιμα στις υπόγειες άδειες φυσικές κοιλάτες του πετρελαίου.

Τέλος, τα ΗΑΕ πρόκειται να έρθουν σύντομα αντιμέτωπα με τις μακροχρόνιες συμφωνίες που λήγουν το 2014 και το 2018 και που αφορούν την παραχώρηση μεγάλων κοιτασμάτων σε ξένες εταιρείες για την εκμετάλλευσή τους. Λεπτομέρειες από τις διαπραγματεύσεις δεν έχουν δημοσιοποιηθεί αλλά ανώτατοι κυβερνητικοί αξιωματούχοι καθώς και στελέχη της ADNOC έχουν δείξει ότι εκτιμούν τις συνεργασίες του Abu Dhabi με διεθνείς εταιρείες ενέργειας και επιθυμούν να συνεχίσουν αυτές τις συμμαχίες⁷⁰.

Τα ΗΑΕ διαθέτουν και άλλους ορυκτούς πόρους προς εκμετάλλευση οι οποίοι χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: λίθοι, άμμος - χώμα, μέταλλα. Οι λίθοι και η άμμος κατέχουν την κύρια θέση. Οι λίθοι και το χαλίκι χρησιμοποιούνται στον κατασκευαστικό κλάδο. Ο ασβεστόλιθος, η άμμος, το χώμα και ο γύψος χρησιμοποιούνται για την παραγωγή σκυροδέματος. Επίσης, γίνεται σε μικρή κλίμακα εξόρυξη του μεταλλεύματος χρωμίτη στο εμιράτο Fujairah⁷¹.

⁷⁰ UAE-Yearbook 2010, σ.99

⁷¹ Shihab 2000, σ.250

2.7 Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Καθώς τα ΗΑΕ συνεχίζουν τις προσπάθειες ώστε η οικονομία τους να αποδεσμευτεί από την εξάρτηση των εξαγωγών εξαντλήσιμων υδρογονανθράκων, στρέφουν την προσοχή τους σε μια πιο βιώσιμη οικονομία δίνοντας έμφαση στην ανάγκη ανάπτυξης του τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η κυβέρνηση του Abu Dhabi ανακοίνωσε το 2009 ότι μέχρι το 2020 το 7% της ηλεκτρικής ενέργειας θα προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές. Αναμένεται ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτού του στόχου θα επιτευχθεί με τη χρήση της ηλιακής ενέργειας. Ο στόχος θα υποστηριχθεί από μία ολοκληρωμένη ενεργειακή πολιτική η οποία ήδη εφαρμόζεται. Ανάμεσα στα βασικά ζητήματα που αυτή η πολιτική καλείται να αντιμετωπίσει, είναι ο τρόπος με τον οποίο θα εξισορροπηθεί το σχετικά υψηλότερο κόστος της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές κατά τρόπο που θα δικαιολογεί τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και θα ενθαρρύνει τις βιώσιμες ενεργειακές πρακτικές. Μεταξύ των μέτρων που θα ληφθούν θα είναι η μείωση των εκπλάσεων για καταναλωτές οι οποίοι κάνουν αλόγιστη χρήση ηλεκτρικής ενέργειας ενώ παράλληλα θα δίνονται επιδοτήσεις σε εταιρείες που χρησιμοποιούν πράσινη ενέργεια⁷².

Το 2009 ήταν έτος σταθμός για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας των ΗΑΕ αφού πρώτον επετεύχθη ένας σημαντικός στόχος για την παραγωγή πράσινης ενέργειας, δεύτερον τέθηκε σε λειτουργία μία μεγάλης κλίμακας μονάδα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μέσω φωτοβολταϊκών συστημάτων και τρίτον εγκαινιάστηκε ένα νέο ερευνητικό ινστιτούτο για την καθαρή ενέργεια. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους, η αναγνώριση των προσπαθειών της χώρας για την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έλαβε ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις όταν τα μέλη του διεθνούς οργανισμού IRENA⁷³ επέλεξαν το Abu Dhabi για την εγκατάσταση των γραφείων του. Μάλιστα, είναι η πρώτη φορά που η έδρα ενός οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών τοποθετείται εκτός Ευρώπης και Αμερικής. Τα ΗΑΕ προσέφεραν στον IRENA εκτεταμένη χρηματοοικονομική υποστήριξη όπως χαμηλότοκα δάνεια ύψους 50 εκατ. δολαρίων/έτος για τη χρηματοδότηση ενεργειακών προγραμμάτων στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και διέθεσαν δωρεάν εγκαταστάσεις για τη στέγαση

⁷² UAE-Yearbook 2010, σ.122

⁷³ <http://www.irena.org/home/index.aspx?PriMenuID=12&mnu=Pri>

των γραφείων του. Επίσης, για τα πρώτα 7 έτη λειτουργίας του οργανισμού, η χώρα θα τον χρηματοδοτεί με 22 εκατ. δολάρια και με 15 εκατ. ύστερα από το πέρας της περιόδου αυτής⁷⁴.

Σχεδόν όλα τα προγράμματα εναλλακτικών μορφών ενέργειας των ΗΑΕ εκπονούνται από την εταιρεία Masdar⁷⁵ θυγατρική της Mubadala η οποία επενδύει σε τεχνολογίες που θα βοηθήσουν το Abu Dhabi να πετύχει το στόχο του 7% της ηλεκτρικής ενέργειας που θα προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές μέχρι το 2020. Το 2009 η Masdar ολοκλήρωσε ένα περίπλοκο και εκτεταμένο φάσμα φωτοβολταϊκών συστημάτων στην πόλη Masdar. Το έργο αυτό στο οποίο χρησιμοποιήθηκε η τεχνογνωσία της αμερικανικής εταιρείας First Solar και της κινεζικής Suntech, εγκαταστάθηκε από μία ταχέως αναπτυσσόμενη τοπική εταιρεία, την Enviromena παράγοντας ηλεκτρική ενέργεια ισχύος 10 MW. Ο προαναφερθείς στόχος του 7% ισοδυναμεί με 1500 MW και η Masdar εξετάζει διάφορες τεχνολογίες ώστε να καταλήξει σε εκείνη που θα αναλάβει τον πρωταγωνιστικό ρόλο. Η τεχνολογία που ονομάζεται «συμπυκνωμένη ηλιακή ενέργεια» CSP φαίνεται πως είναι η ιδανική για την παραγωγή του 90% της καθαρής ενέργειας του Abu Dhabi. Η τεχνολογία αυτή, η οποία έχει χρησιμοποιηθεί εκτεταμένα στην Ισπανία, χρησιμοποιεί κρύσταλλα που δεσμεύουν τη θερμότητα του ήλιου και βράζουν νερό, οι ατμοί του οποίου στη συνέχεια περιστρέφουν μία τουρμπίνα παραγωγής ρεύματος. Το βασικό της πλεονέκτημα είναι η παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων ενέργειας και η διατήρηση της παραγωγής αρκετές ώρες μετά τη δύση του ήλιου. Το βασικό μειονέκτημα της CSP είναι ότι η σκόνη και η ομίχλη μειώνουν την απόδοσή της κατά 20%. Συγχρόνως το κόστος των φωτοβολταϊκών συστημάτων έχει μειωθεί αισθητά έτσι ώστε να είναι δυνατή η εγκατάστασή τους σε κλίμακα αρκετά ευρύτερη από ότι αρχικά υπολογιζόταν. Τα φωτοβολταϊκά έχουν επιπλέον το πλεονέκτημα της μικρότερης ευαισθησίας στη σκόνη και την ομίχλη⁷⁶.

Αναμφισβήτητα ο ήλιος είναι για τα ΗΑΕ η κύρια πηγή ανανεώσιμης ενέργειας. Παρόλα αυτά έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις τόσο στην αιολική όσο και στη γεωθερμική ενέργεια. Το 2009, η Masdar αποφάσισε να επενδύσει 2,2 δις ευρώ στο

⁷⁴ UAE-Yearbook 2010, σ.124

⁷⁵ <http://www.masdar.ae/en/home/index.aspx>

⁷⁶ UAE-Yearbook 2010, σ.126

Ηνωμένο Βασίλειο για την κατασκευή του μεγαλύτερου αιολικού πάρκου στον κόσμο. Το γεγονός αυτό ενίσχυσε τις φιλοδοξίες της εταιρείας να καταστεί ένας από τους σημαντικότερους διεθνείς παίκτες παραγωγής πράσινης ενέργειας. Αναφορικά με την άγνωστη στην ευρύτερη περιοχή του Κόλπου γεωθερμία, η Masdar από κοινού με μία ισλανδική εταιρεία σκοπεύουν να ξεκινήσουν γεωτρήσεις στην πόλη Masdar σε βάθος τριών και τεσσάρων χιλιομέτρων για να εκμεταλλευτούν την θερμότητα του υπεδάφους η οποία φτάνει σε θερμοκρασία μεταξύ 80 και 140 βαθμούς Κελσίου. Αυτές οι πηγές θερμότητας θα χρησιμοποιηθούν στο σύστημα ψύξης της πόλης⁷⁷.

Η έρευνα για νέες πηγές ενέργειας και για βελτίωση των υπάρχουσών τεχνολογιών έχει ανατεθεί στο Ινστιτούτο Επιστήμης και Τεχνολογίας του Masdar «MIST⁷⁸» το οποίο ιδρύθηκε με τη συνεργασία του MIT της Μασαχουσέτης. Το Ινστιτούτο ελπίζει να γίνει μία μέρα κέντρο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και αποκλειστικής τεχνολογίας που το Abu Dhabi θα εξάγει στο εξωτερικό. Η πασίγνωστη εταιρεία κατασκευής αεροσκαφών Boeing, η εταιρεία τεχνολογίας καυσίμων Honeywell UOP και η Eithad Airways ανέθεσαν στο ινστιτούτο τη μελέτη της δυνατότητας παραγωγής καυσίμων για την αεροπλοΐα χρησιμοποιώντας ως πρώτη ύλη κάποια ιδιαίτερα φυτά που ευδοκιμούν κοντά στο θαλασσινό νερό στο Abu Dhabi⁷⁹.

⁷⁷ UAE-Yearbook 2010, σ.127

⁷⁸ <http://www.masdar.ac.ae/>

⁷⁹ UAE-Yearbook 2010, σ.127

2.8 Πυρηνική ενέργεια

Στα ΗΑΕ θεωρείται πως η πιο φιλική προς το περιβάλλον και πιο βιώσιμη λύση για τις ενεργειακές απαιτήσεις είναι η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από πυρηνικούς αντιδραστήρες. Συνεπώς, η πυρηνική ενέργεια προορίζεται να γίνει έως το 2020 η δεύτερη σημαντικότερη πηγή στα ΗΑΕ αμέσως μετά το φυσικό αέριο που παράγει το 25% της ηλεκτρικής ενέργειας, εξασφαλίζοντας τη συνέχιση της οικονομικής ανάπτυξης του κράτους. Στο ενδιαφέρον των ΗΑΕ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας εντάσσεται και το σχέδιο για την ανάπτυξη ενός ειρηνικού πυρηνικού προγράμματος που θα καλύπτει τις αυξανόμενες ενεργειακές ανάγκες της χώρας με βάση υψηλά πρότυπα διαφάνειας και πυρηνικής ασφάλειας και βεβαίως σύμφωνα με τους διεθνείς κανονισμούς και σε πλήρη συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας. Άλλωστε τα ΗΑΕ πρωτοστατούν στην ευρύτερη περιοχή της μέσης ανατολής για την πυρηνική ασφάλεια, καλώντας το Ισραήλ να κατεδαφίσει τις στρατιωτικές πυρηνικές εγκαταστάσεις που διαθέτει και το Ιράν να συνεργαστεί με τη διεθνή κοινότητα έτσι ώστε να αρθούν οι αμφιβολίες και οι υποψίες αναφορικά με τη φύση του πυρηνικού του προγράμματος⁸⁰.

Το 2009, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ενέκρινε το νόμο με τον οποίο τέθηκε επισήμως σε εφαρμογή το πυρηνικό πρόγραμμα, δημιουργώντας παράλληλα την Ανεξάρτητη Αρχή Πυρηνικής Ασφάλειας η οποία θα είναι υπεύθυνη για την εποπτεία του ειρηνικού πυρηνικού προγράμματος της χώρας και τη διασφάλιση των προτύπων για την προστασία από την ακτινοβολία. Η αρχή θα είναι επίσης υπεύθυνη για την αδειοδότηση των φορέων εκμετάλλευσης στον τομέα των πυρηνικών και την παρακολούθηση των ραδιενεργών υλικών. Την ίδρυση της ρυθμιστικής αρχής ακολούθησε η σύμβαση για την κοινοπραξία νοτιοκορεατικών και αμερικανικών εταιρειών με επικεφαλής την Korea Electric Power Corporation (KEPCO) για την κατασκευή και λειτουργία μιας σειράς αντιδραστήρων. Η KEPCO καλείται να κατασκευάσει τέσσερις αντιδραστήρες μέχρι το 2020. Η πρώτη από τις τέσσερις μονάδες ισχύος 1400 MW, έχει προγραμματιστεί να ξεκινήσει την παροχή ηλεκτρικής ενέργειας το 2017.

⁸⁰ UAE-Yearbook 2010, σ.130

Το πυρηνικό πρόγραμμα των ΗΑΕ έλαβε την πλήρη υποστήριξη και εμπιστοσύνη της διεθνούς κοινότητας και έχει θεωρηθεί ως πρότυπο και μάλιστα περιγράφεται ως το «χρυσό πρότυπο» για την ανάπτυξη ενός προγράμματος πυρηνικής ενέργειας. Στην κατεύθυνση αυτή τα ΗΑΕ υπέγραψαν το 2009 μαζί με τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας ένα πρόσθετο πρωτόκολλο στο οποίο θεσπίστηκε μία διαδικασία αυστηρών ελέγχων των πυρηνικών εγκαταστάσεων και επιχειρήσεων. Τα ΗΑΕ έχουν επίσης υπογράψει συμφωνίες ορόσημα με άλλα κράτη. Η πιο γνωστή είναι η διμερής συμφωνία με τις ΗΠΑ για την ειρηνική συνεργασία που θα ενισχύει την ασφάλεια και τα διεθνή πρότυπα περί μη διάδοσης των πυρηνικών, γνωστή ως «συμφωνία 123». Άλλα μνημόνια συνεργασίας έχουν υπογραφεί με την Ιαπωνία, τη Βρετανία και τη Γαλλία. Η τελευταία μάλιστα έχει εκφράσει την επιθυμία της να βοηθήσει στην εφαρμογή του προγράμματος της ειρηνικής χρήσης της πυρηνικής ενέργειας και επανέλαβε τη δέσμευσή της για τη διατήρηση της στρατηγικής εταιρικής σχέσης με τα ΗΑΕ⁸¹.

⁸¹ UAE-Yearbook 2010, σ.135

2.9 Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες

Το χρηματοοικονομικό σύστημα των ΗΑΕ βασίζεται στον τραπεζικό τομέα. Πριν από την εκμετάλλευση του πετρελαίου υπήρχε πολύ μικρή τραπεζική δραστηριότητα που περιοριζόταν στο Abu Dhabi. Η ανακάλυψη όμως του πετρελαίου και η συνακόλουθη αύξηση του πλούτου προκάλεσαν μία άνευ προηγουμένου τραπεζική δραστηριότητα. Σήμερα στα ΗΑΕ δραστηριοποιούνται 20 εθνικές τράπεζες με 301 υποκαταστήματα και 26 ξένες τράπεζες με 83 υποκαταστήματα. Αυτό το εκτεταμένο δίκτυο των τραπεζικών υπηρεσιών καταδεικνύει τον υψηλό βαθμό της χρηματοπιστωτικής εμβάθυνσης στη χώρα. Η κεφαλαιακή τους επάρκεια μάλιστα είναι τέτοια που είναι ικανές να κινητοποιούν αρκετά μεγάλο όγκο καταθέσεων που συχνά είναι πολύ μεγαλύτερος από την εγχώρια ζήτηση για παροχή πιστώσεων. Κατά συνέπεια μεγάλα ποσά καταθέσεων επενδύονται στο εξωτερικό χωρίς να έχει επηρεαστεί η διαθεσιμότητα κεφαλαίων σε ιδιωτικές εγχώριες επενδύσεις, τουναντίον έχει ενισχυθεί.

Σε γενικές γραμμές οι τράπεζες των ΗΑΕ είναι επαρκώς κεφαλαιοποιημένες και το κανονιστικό πλαίσιο της Κεντρικής Τράπεζας έρχεται σε πλήρη συμφωνία με τα διεθνή πρότυπα. Παρόλα αυτά, οι καλά ανεπτυγμένες τράπεζες της χώρας δεν αποτελούν υποκατάστατο της αγοράς κεφαλαίου. Μέχρι το 2000 τα ΗΑΕ δεν διέθεταν επίσημη κεφαλαιαγορά. Εξαιτίας της απουσίας αυτής, οι επενδυτές χρησιμοποιούσαν την έξω-χρηματιστηριακή (Over The Counter) αγορά για τη διαπραγμάτευση των μετοχών. Όμως επειδή η αγορά αυτή ήταν κατακερματισμένη και ελλιπώς ελεγχόμενη, ορισμένοι από τους συμμετέχοντες προέβησαν σε επιβλαβή χειραγώγηση της κερδοσκοπίας. Οι χειρισμοί αυτοί αύξησαν τις τιμές των μετοχών σε τέτοιο βαθμό που όμως δεν ήταν σύμφωνος με τις επιδόσεις των εταιρειών ή με τα αναμενόμενα μελλοντικά τους κέρδη. Μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις η τιμή της μετοχής δεκαπλασιάστηκε. Όμως, οι υψηλές τιμές των μετοχών απετέλεσαν δέλεαρ για τους ανεπαρκώς πληροφορημένους επενδυτές οι οποίοι τελικά τοποθέτησαν μεγάλο μέρος των αποταμιεύσεών τους στις μετοχές και μάλιστα ορισμένοι δανείστηκαν για να αγοράσουν μετοχές. Ξαφνικά η φούσκα έσκασε και πολλοί έχασαν μεγάλο μέρος των επενδύσεών τους ενώ άλλοι αδυνατούσαν να ανταπεξέλθουν στις δανειακές τους υποχρεώσεις. Φυσικά, το κοινό έχασε την εμπιστοσύνη του στις μετοχές αλλά η κυβέρνηση των ΗΑΕ επενέβη δυναμικά επιταχύνοντας τη διαδικασία για τη θέσπιση της επίσημης οργανωμένης

χρηματιστηριακής αγοράς. Έτσι, το 2000 ξεκίνησαν τη λειτουργία τους δύο χρηματιστήρια, ένα στο Abu Dhabi και ένα στο Dubai. Η λειτουργία τους είναι ακόμα περιορισμένη και είναι απαραίτητο για τη χώρα να αναπτύξει τις αγορές κεφαλαίου επειδή στο μέλλον οι αγορές αυτές θα αποτελέσουν μοχλό ανάπτυξης καθώς θα κληθούν να κινητοποιήσουν πόρους για τη χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα⁸².

Το χρηματιστήριο του Abu Dhabi απολαμβάνει οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια και παρά την περιορισμένη του λειτουργία έχει καταγράψει σημαντικούς ρυθμούς ανάπτυξης που αντανακλώνται στην αξιοσημείωτη αύξηση των συναλλαγών και τη ζήτηση και άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων όπως είναι τα ομόλογα, αυξάνοντας έτσι την κλίμακα και το εύρος των συναλλαγών. Σήμερα στο χρηματιστήριο του Abu Dhabi είναι εισηγμένες 67 εταιρείες συνολικής αξίας 309,9 δις dirham επιτρέποντας στους επενδυτές να συναλλάσσονται μέσω οποιασδήποτε χρηματιστηριακής εταιρείας που είναι εγγεγραμμένη στο χρηματιστήριο. Το τελευταίο έχει επίσης υπογράψει συμφωνίες με μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να του παρέχουν υπηρεσίες επιτήρησης όπως είναι η Εθνική Τράπεζα του Abu Dhabi, η HSBC, η Standard Chartered, η Deutsche Bank και η Citi. Επίσης, εβρισκόμενο σε ευθυγράμμιση με τη σε βάθος εικοσαετία κυβερνητική στρατηγική για το Abu Dhabi, φιλοδοξεί να καταστεί το μεγαλύτερο χρηματιστήριο στην περιοχή του Κόλπου καθοδηγώντας την ανάπτυξη της αγοράς κεφαλαίου των ΗΑΕ μέσω μίας καλά οργανωμένης αγοράς σε ένα ευνομούμενο περιβάλλον που θα εξασφαλίζει την ακεραιότητα των συναλλαγών και τη διαφάνεια. Η αναβάθμιση των ΗΑΕ σε αναδυόμενη αγορά ξεκίνησε ένα νέο κεφάλαιο στην αγορά κεφαλαίου των ΗΑΕ για να προσελκύσει περισσότερους διεθνείς επενδυτές και να φιλοξενήσει περισσότερα χαρτοφυλάκια των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όπως συμβαίνει και σε άλλες αναδυόμενες αγορές όπως στην Κίνα, την Ινδία και τη Βραζιλία. Αν και το χρηματιστήριο του Abu Dhabi είναι μόλις δώδεκα ετών, δηλαδή πολύ νέο συγκριτικά με τα χρηματιστήρια των άλλων αναδυόμενων αγορών, οι αδιάκοπες προσπάθειες της χώρας να καταστεί ένα περιφερειακό και διεθνές χρηματοοικονομικό κέντρο απέφεραν παγκόσμια αναγνώριση και συνακόλουθα ενέτειναν τις προσπάθειες του προκειμένου να εφαρμόσει τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, να αναπτύξει τις

⁸² Elhiraika – Hamed 2002, σ.19

υποδομές του και να εισαγάγει νέα χρηματοοικονομικά και επενδυτικά προϊόντα. Αναμφισβήτητα το χρηματιστήριο του Abu Dhabi διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις προσπάθειες του εμιράτου για τη διαφοροποίηση της οικονομίας και την απαγκίστρωση από τους υδρογονάνθρακες μέσω της στήριξης άλλων τομέων και υπηρεσιών, κυρίως των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών⁸³.

Πίνακας 6. Η ανάπτυξη του Χρηματιστηρίου του Abu Dhabi 2004 – 2009

Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Εργαζόμενοι	74	101	105	122	127	137
Εισηγμένες Εταιρείες	35	59	60	64	65	67
Εύρος Αγοράς (\$ εκ.)	54.963	133.163	80.331	120.694	68.822	80.210
Χρηματομεσίτες	16	33	84	96	98	94
Επενδυτές	125.740	746.335	852.668	860.124	876.619	887.787
Αξία συναλλαγών (\$ εκ.)	4.450	28.511	19.224	47.744	63.216	19.107
Όγκος συναλλαγών (εκ.)	947	8.266	11.296	52.060	49.983	37.616
Αριθμός συναλλαγών	83.346	565.562	715.742	1.102.607	1.126.486	774.710
Δείκτης	3.070,88	5.202,95	2.999,66	4.551,8	2.390,01	2.743,61

Πηγή: UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.48

Η Αγορά του Dubai λειτουργεί ως δευτερογενής αγορά για τη διαπραγμάτευση τίτλων που εκδίδονται από δημόσιες μετοχικές εταιρείες, ομολόγων που εκδίδονται από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση από τις τοπικές κυβερνήσεις και δημόσιους φορείς της χώρας, προϊόντων των επενδυτικών κεφαλαίων και οποιονδήποτε άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων, εγχώριων ή ξένων, που γίνονται αποδεκτά από την αγορά. Η αγορά του Dubai λειτουργεί με ένα αυτοματοποιημένο σύστημα συναλλαγών όπως άλλωστε ισχύει στα μεγαλύτερα χρηματιστήρια του κόσμου. Το σύστημα αυτό, για τη δημιουργία του οποίου η αγορά συνεργάστηκε με διεθνείς διακεκριμένους ειδικούς, είναι δίκαιο, διαφανές και αποτελεσματικό εξυπηρετώντας έτσι τα συμφέροντα των επενδυτών πραγματοποιώντας παράλληλα τους οικονομικούς στόχους των ΗΑΕ. Η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της ακεραιότητας των συναλλαγών απαιτεί συνεχή παρακολούθηση και έλεγχο της

⁸³ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.48

δραστηριότητας της αγοράς. Το τμήμα ελέγχου της αγοράς παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τους κανόνες διαπραγμάτευσης και βοηθά να εξασφαλιστεί ότι η διαπραγμάτευση γίνεται με μεθοδικό τρόπο. Το τμήμα αδειοδότησης και επιθεώρησης των brokers παρακολουθεί τη συμπεριφορά τους για τη διασφάλιση της ακεραιότητας των δραστηριοτήτων τους και την παροχή των καλύτερων υπηρεσιών στους επενδυτές. Η αγορά παρέχει επίσης στους επενδυτές όλα τα αναγκαία στοιχεία αναφορικά με τους εκδότες των εισηγμένων αξιών και απαγορεύει τη χρήση εμπιστευτικών πληροφοριών⁸⁴.

Τα ΗΑΕ βρίσκονται ανάμεσα στα χρηματοοικονομικά κέντρα της Ευρώπης και της νοτιοανατολικής Ασίας, σε μία περιοχή που περιλαμβάνει πάνω από 42 χώρες με συνολικό πληθυσμό περίπου 2,2 δις ανθρώπους. Η περιοχή αυτή που εκτείνεται από το δυτικό άκρο της Βόρειας Αφρικής μέχρι το ανατολικό τμήμα της Νότιας Ασίας δεν είχε μέχρι το 2004 ένα διεθνούς κλάσης χρηματοοικονομικό κέντρο. Έτσι, το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο του Dubai αποτελεί μία πλατφόρμα για χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και παρόχους υπηρεσιών. Συμπεριλαμβάνεται στο όραμα του Dubai να καταστεί το εμιράτο κέντρο διεθνών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και περιφερειακή πύλη για κεφάλαια και επενδύσεις. Το κέντρο στοχεύει να διαδραματίσει καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση των αυξανόμενων οικονομικών αναγκών και απαιτήσεων της περιοχής ενισχύοντας παράλληλα τους δεσμούς μεταξύ των αγορών της Ευρώπης, της Άπω Ανατολής και της Αμερικής. Έχει σχεδιαστεί για την προσέλκυση ρευστότητας και την επαναπροώθησή της με τη μορφή επενδύσεων συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Επίσης, διευκολύνει τις σχεδιαζόμενες ιδιωτικοποιήσεις, ενώ όντας ένα παγκόσμιο κέντρο ισλαμικής χρηματοδότησης εξυπηρετεί μεγάλες ισλαμικές κοινότητες από τη Μαλαισία και την Ινδονησία έως τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το κλειδί για την επιτυχία του είναι η υλοποίηση των σχεδίων σε ένα ασφαλές περιβάλλον. Από την αρχή της λειτουργίας του, το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο του Dubai έχει προσελκύσει διεθνείς εταιρείες όπως η Merrill Lynch, η Morgan Stanley, η Goldman Sachs, η Mellon Global, η Barclays Capital, η Credit Suisse, η Deutsche Bank αλλά και άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα που ζήτησαν και έλαβαν από το Κέντρο άδεια

⁸⁴ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.50

λειτουργίας⁸⁵. Τα κυριότερα προνόμια που απολαμβάνουν οι εταιρείες που συμμετέχουν στο Κέντρο είναι:

- Πλήρης ιδιοκτησία της εταιρείας
- Μηδενικός φορολογικός συντελεστής επί εισοδημάτων και κερδών
- Δεν υπάρχει περιορισμός στο συνάλλαγμα
- Ελευθερία στον επαναπατρισμό κεφαλαίων και κερδών
- Αγγλόφωνο δικαστικό σύστημα με διεθνούς φήμης δικαστές
- Νόμοι και κανόνες υψηλών προδιαγραφών
- Υπερσύγχρονα γραφεία και εξελιγμένες υποδομές
- Επιχειρησιακή υποστήριξη

Το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο του Dubai εστιάζει στις ακόλουθες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες: τραπεζικές και χρηματιστηριακές υπηρεσίες, αγορές κεφαλαίου, διαχείριση πλούτου, υπηρεσίες ασφάλισης και αντασφάλισης, ισλαμική χρηματοδότηση και βοηθητικές υπηρεσίες. Οι επιχειρήσεις στην περιοχή δανείζονταν παραδοσιακά από εγχώριους δανειστές με συχνά αναποτελεσματικό, ακριβό και δύσκολα ρευστοποιήσιμο κόστος. Ταυτόχρονα, οι αδύναμες αγορές κεφαλαίων ανάγκασαν τους ντόπιους επενδυτές να αναζητήσουν ευκαιρίες στις διεθνείς αγορές. Όμως, το διογκούμενο πρόγραμμα απελευθέρωσης και ιδιωτικοποιήσεων που λαμβάνει χώρα στην περιοχή, η αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων και η ταχεία επέκταση του περιφερειακού εμπορίου έχουν συμβάλει αποφασιστικά στη ζήτηση περισσότερο εξελιγμένων μορφών χρηματοδότησης. Εδώ υπεισέρχεται ο ρόλος του Κέντρου το οποίο καλείται να δράσει ως καταλύτης και να διευκολύνει την κινητοποίηση των κεφαλαίων. Έχει άλλωστε σκοπό να καθιερωθεί ως περιφερειακή πύλη για επενδυτικές τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν σε αυτή τη μεγάλη και σχετικά αναξιοποίητη αγορά.

Αναφορικά με τη διαχείριση πλούτου, το Κέντρο προσφέρει ένα ευρύ φάσμα επενδυτικών ευκαιριών όπως αμοιβαία κεφάλαια και άλλα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Ως προς τις ασφαλιστικές υπηρεσίες, η διείσδυσή τους στην περιοχή ήταν πολύ πιο κάτω από το διεθνή μέσο όρο. Όμως, με την οικονομική ανάπτυξη, τη βιομηχανοποίηση και τη βελτίωση της νομοθεσίας, η περιοχή αλλάζει στάση

⁸⁵ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.51

απέναντι στον κίνδυνο και συνειδητοποιείται η ανάγκη για ασφάλιση. Μάλιστα, εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης που διανύουμε, ασφαλιστικές υπηρεσίες από όλον τον κόσμο εξετάζουν τώρα άλλες αγορές μεταξύ των οποίων και της Μέσης Ανατολής προκειμένου να αποκομίσουν κέρδη. Το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο του Dubai φιλοδοξεί να αποτελέσει παγκόσμιο κόμβο ασφαλίσεων μέσω της προσέλκυσης διεθνών εταιρειών ασφάλισης και αντασφάλισης, χρηματομεσιτών και άλλων παρόχων υπηρεσιών.

Η ισλαμική χρηματοδότηση είναι μία βιομηχανία αξίας 400 δις δολαρίων που αναπτύσσεται κατά 15% ετησίως και με αναμενόμενα διψήφια ποσοστά ανάπτυξης για τα επόμενα 15 με 20 χρόνια. Όπως με την ασφάλιση, έτσι κι εδώ το Κέντρο επιθυμεί να καταστεί ένας διεθνής κόμβος της ισλαμικής χρηματοδότησης και η φιλοδοξία αυτή συμπίπτει με μία πολύ ενδιαφέρουσα στιγμή για την ανάπτυξη της αγοράς. Κάθε ισλαμική αγορά έχει αναπτυχθεί σχετικά ανεξάρτητα θέτοντας τους δικούς της κανονισμούς και πρότυπα και αναπτύσσοντας ένα μεγάλο εύρος προϊόντων με διαφορετικά σημεία αναφοράς και τεχνικές τιμολόγησης. Αν όμως η βιομηχανία αυτή θέλει να αναπτυχθεί και να της δοθεί διεθνής αναγνώριση, οι τάσεις αυτές είναι ασύμβατες. Για αυτό, υπάρχει πλέον μία αυξανόμενη παραδοχή ότι η συνεργασία είναι το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα. Έτσι, το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο του Dubai επιθυμεί να αποκτήσει το εμιράτο ηγετική θέση που θα καθιερώσει τα διεθνή πρότυπα τα οποία τελικά θα τονώσουν το διασυνοριακό εμπόριο.

Εκτός από τους παραπάνω τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, το κέντρο θα συνεχίσει να προσελκύει υψηλού επιπέδου, αξιόπιστους παρόχους βοηθητικών υπηρεσιών, παρέχοντας έτσι μια πλήρως ισχυρή πλατφόρμα για την υποστήριξη των λειτουργικών αναγκών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Οι υπηρεσίες αυτές θα περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων λογιστικές και νομικές πρακτικές, συμβούλους διαχείρισης και παροχή πληροφοριών για την αγορά⁸⁶.

Η τοποθεσία στην οποία θα λειτουργεί το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο του Dubai αποτελεί από μόνη της δέλεαρ για την εγκατάσταση σε αυτήν διεθνών

⁸⁶ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.52-54

επιχειρήσεων. Είναι κάτι παραπάνω από μία οικονομική περιοχή, είναι μία πόλη μέσα στην πόλη με ένα μοναδικό συνδυασμό κτιρίων και ανοιχτών χώρων, το 65% των οποίων θα είναι διαμορφωμένο με ζώνες πρασίνου. Θα παρέχει μέσα σε εκατομμύρια τετραγωνικά πόδια υπερσύγχρονους χώρους γραφείων, κατοικίες και χώρους αναψυχής, ξενοδοχεία, καταστήματα, εστιατόρια, μουσείο και καλλιτεχνικά κέντρα. Εγγύηση για την επιτυχία του Κέντρου αποτελεί το ίδιο το κοσμοπολίτικο Dubai με το ασφαλές και οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά σταθερό περιβάλλον και με την εξαιρετική υποδομή και το άρτια εκπαιδευμένο, εξειδικευμένο και πολυπολιτισμικό εργατικό δυναμικό. Συγχρόνως, εβρισκόμενο υπό μία ηγεσία με όραμα και λειτουργώντας υπό ένα αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο, το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο του Dubai είναι έτοιμο να αξιοποιήσει τη μεγαλύτερη αναδυόμενη αγορά για χρηματοοικονομικές υπηρεσίες σε μία περιοχή 2,2 δις ανθρώπων με ένα συνολικό ΑΕΠ 2,3 δις δολαρίων που αυξάνεται ετησίως κατά 5%⁸⁷.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση δεν θα μπορούσε να αφήσει αλώβητα και τα ΗΑΕ. Όπως ήδη αναφέρθηκε στο κεφάλαιο για την οικονομία, ο αρχικός αντίκτυπος της ύφεσης έγινε αισθητός στα ΗΑΕ καθώς μεγάλες εισροές κεφαλαίου που είχαν πραγματοποιηθεί με την προσδοκία μιας αναπροσαρμογής του dirham έναντι του δολαρίου ΗΠΑ τελικά αποσύρθηκαν στα τέλη του 2008. Στο πλαίσιο αυτό, η διεύρυνση των spreads των κρατικών ομολόγων, η πτώση του γενικού δείκτη στα τοπικά χρηματιστήρια και η έλλειψη χρηματοδότησης των επιχειρήσεων που επιβράδυνε ιδιαίτερα την ανάπτυξη των τομέων των κατασκευών και των ακινήτων, ενίσχυσαν την κρίση. Επιπλέον, η υποχώρηση στις τιμές των ακινήτων, ειδικά στο Dubai, επηρέασε πολλές τράπεζες που είχαν επενδύσει στον τομέα αυτό. Αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων ήταν η μείωση της ρευστότητας. Τα μέτρα που ελήφθησαν από τα ομοσπονδιακά όργανα έτσι ώστε να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στο χρηματοπιστωτικό σύστημα συμπεριλαμβανομένου της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΑΕ η οποία διέθεσε 50 δις. ευρώ για τη στήριξη των τοπικών δανειστών και του Υπουργείου Οικονομικών όπου διέθεσε 70 δις. ευρώ για τη στήριξη της ρευστότητας, αναζωπύρωσαν το δανεισμό και έδωσαν ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα. Επίσης, η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι θα διαθέσει μέχρι 120 δις. dirham σε τράπεζες σε όλη τη χώρα στο πλαίσιο διαφόρων προγραμμάτων

⁸⁷ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.54

δανεισμού και εγγυήσεων διατραπεζικού δανεισμού για τρία χρόνια. Το Φεβρουάριο του 2009, το Οικονομικό τμήμα του Abu Dhabi διέθεσε 16 δις dirham σε πέντε από τις μεγαλύτερες τράπεζες του εμιράτου. Τα μέτρα που ελήφθησαν από την κυβέρνηση βοήθησαν τις τράπεζες να εδραιώσουν τους ισολογισμούς τους, παρόλο που τα κέρδη των τραπεζών μειώθηκαν κατά το πρώτο τρίμηνο και μία έκτακτη οικονομική επιτροπή συστάθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών για να εξετάσει περαιτέρω δράσεις για την στήριξη των δανειστών. Με την πάροδο του χρόνου, οι τράπεζες ανέφεραν αύξηση των χρεοκοπιών και έχασαν μεγάλο μέρος των πληρωμών από τα εμπορικά δάνεια, πολλά από τα οποία ήταν στον τομέα των ακινήτων, όπου παρατηρήθηκε μία απότομη πτώση στις τιμές τους λόγω της απόσυρσης κεφαλαίων κυρίως από ξένους επενδυτές. Το ενδιαφέρον των επενδυτών βρισκόταν σε χαμηλά επίπεδα και οι τράπεζες δίσταζαν να δανείσουν με αποτέλεσμα πολλά έργα να αδρανοποιηθούν. Εντωμεταξύ, ο χρηματοπιστωτικός τομέας των ΗΑΕ συνέχισε να επηρεάζεται από παγκόσμια γεγονότα και κρίσεις. Μία τέτοια κρίση ήταν εκείνη της Σαουδικής Αραβίας, με τη συμμετοχή δύο μεγάλων ομίλων, της Saad Group και της Ahmad Hamad Al Gosaibi, η οποία επηρέασε ένα αριθμό τραπεζών που είχαν εκτεθεί σε δάνεια αυτών των εταιρειών. Σε μία επιπλέον προσπάθεια να τονωθεί ο δανεισμός, η Κεντρική Τράπεζα των ΗΑΕ αναπροσάρμοσε τον Οκτώβριο το διατραπεζικό επιτόκιο (Eibor), το μέσο επιτόκιο που χρεώνουν οι τράπεζες όταν δανείζουν η μία στην άλλη. Το μέτρο απεδείχθη τελικώς αποτελεσματικό στη μείωση των επιτοκίων σε ένα επίπεδο που ανταποκρινόταν στην αγορά και τη βελτίωση των συνθηκών έτσι ώστε να αρχίσουν ξανά οι δανειοδοτήσεις⁸⁸.

Με την οικονομική κρίση να συνεχίζει να επηρεάζει την πιστωτική πολιτική ορισμένων τραπεζών, ενισχύθηκε η ανάγκη να ενισχυθεί η ρευστότητα στο γενικότερο τραπεζικό σύστημα. Για να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, η Κεντρική Τράπεζα έδωσε εντολή στις τράπεζες να αρχίσουν να συμμορφώνονται από το 2012 με τους κανονισμούς της Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Οι νέες απαιτήσεις οι οποίες θα φέρουν τις τράπεζες των ΗΑΕ σε συμφωνία με τις αμερικανικές και ευρωπαϊκές τράπεζες θα απαιτήσουν να δίδεται περισσότερη προσοχή στον κίνδυνο του ελέγχου και της διαχείρισης. Τέλος, για να βοηθήσει η κυβέρνηση την αναζωογόνηση της αγοράς δανείων ανακοίνωσε σχέδια

⁸⁸ UAE-Yearbook 2010, σ.78

για τη συγχώνευση των δύο μεγαλύτερων πιστωτών της χώρας, Amlak και Tamweel . Στον συγχωνευθέντα οργανισμό αναμένεται να δοθεί άδεια παροχής τραπεζικών υπηρεσιών για να μπορέσει να λάβει καταθέσεις. Η σύμπραξη των δύο πιστωτών θεωρείται κομβικής σημασίας για την ανάκαμψη της αγοράς κατοικίας⁸⁹. Το 2009, η κυβέρνηση του Dubai πούλησε ομόλογα αξίας 10 δις δολαρίων στην Κεντρική Τράπεζα ώστε να βοηθήσει τις επιχειρήσεις που ήλεγχε να αποπληρώσουν τα χρέη τους. Για την εποπτεία της κατανομής των κονδυλίων ιδρύθηκε το Ταμείο Χρηματοοικονομικής Υποστήριξης (DFSF). Η βοήθεια θα έπρεπε να δοθεί με εμπορικούς όρους και μόνο σε επιχειρήσεις με ισχυρές μακροπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης. Την ίδια χρονιά, το Dubai ανακοίνωσε ότι επρόκειτο να εκδώσει επιπλέον ομόλογα ύψους 6,5 δις δολαρίων. Το Dubai χρηματοδοτήθηκε επίσης από την Εθνική Τράπεζα του Abu Dhabi και την Al Hilal Bank με 5 δις δολάρια⁹⁰.

⁸⁹ UAE-Yearbook 2010, σ.79

⁹⁰ UAE-Yearbook 2010, σ.80

2.10 Άλλοι τομείς της οικονομίας

2.10 α. Τηλεπικοινωνίες

Ο τομέας των τηλεπικοινωνιών είναι από τους πιο εξελιγμένους σε ολόκληρο τον κόσμο. Η προώθησή του αποτελεί σημαντικό μέρος της κυβερνητικής στρατηγικής στη βάση της πεποίθησης ότι η επικοινωνία είναι βασικό συστατικό των δημοσίων υποδομών και απαραίτητο στοιχείο σε μία οικονομία που βασίζεται στη γνώση. Σήμερα ο τομέας των τηλεπικοινωνιών από άκρη σε άκρη των ΗΑΕ είναι γρήγορος και αποτελεσματικός. Τα δίκτυα σταθερής και κινητής τηλεφωνίας καθώς και το διαδίκτυο είναι από τα καλύτερα στον κόσμο καθιστώντας τη χώρα για την περιοχή ιδανικό ψηφιακό κόμβο⁹¹.

Στη διάρκεια των τελευταίων ετών, ο τομέας των τηλεπικοινωνιών γνώρισε ταχεία ανάπτυξη με τη διείσδυση της κινητής τηλεφωνίας στην αγορά. Η διείσδυση του διαδικτύου έφτασε το 68,3% του πληθυσμού, από τα υψηλότερα ποσοστά στη Μέση Ανατολή, που σημαίνει ότι ένας στους δύο χρησιμοποιεί ευρυζωνικές υπηρεσίες. Η κυβέρνηση έχει αναλάβει διάφορες πρωτοβουλίες, κυρίως νομοθετικές, για την επιτάχυνση της εξέλιξης του συγκεκριμένου τομέα, αρχής γενομένης από τη νομοθετική πρωτοβουλία του 2003 με την οποία ξεκίνησε η διαδικασία απελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιών και καθιερώθηκε η αρμόδια Ανεξάρτητη Ρυθμιστική Αρχή. Η αναθεώρηση του εν λόγω νόμου το 2008, εξουσιοδότησε την ΑΡΑ να εκδίδει κανονισμούς που διασφαλίζουν τον ανταγωνισμό στον τομέα των τηλεπικοινωνιών ενισχύοντας παράλληλα τις εξουσίες της ως προς τον έλεγχο του τομέα. Επίσης, προκειμένου η χώρα να διατηρήσει την πρωτοκαθεδρία της στη Μέση Ανατολή, η ΑΡΑ ίδρυσε ένα ταμείο ανάπτυξης της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας (Information and Communications Technology Development Fund) το οποίο χρηματοδοτείται από τους παρόχους τηλεπικοινωνίας. Στόχος του είναι να ενθαρρύνει την έρευνα και την ανάπτυξη (R&D) στον τομέα⁹².

Οι πάροχοι είναι δύο, Etisalat και du και έχουν επιδείξει αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα στο δύσκολο μακροοικονομικό κλίμα. Το δημόσιο κατέχει το πλειοψηφικό πακέτο των μετοχών τους. Η Etisalat επενδύει από το 1976 σε υποδομές τηλεπικοινωνιών και παρέχει ένα πλήρες φάσμα υπηρεσιών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, σταθερής

⁹¹ UAE-Yearbook 2010, σ.136

⁹² UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.81

και ασύρματης πρόσβασης στο διαδίκτυο και καλωδιακής τηλεόρασης. Η εταιρεία λειτουργούσε ως μονοπώλιο μέχρι το 2007 οπότε η du εισήλθε στον τομέα της κινητής τηλεφωνίας. Παρόλα αυτά παραμένει ο μεγαλύτερος πάροχος στη χώρα και μάλιστα επεκτείνεται διεθνώς. Σήμερα είναι η 16^η μεγαλύτερη εταιρεία τηλεπικοινωνιών στον κόσμο και η διεθνής βάση των συνδρομητών της στην ευρύτερη περιοχή αγγίζει τα 100.000.000 με δράσεις που καλύπτουν σχεδόν 2 δις ανθρώπους σε 18 αγορές σε ολόκληρο τον κόσμο. Παρά την οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, τα εντυπωσιακά έσοδα της εταιρείας βοήθησαν οικονομικά τη στρατηγική της επέκτασης σε υπηρεσίες και υποδομές όπως το δίκτυο οπτικών ινών του Abu Dhabi που ολοκληρώθηκε το 2011 καθιστώντας την πρωτεύουσα την πρώτη πόλη στον κόσμο που συνδέεται με αυτόν τον τρόπο⁹³.

Η du η οποία δραστηριοποιείται στην κινητή τηλεφωνία και τις υπηρεσίες διαδικτύου και τηλεόρασης, επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση της πελατειακής βάσης στην εγχώρια αγορά και συνεχίζει να παρουσιάζει σταθερή αύξηση των εσόδων και των συνδρομητών της. Η εταιρεία κατέκτησε γρήγορα το 32% της αγοράς κινητής τηλεφωνίας εξαιτίας της αλλαγής στρατηγικής στοχεύοντας πλέον σε πιο προσοδοφόρους συνδρομητές που χρησιμοποιούν συσκευές νέας γενιάς αφήνοντας πίσω τους συνδρομητές που δαπανούσαν λίγα χρήματα για την κινητή τηλεφωνία. Ενώ η Etisalat έχει επικεντρωθεί στην επέκταση των βασικών δραστηριοτήτων της διεθνώς, η du έχει ακολουθήσει άλλη τακτική δίνοντας ώθηση στις ψηφιακές υπηρεσίες. Όμως επιθυμεί και αυτή να επεκταθεί εκτός ΗΑΕ και προκειμένου να διατηρήσει τις προοπτικές ανάπτυξής της εξετάζει τέσσερα νέα εγχειρήματα⁹⁴.

2.10 β. Ναυτιλία

Τα ΗΑΕ έχουν αναπτυχθεί ως ένα περιφερειακό κέντρο για τις θαλάσσιες μεταφορές. Τα λιμάνια των ΗΑΕ χειρίζονται μεγάλες εισροές προϊόντων από και προς την περιοχή και η κατασκευή πλοίων και σκαφών χαρακτηρίζεται ως στρατηγικής σημασίας επένδυση για την οικονομία. Η ανάπτυξη των θαλάσσιων μεταφορών προς και από τα ΗΑΕ έχει προέλθει σε μεγάλο βαθμό από την ανάπτυξη του λιμανιού Jebel Ali στο Ντουμπάι. Το λιμάνι επέτρεψε την ανάπτυξη μεγάλων ναυτιλιακών δραστηριοτήτων, καθώς και της ναυπηγικής βιομηχανίας, των επισκευών και

⁹³ UAE-Yearbook 2010, σ.138

⁹⁴ UAE-Yearbook 2010, σ.138

υπηρεσιών συντήρησης. Τα ΗΑΕ είναι μέλος του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού από το 1974. Ο εμπορικός στόλος αποτελείται από ναυτιλιακές εταιρείες που έχουν τη βάση τους στα ΗΑΕ και όπου τουλάχιστον το 51% ανήκει σε υπηκόους του κράτους. Τα πλοία με ξένη σημαία για να μπορούν να πλέουν στα νερά των ΗΑΕ θα πρέπει να έχουν συνάψει σύμβαση με τις αρχές της χώρας και δεν μπορούν να εκτελούν μεταφορές για δικό τους λογαριασμό. Αυτό έχει αποφασιστεί για να ενθαρρύνει τις τοπικές επιχειρήσεις να καταχωρούν τα πλοία τους υπό τη σημαία των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων. Τα πληρώματα που εργάζονται σε πλοία που πλέουν εντός των χωρικών υδάτων πρέπει να έχουν άδεια διαμονής. Όσον αφορά τις ξένες ναυτιλιακές εταιρείες πρέπει να λάβουν έγκριση λαμβάνοντας τη σχετική άδεια προτού ξεκινήσουν τις δραστηριότητές τους⁹⁵.

Η Ενωμένη Αραβική Ναυτιλιακή Εταιρεία είναι ο μεγαλύτερος μεταφορέας εμπορευμάτων προς και από τη Μέση Ανατολή. Ιδρύθηκε από κοινού από τα έξι κράτη του Συμβουλίου Συνεργασίας των Αραβικών Κρατών του Κόλπου τον Ιούλιο του 1976. Το μερίδιο που κατέχουν τα ΗΑΕ είναι 16,5%. Ένας αριθμός άλλων εγχώριων ναυτιλιακών εταιρειών ανήκει πλήρως ή εν μέρει στην κυβέρνηση. Ο οργανισμός ναυτιλίας και προώθησης εμπορευμάτων των ΗΑΕ περιλαμβάνει πολυάριθμες εταιρείες. Στα ΗΑΕ εδρεύει η GAC μία από τις μεγαλύτερες ναυτιλιακές εταιρείες στον κόσμο. Η εταιρεία προμηθεύει επίσης πλοία σε όλο τον κόσμο με ανταλλακτικά και διάφορες υπηρεσίες.

Τα ΗΑΕ έχουν 15 μεγάλα εμπορικά λιμάνια (συμπεριλαμβάνονται οι τερματικοί σταθμοί πετρελαίου) με συνολική χωρητικότητα πάνω από 70 εκατομμύρια τόνους. Το λιμάνι Jebel Ali του Ντουμπάι το οποίο χειρίζεται κατά κύριο λόγο το βιομηχανικό υλικό της ομώνυμης ελεύθερης ζώνης είναι το μεγαλύτερο τεχνητό λιμάνι παγκοσμίως. Από τα λιμάνια των ΗΑΕ εξάγονται κυρίως πετρέλαιο και φυσικό αέριο αλλά επίσης και πρώτες ύλες και τελικά προϊόντα. Οι εισαγωγές αφορούν ενδιάμεσα και καταναλωτικά αγαθά καθώς επίσης και μια σημαντική επανεξαγωγή προϊόντων σε άλλες οικονομίες στην περιοχή του Κόλπου, την Ανατολική Αφρική και την Ινδία⁹⁶.

⁹⁵ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.87

⁹⁶ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.87

Τέλος, τα ΗΑΕ βρίσκονται στις πέντε πρώτες θέσεις στον κόσμο αναφορικά με τον ανεφοδιασμό πλοίων με καύσιμα ενώ οι ναυπηγικές και ναυπηγοεπισκευαστικές εγκαταστάσεις αναπτύσσονται με γοργούς ρυθμούς. Οι υπηρεσίες που προσφέρουν τα λιμάνια ρυθμίζονται σε επίπεδο εμιράτων. Οι υπηρεσίες διακίνησης εμπορευμάτων όπως η φορτοεκφόρτωση, η ανύψωση, η αποθήκευση και η φύλαξη εμπορευμάτων παρέχονται αποκλειστικά από τις λιμενικές αρχές κάθε εμιράτου⁹⁷.

2.10 γ. Τουρισμός

Ο τουρισμός είναι από τους σημαντικότερους τομείς για το παρόν και το μέλλον της οικονομίας των ΗΑΕ. Σύμφωνα με την έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ για τα Ταξίδια και τον Τουρισμό, τα ΗΑΕ έρχονται πρώτα στην κατάταξη στη Μέση Ανατολή και την Αφρική αναφορικά με την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού με βάση τα ακόλουθα κριτήρια: την ασφάλεια, την υγεία και την υγιεινή, τις υποδομές τεχνολογίας πληροφορίας και επικοινωνιών, την ανταγωνιστικότητα των τιμών, τους ανθρώπινους πόρους, τους φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους. Συνολικά, η τουριστική βιομηχανία παρουσιάζει μία αυξανόμενη συμβολή στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας και η συνεισφορά αυτή πρόκειται να αυξηθεί στο μέλλον. Επιπρόσθετα, η θετική επίδραση του τουριστικού τομέα στην οικονομία των ΗΑΕ αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι το 8,5% των θέσεων εργασίας σχετίζεται με τα ταξίδια και τον τουρισμό και αναμένεται να αυξηθεί σε ποσοστό 9.1% μέχρι το 2016. Επίσης, όσον αφορά τις εξαγωγές ένα ποσοστό της τάξεως του 10.4% σχετίζεται με τα ταξίδια και τον τουρισμό. Τα ΗΑΕ αρχίζουν τώρα να αποκομίζουν τα οφέλη από την επένδυση τους στον τουρισμό, μια πολιτική που ξεκίνησε με την ίδρυση του Τμήματος Τουρισμού και Μάρκετινγκ Εμπορίου του Dubai το 1997, ακολουθούμενη από την ίδρυση πληθώρας ξενοδοχείων, θερέτρων και ψυχαγωγικών εγκαταστάσεων⁹⁸.

Το Abu Dhabi είναι η κινητήριος δύναμη για την ώθηση του τουρισμού στην περιοχή αφού πρόκειται να επενδυθούν στον τομέα αυτό πάνω από 10 δις δολάρια κατά την επόμενη δεκαετία. Τα ξενοδοχεία του Abu Dhabi απεκόμισαν 8.6 δις ευρώ το 2006 από 1.35 εκατομμύρια επισκέπτες αξιοποιώντας τις ζεστές ρηχές θάλασσες των ΗΑΕ, την πλούσια θαλάσσια ζωή, τις μεγάλες αμμώδεις παραλίες και το κλίμα το οποίο

⁹⁷ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.87

⁹⁸ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.93

είναι πολύ θερμό το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου. Το εξαιρετικό αεροδρόμιο και το λιμάνι, τα εμπορικά κέντρα, αναψυχής και αθλητικών εγκαταστάσεων, ο πολιτισμός, οι φιλικοί και φιλόξενοι άνθρωποι συνεισφέρουν στην ανάπτυξη αυτού του τομέα. Η χώρα προσελκύει συνολικά περί τα 11,2 εκατομμύρια τουρίστες το χρόνο ως απότοκο των προσπαθειών της να ωθήσει τις επενδύσεις στην τουριστική βιομηχανία. Το Abu Dhabi συνεχίζει να κάνει σταθερά βήματα στην εφαρμογή του Σχεδίου Abu Dhabi 2030, έναν οδικό χάρτη που επιδιώκει να ανταπεξέλθει στην εκτίμηση ότι θα τριπλασιαστεί ο πληθυσμός της πρωτεύουσας που θα απασχολείται στις νέες βιομηχανίες, στα πολιτιστικά αξιοθέατα, στα ξενοδοχεία, τα σχολεία και τα νοσοκομεία που χτίζονται. Το σχέδιο επιδιώκει να βρει μια ισορροπία μεταξύ της διαχείρισης της ανάπτυξης, της προώθησης του τουρισμού και του εμπορίου, ενώ παράλληλα να διατηρηθεί η πολιτιστική κληρονομιά της πόλης και το φυσικό της περιβάλλον⁹⁹. Στο Dubai, ο τουρισμός συμβάλλει άμεσα κατά 18% και έμμεσα κατά 30% στο ΑΕΠ του εμιράτου, στις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις του οποίου καταλύουν 6,5 εκ. τουρίστες το χρόνο, στην πλειοψηφία τους Ευρωπαίοι. Ο τουρισμός του Dubai είναι συνεχώς ενεργός χάριν των πολλαπλών εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα στο εμιράτο όπως το ετήσιο φεστιβάλ λιανικών αγορών ή το κλασικό τουρνουά γκολφ της ερήμου. Το εμιράτο Sharjah κατέχει μία ξεχωριστή θέση στην τουριστική βιομηχανία της ευρύτερης περιοχής του Κόλπου, εστιάζοντας σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και προσελκύνοντας περισσότερο οικογένειες παρά τον κοσμοπολίτικο τουρισμό που επιλέγει το γειτονικό Dubai. Εκτός όμως από την αξιοποίηση του πολιτισμού, το εμιράτο προσφέρει μία σειρά θαυμάτων της φύσης όπως παρθένες παραλίες, αμμόλοφους και πάρκα που ειδικεύονται στον αγροτουρισμό. Οι αρχές του εμιράτου έχουν αξιοποιήσει αυτές τις φυσικές ομορφιές δίνοντας πνοή σε πρωτοβουλίες όπως το Πάρκο της Ερήμου και το Κέντρο αναπαραγωγής της υπό εξαφάνιση άγριας αραβικής ζωής. Τα συνέδρια, οι συνεδριάσεις και οι εκθέσεις έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον τουρισμό του εμιράτου αφού όσοι ταξιδεύουν για επαγγελματικούς λόγους έχουν την τάση να δαπανούν περισσότερα χρήματα από ότι οι συνηθισμένοι τουρίστες. Το Sharjah προωθεί δραστήρια τις τουριστικές του υπηρεσίες στο εξωτερικό και η Κίνα και η Σκανδιναβία θεωρούνται ως οι κύριες χώρες προέλευσης τουριστών για το μέλλον. Το Ajman με τις όμορφες παραλίες του, τις υποδομές μεταφορών και ένα ζεστό και

⁹⁹ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.93

φιλόξενο πολιτισμό επιδιώκει να δημιουργήσει την εικόνα της πολυτέλειας και των αισθήσεων αναδεικνύοντας το εμιράτο ως ένα ιδανικό μέρος για διακοπές. Ένας αριθμός ξενοδοχείων πέντε αστέρων κατασκευάζονται στο εμιράτο ενώ το έργο «Al Zora» στον κολπίσκο του Ajman θα παρέχει έναν ολοκληρωμένο τουριστικό προορισμό. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι το Ajman έχει γίνει ο ιδανικός προορισμός για τουρίστες που αναζητούν την πολυτέλεια και τις ανέσεις. Στο εμιράτο Ras Al Khaimah, οι τοπικές αρχές έχουν θέσει ως στόχο για το 2012 την αύξηση των επισκεπτών στα 2,5 εκ. αξιοποιώντας την πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό τοπίο. Διάφορα τουριστικά έργα αξίας 5 δις δολαρίων βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη προκειμένου να τονώσουν τον τομέα. Επίσης, δίδεται έμφαση στον οικοτουρισμό διότι οι σχετικές με αυτόν δραστηριότητες έχουν μικρή αρνητική επίδραση στο περιβάλλον και μπορούν να βοηθήσουν στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων. Αξίζει τέλος να επισημανθεί ότι η ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών που προσφέρονται στο Ras Al Khaimah είναι συγκρίσιμες με εκείνες των υπόλοιπων εμιράτων και τα επίπεδα πληρότητας στις ξενοδοχειακές μονάδες κυμαίνονται μεταξύ 90% και 95%. Το 7^ο εμιράτο, το Fujairah εβρισκόμενο στην ανατολική ακτή των ΗΑΕ είναι μάλλον το ωραιότερο από όλα τα εμιράτα. Εκτός από τις αμμόδεις παραλίες, στο Fujairah βρίσκονται τα όρη Hajar και παλιά κάστρα καθιστώντας το τουριστικό προορισμό για τους κατοίκους των ΗΑΕ ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία αυξανόμενη ροή τουριστών από την Ευρώπη, κυρίως από τη Γερμανία και τη Ρωσία. Η κυβέρνηση του εμιράτου έχει διαθέσει περίπου τρία δις dirham για την ανάπτυξη του τουρισμού της τα επόμενα πέντε χρόνια και ήδη τρία μεγάλα έργα βρίσκονται σε εξέλιξη. Ένα από αυτά είναι το «Mina Al Fajer Resort» κόστους 600 εκ dirham. Ουσιαστικά πρόκειται για μία παραθαλάσσια κοινότητα με μαρίνες, βίλλες, διαμερίσματα και ένα ξενοδοχείο πέντε αστέρων¹⁰⁰.

¹⁰⁰ UAE Investors' Guide 2010 – 2011, σ.95

2.10 δ. Γεωργία

Η καλλιεργήσιμη και δασική έκταση αποτελεί λιγότερο από 1.5% της συνολικής έκτασης των ΗΑΕ. Ως εκ τούτου η συνεισφορά της γεωργίας στο ΑΕΠ της χώρας είναι μικρή. Οι περιορισμένες αγροτικές εκτάσεις με τα ακατάλληλα εδάφη, το πρόβλημα της λειψυδρίας και το σκληρό κλίμα δεν απετέλεσαν εμπόδιο για την ανάπτυξη της γεωργίας. Τα τελευταία 30 χρόνια έγιναν προσπάθειες να αυξηθούν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις ύστερα από την απόφαση της Κυβέρνησης να δοθεί έμφαση στην αγροτική ανάπτυξη μέσω της παροχής συγκεκριμένων κινήτρων: α) παρέχονται δωρεάν αγροκτήματα σε κάθε υπήκοο των ΗΑΕ, β) η γη ισοπεδώνεται και προετοιμάζεται μηχανικά επίσης δωρεάν, γ) οι σπόροι, τα λιπάσματα και τα εντομοκτόνα παρέχονται στη μισή τιμή, δ) η γεώτρηση παρέχεται δωρεάν, ε) παρέχονται δωρεάν διάφορες τεχνικής φύσεως υπηρεσίες όπως η εγκατάσταση των αντλιών νερού, στ) οι καλλιεργητές προστατεύονται από τον ξένο ανταγωνισμό χάρη στην παρεμβατική πολιτική της πολιτείας η οποία αναλαμβάνει να αγοράσει τα αγροτικά προϊόντα σε προνομιακές τιμές. Έτσι, ο γεωργικός τομέας γνώρισε αξιοσημείωτη άνθιση τα τελευταία 20 χρόνια όμως εξακολουθεί να υπάρχει η ανάγκη για αύξηση της παραγωγής λαχανικών, φρούτων και δημητριακών μεγάλο μέρος των οποίων εισάγει αναγκαστικά από άλλες χώρες¹⁰¹.

¹⁰¹ Shihab 2000, σ.251

Κεφάλαιο 3. Η Κρίση στο Dubai

Το Dubai είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη μετά το Abu Dhabi. Το 1822 ο πληθυσμός του αριθμούσε κάτι παραπάνω από 1000 κατοίκους, εκ των οποίων οι περισσότεροι ζούσαν κάτω από το όριο της φτώχειας. Μέχρι το 1905, το Dubai υπό τη διακυβέρνηση της οικογένειας Al Maktoum μετασχηματίστηκε σε εμπορικό κέντρο που τροφοδοτήθηκε από τη βιομηχανία μαργαριταριών. Η Μεγάλη Ύφεση όμως κατέστρεψε την οικονομία του εμιράτου και οι Ιάπωνες επιστήμονες που βρήκαν τρόπο να καλλιεργούν τα μαργαριτάρια του έδωσαν τη χαριστική βολή. Μέχρι το 1959 η παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος ήταν σχεδόν ανύπαρκτη, καθιστώντας την πόλη κατά τις νυχτερινές ώρες σχεδόν αόρατη στα διερχόμενα πλοία του Κόλπου. Όμως, η ανακάλυψη του πετρελαίου μεταμόρφωσε ριζικά το Dubai όπως άλλωστε συνέβη και με τα υπόλοιπα κράτη του Κόλπου. Το 1966, η Εταιρεία Πετρελαίου του Dubai ανακάλυψε τέσσερα υπεράκτια κοιτάσματα πετρελαίου και οι εξαγωγές του μαύρου χρυσού ξεκίνησαν τρία χρόνια αργότερα. Σύντομα ανακαλύφθηκαν νέα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου και μέχρι το 1976 οι υδρογονάνθρακες αποτελούσαν τα 2/3 του ΑΕΠ. Όμως, τα αποθέματα του Dubai ήταν περιορισμένα. Το 1991, η παραγωγή πετρελαίου ανερχόταν σε 410.000 βαρέλια ημερησίως και μέχρι το 2006 η συμβολή του κλάδου στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας ήταν μόλις 5,1%¹⁰².

Η οικογένεια Maktoum αξιοποίησε τα έσοδα από την εκμετάλλευση του πετρελαίου σε μια σειρά από έργα που στόχο είχαν να καταστήσουν το Dubai περιφερειακό κέντρο εμπορίου. Η άριστη γεωγραφική τοποθεσία του εμιράτου απετέλεσε το κλειδί για την ανάπτυξη του διαμετακομιστικού εμπορίου. Εμπορεύματα από την Ασία μπορούσαν να μεταφερθούν μέσω θαλάσσης στην Ευρώπη και αντίστροφα. Έτσι, δόθηκε το έναυσμα για την κατασκευή τιτάνιων για την εποχή και την περιοχή έργων υποδομών όπως τα λιμάνια Rashid και Jebel Ali. Το τελευταίο με έκταση 52 τετρ. χλμ. είναι το μεγαλύτερο λιμάνι του κόσμου, ικανό να δεχθεί τα μεγαλύτερα πλοία και εξυπηρετεί πολλάκις το αμερικανικό πολεμικό ναυτικό. Το 1985, δίπλα στο λιμάνι του Jebel Ali διαμορφώθηκε η Ελεύθερη Οικονομική Ζώνη. Σύντομα το Dubai επέκτεινε τις δραστηριότητες της Ελεύθερης Ζώνης συμπεριλαμβάνοντας την παροχή

¹⁰² Maurer 2011, σ.2

χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από το Διεθνές Χρηματοοικονομικό Κέντρο του Dubai. Μέχρι το 2009, το Κέντρο στέγαζε 450 εταιρείες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και 300 βοηθητικές εταιρείες. Επιπλέον, το εμιράτο δημιούργησε την Dubai Media City για εταιρείες με αντικείμενο δραστηριότητας τα μέσα ενημέρωσης, τις υπηρεσίες μάρκετινγκ, τις εκδόσεις, τη μουσική, την παραγωγή ταινιών, το διαδίκτυο, τα video games και τη ψυχαγωγία. Η ίδια προσοχή που δόθηκε για τις θαλάσσιες μεταφορές, δόθηκε και για τις αερομεταφορές. Το 1985 ιδρύθηκαν οι Emirates Airlines και μέχρι το 2007 ο στόλος της εταιρείας αριθμούσε 119 αεροσκάφη τα οποία πετούσαν σε 61 χώρες. Οι αερομεταφορές έδωσαν μεγάλη ώθηση στην τουριστική ανάπτυξη του Dubai. Είναι ενδεικτικό ότι από το σύνολο των επισκεπτών του Dubai Mall το 2007 που είναι το τέταρτο μεγαλύτερο στον κόσμο, το 34% προερχόταν από ευρωπαίους τουρίστες και το 27% από τουρίστες της Μέσης Ανατολής. Προκειμένου να προσελκύσει ακόμη περισσότερους τουρίστες, το εμιράτο κατασκεύασε το πρώτο ξενοδοχείο επτά αστέρων στον κόσμο και μεταξύ άλλων αξιοθεάτων, μία γιγαντιαία κλειστού τύπου πίστα σκι¹⁰³.

Οι τιμές των ακινήτων κάλπαζαν συνεχώς μέχρι το τέλος του 2008 όταν η παγκόσμια κρίση που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ έκανε και εδώ δυναμική εμφάνιση. Ήταν η περίοδος κατά την οποία φιλόδοξα έργα έπαιρναν σάρκα και οστά όπως η ανέγερση των υψηλότερων κτιρίων στον κόσμο με το περίφημο Burj Dubai και η κατασκευή των μεγαλύτερων τεχνητών νησιών. Η πραγματοποίηση όμως των έργων αυτών ήταν αποτέλεσμα υπέρμετρου δανεισμού. Η ταχεία συρρίκνωση της ζήτησης πολυτελών κατοικιών και τουριστικών υπηρεσιών προκάλεσε τη συντριβή της τοπικής οικονομίας. Ως αποτέλεσμα της ύφεσης στον κατασκευαστικό κλάδο, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα βρέθηκαν σε δεινή θέση. Οι τιμές των ακινήτων μειώθηκαν κατά μέσο όρο 40%, οι πωλήσεις ελαττώθηκαν και τα κέρδη εκμηδενίστηκαν. Σύμφωνα με τις επίσημες ανακοινώσεις της κυβέρνησης του εμιράτου, το ΑΕΠ αυξήθηκε το 2008 κατά 6% όμως το 2009 αυξήθηκε σύμφωνα με το ΔΝΤ κατά μόλις 1% ενώ άλλοι αναλυτές ήταν περισσότερο απαισιόδοξοι κάνοντας λόγο ακόμα και για ύφεση της τάξεως του 5%. Το Φεβρουάριο του 2009, η Morgan Stanley ανακοίνωσε ότι ακυρώθηκαν ή καθυστέρησαν κατασκευαστικά έργα αξίας 263 δις δολαρίων και ότι το Dubai είχε μετατραπεί σε ένα δάσος από γερανούς

¹⁰³ Maurer 2011, σ.3

και νεκρά εργοτάξια. Τον ίδιο μήνα, πούλησε χρέος αξίας 10 δις στην Κεντρική Τράπεζα των ΗΑΕ η οποία συνήθιζε να υποστηρίζει τα χρέη των κρατικών επιχειρήσεων Dubai Holding, Dubai World και Investment Corporation of Dubai. Όμως, η προσπάθεια αυτή δεν ευόδωσε. Τον Σεπτέμβριο, η Dubai World ξεκίνησε συνομιλίες με τις συναλλασσόμενες τράπεζες προκειμένου να αναδιαρθρώσει μέρος του χρέους της ύψους 12 δις δολαρίων. Τον Οκτώβριο απέλυσε 10.000 χαμηλόβαθμους εργαζομένους με σκοπό να εξοικονομήσει 800 εκ. δολάρια σε τρία έτη. Η κρίση κορυφώθηκε στις 25 Νοεμβρίου 2009 όταν η Dubai World δανείστηκε από δύο κρατικές τράπεζες 5 δις δολάρια και ταυτόχρονα εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία ζητούσε από τους πιστωτές επιμήκυνση του χρόνου αποπληρωμής του χρέους έως τις 30 Μαΐου 2010, θέτοντας το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα σε πανικό και προκαλώντας πτώση στα χρηματιστήρια¹⁰⁴. Κανείς δεν ήξερε ποιες τράπεζες η άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν εκτεθεί στον πιστωτικό κίνδυνο της Dubai World. Την κατάσταση περιέπλεκε το γεγονός της μη έκδοσης ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων από την Dubai World. Το ΔΝΤ εκτίμησε ότι το πάγωμα της αποπληρωμής του χρέους αφορούσε συνολικά 22 δις δολάρια εκ των οποίων τα 12 ήταν κοινοπρακτικά δάνεια, τα 7,5 ήταν δάνεια ιδιωτών και τα 2,5 δις ήταν ομολογίες¹⁰⁵. Η ύφεση μεταφράστηκε σε απότομη μείωση του πληθυσμού κατά 9% το 2009. Ένας νόμος έδινε στους αλλοδαπούς ανέργους προθεσμία 30 ημερών προκειμένου να εγκαταλείψουν τη χώρα. Το κύμα φυγής ενίσχυσαν νόμοι που απαιτούσαν τη φυλάκιση όσων αδυνατούσαν να πληρώσουν τα χρέη τους. Δημοσιεύματα έκαναν λόγο για εγκατάλειψη χιλιάδων αυτοκινήτων στο αεροδρόμιο του Dubai. Η πρεσβεία της Ινδίας ανέφερε ότι το Μάρτιο του 2010 οι εργοδότες στο Dubai έκαναν μαζικές κρατήσεις 20.000 θέσεων για πτήσεις προς την Ινδία. Ευτυχώς, έγινε άμεσα αντιληπτό πως εάν δεν αντιμετωπιζόταν το πρόβλημα στη ρίζα του, η κρίση θα διαχεόταν σε ολόκληρη την επικράτεια των ΗΑΕ, απειλώντας ακόμη και τη συνοχή τους. Η κυβέρνηση του Abu Dhabi και η Κεντρική Τράπεζα των ΗΑΕ προσέφεραν στην Dubai World ένα πακέτο διάσωσης ύψους 10 δις δολαρίων προκειμένου να απελευθερωθεί ως ένα βαθμό από το χρέος στο οποίο είχε παγιδευτεί και το οποίο ανήρχετο σε 59 δις δολάρια. Η ανακοίνωση της διάσωσης του Dubai καθησύχασε τους επενδυτές, τους πιστωτές και τους απλούς πολίτες διαβεβαιώνοντάς τους ότι η κυβέρνηση θα ενεργούσε πάντοτε προκειμένου να υποστηρίξει την αγορά

¹⁰⁴ Maurer 2011, σ.5

¹⁰⁵ Maurer 2011, σ.6

και τις διεθνώς αποδεκτές επιχειρηματικές πρακτικές. Οι χρηματιστηριακές αγορές ανέκαμψαν, το δολάριο ανατιμήθηκε έναντι του γιεν, το ευρώ έναντι και των δύο και τα ασιατικά swaps των ομολόγων έγιναν αυστηρότερα. Η αντίδραση ήταν εντονότερη στη Δύση αφού η «φούσκα» του Dubai είχε σε μεγάλο βαθμό χρηματοδοτηθεί από ξένα επενδυτικά κεφάλαια, ειδικά από ευρωπαϊκές τράπεζες όπως η RBS και η Standard Chartered. Στον αντίποδα, οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν έδειξαν να ανησυχούν ιδιαίτερος διότι η έκθεση των τραπεζών τους στους κινδύνους του Dubai ήταν περιορισμένη. Από τα 10 δις δολάρια, τα 4,1 δις αξιοποιήθηκαν για την άμεση ικανοποίηση των δανειακών υποχρεώσεων της εταιρείας που αφορούσαν την αποπληρωμή των ισλαμικών ομολόγων (Sukuk) με τα οποία είχαν κατασκευαστεί τα περίφημα τεχνητά νησιά σε σχήμα φοίνικα.. Τα υπόλοιπα 5,9 δις δολάρια διατέθηκαν στην αποπληρωμή των εμπορικών πιστωτών και των ανάδοχων έργων της εταιρείας¹⁰⁶. Σε κάθε περίπτωση, το πακέτο της βοήθειας δεν έλυσε το πρόβλημα αλλά τουλάχιστον έδωσε μία ανάσα στην Dubai World επιτρέποντάς της να επιβιώσει. Η θέση της αναφορικά με τις μακροχρόνιες δανειακές της υποχρεώσεις παρέμενε επισφαλής. Έτσι, ήλθε σε συμφωνία με τους κύριους δανειστές της για αναδιάρθρωση χρέους ύψους 23,5 δις δολαρίων το οποίο θα μπορούσε να αποπληρωθεί μετά από πέντε ή οκτώ χρόνια. Η συμφωνία δεν συνοδεύτηκε από νέα κρατική χρηματοδότηση και έπρεπε παράλληλα να εγκριθεί από τις τράπεζες όμως υπό την ισχύουσα κατάσταση, η Dubai World δεν μπορούσε να ελπίζει σε κάτι καλύτερο¹⁰⁷. Η κυβέρνηση του Abu Dhabi ανακοίνωσε ότι θα συνέχιζε να υποστηρίζει τις προσπάθειες του Dubai για ανάκαμψη αλλά ότι δεν ήταν υπεύθυνο για τα χρέη του.

Η κρίση στο Dubai έθεσε το μοντέλο ανάπτυξης υπό αμφισβήτηση. Θα μπορούσε το Dubai να συνεχίσει να παρέχει ικανοποιητικές δημόσιες υπηρεσίες εάν οι επιχειρήσεις που έχει υπό τον έλεγχο του αποτύγχαναν να ανακτήσουν την πρότερη κερδοφορία τους; Θα μπορούσε το Dubai να επιβάλει φόρο προστιθέμενης αξίας στις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις ελεύθερες οικονομικές ζώνες ή να βρει τρόπους ώστε να περιορίσει τα προνόμιά τους; Θα μπορούσε ένα μέρος των τρεχόντων εξόδων του Dubai να μεταβιβαστεί σε ομοσπονδιακό επίπεδο, στην πραγματικότητα να το επωμιστεί το Abu Dhabi; Θα μπορούσαν το εμπόριο και οι

¹⁰⁶ Zubair 2010, σ.50

¹⁰⁷ Zubair 2010, σ.51

μεταφορές να παράσχουν επαρκή κέρδη για την κάλυψη των γενικών εξόδων λειτουργίας της κυβέρνησης του εμιράτου; Πολλοί αναλυτές διατείνονται πως το οικονομικό μέλλον του Dubai βασίζεται σε αυτούς τους δύο τομείς με ναυρχίδα το πρωτοποριακό λιμάνι και το αεροδρόμιο. Όμως και άλλες χώρες του Κόλπου εισέρχονται στο παιχνίδι του ανταγωνισμού προσπαθώντας να ξεπεράσουν το Dubai στο διαμετακομιστικό εμπόριο μεταξύ Ευρώπης και Ασίας. Για παράδειγμα, το Μπαχρέιν επενδύει ήδη τεράστια ποσά στις υποδομές των μεταφορών και αναμένεται να ανταγωνιστεί σκληρά το Dubai. Τέλος, το Φεβρουάριο του 2010 ανακοινώθηκε η ανακάλυψη ενός νέου κοιτάσματος πετρελαίου ανατολικά του κοιτάσματος Rashid. Θα ήταν όμως ειρωνεία εάν τα έσοδα από το πετρέλαιο αξιοποιούνταν ώστε να διασώσουν το μοντέλο ανάπτυξης του Dubai που με τόση επιτυχία φαινόταν να ανεξαρτητοποιείται από το πετρέλαιο¹⁰⁸.

Τρία χρόνια μετά την έναρξη της κρίσης, το Dubai έχει αναδειχθεί και πάλι ως ασφαλές καταφύγιο της ταραγμένης περιοχής του Κόλπου και αποκομίζει τα οφέλη από τον ισχυρό κατασκευαστικό κλάδο και τον τουρισμό. Βέβαια, ο κλάδος του real estate παραμένει αδύναμος, η πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό αντιμετωπίζει ακόμη εμπόδια και η διεθνής φήμη του εμιράτου έχει ακόμη δρόμο για να αποκατασταθεί πλήρως. Όμως το Dubai έχει τις καλύτερες υποδομές, το πιο ανεκτό κοινωνικό σύστημα και έναν ιδιωτικό τομέα με τη μεγαλύτερη ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων στον Κόλπο. Στην αναθέρμανση της οικονομίας του συνέβαλε και η γενική αναταραχή στον αραβικό κόσμο που ενίσχυσε την περιφερειακή επιρροή του Dubai. Επίσης, μολονότι πριν από την κρίση η φορολόγηση ήταν ανύπαρκτη, το Dubai ήταν ένα ιδιαίτερα ακριβό μέρος για την έναρξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Σήμερα το Dubai εξακολουθεί να αποτελεί φορολογικό παράδεισο, όμως εξαιτίας της μείωσης των τιμών των ακινήτων κατά 50% και του παγώματος των μισθών, έχει καταστεί ιδιαίτερος ανταγωνιστικός για την προσέλκυση επενδύσεων αποτελώντας το κλειδί της ανάκαμψής του. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι τιμές των ακινήτων μειώθηκαν κατά 50% τα προηγούμενα χρόνια. Όμως το πρώτο τρίμηνο του 2012 παρατηρήθηκε αύξηση στις τιμές των κατοικιών. Ο κλάδος ωθείται προς τα πάνω εξαιτίας της αύξησης του πληθυσμού. Είδαμε ότι εξαιτίας της κρίσης υπήρξε μαζική φυγή εργαζομένων όμως λόγω της

¹⁰⁸ Maurer 2011, σ.6

οικονομικής ανάκαμψης πολλοί από εκείνους που είχαν εγκαταλείψει το Dubai τώρα επιστρέφουν δυναμικά. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση του πληθυσμού οφείλεται και στην ισχυρή τουριστική βιομηχανία. Σε κάθε περίπτωση, η κατά 5% αύξηση του πληθυσμού που παρατηρήθηκε το 2011, αποτελεί την κινητήριο δύναμη της ζήτησης στον κλάδο του real estate σε μία πόλη σαν το Dubai που η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων είναι αλλογενείς. Τα σημάδια λοιπόν είναι ενθαρρυντικά όμως χρειάζεται ακόμη αρκετή προσπάθεια και θα χρειαστεί μάλλον να περάσει και το 2013 προκειμένου οι πωλήσεις να ξεπεράσουν τις προβλέψεις¹⁰⁹. Παρόλα αυτά, ο κίνδυνος για το Dubai παραμονεύει και δεν είναι άλλος από την επιδείνωση της παγκόσμιας οικονομίας που ενδέχεται να περιορίσει την πρόσβαση του εμιράτου στις αγορές προκειμένου να χρηματοδοτήσει τις δανειακές του υποχρεώσεις. Η κρίση στην ευρωζώνη αποτελεί έναν ακόμη κίνδυνο για το Dubai διότι εάν σημειωθεί κάμψη στο παγκόσμιο εμπόριο, το εμιράτο που έχει καθιερωθεί ως σημαντικό διαμετακομιστικό κέντρο εμπορίου, θα έχει απώλειες. Μάλιστα, η παράταση της κρίσης χρέους στην ευρωζώνη και η αδυναμία οριστικής αντιμετώπισης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι χώρες του ευρωπαϊκού νότου, θα μπορούσε να μεταφραστεί σε μία περαιτέρω μείωση της συνολικής ζήτησης εξαιτίας της αστάθειας της αγοράς και της έλλειψης εμπιστοσύνης εκ μέρους των καταναλωτών¹¹⁰.

¹⁰⁹ <http://english.alarabiya.net/articles/2012/05/03/211853.html>

¹¹⁰ <http://english.alarabiya.net/articles/2011/11/23/178762.html>

Κεφάλαιο 4. Η Στρατηγική 2011 – 2013

Η «Στρατηγική 2011-2013» έθεσε τα θεμέλια για την επίτευξη του «Οράματος των ΗΑΕ 2021». Αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία οι Ομοσπονδιακές Αρχές ανέπτυξαν τη στρατηγική και τα επιχειρησιακά τους σχέδια και αποτελείται από επτά γενικές αρχές, επτά στρατηγικές προτεραιότητες και επτά στρατηγικές προϋποθέσεις. Οι στρατηγικές προτεραιότητες και οι προϋποθέσεις αποτελούν τις κύριες περιοχές για την κυβέρνηση. Κάθε στρατηγική προτεραιότητα και προϋπόθεση περιλαμβάνει γενικές βασικές κατευθύνσεις και συγκεκριμένες υποκατευθύνσεις που σε συνδυασμό οδηγούν στην εκπλήρωση της σχετικής κύριας κατεύθυνσης.

Γράφημα 14. Η Στρατηγική 2011-2013

Πηγή: Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.4

Οι επτά γενικές αρχές κατευθύνουν το έργο της κυβέρνησης και ισχύουν σε ολόκληρες τις στρατηγικές προτεραιότητες και προϋποθέσεις. Οι επτά στρατηγικές προτεραιότητες είναι τα θέματα που καθορίζουν τη στρατηγική της κυβέρνησης την περίοδο που διανύουμε. Τέλος, οι επτά στρατηγικές προϋποθέσεις υποδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λειτουργεί ο μηχανισμός της κυβέρνησης έτσι ώστε να εκπληρώσει τις στρατηγικές προτεραιότητές της. Η Στρατηγική 2011-2013 προσπαθεί να διασφαλίσει ότι το κυβερνητικό έργο διεξάγεται σύμφωνα με ένα

σύνολο κατευθυντήριων αρχών που θέτει τους πολίτες πρώτους και προωθεί μία υπεύθυνη, καινοτόμο και διορατική κυβέρνηση¹¹¹.

Οι επτά γενικές αρχές που κατευθύνουν το έργο της Κυβέρνησης είναι :

1. Η ενίσχυση του ρόλου των ομοσπονδιακών φορέων στη χάραξη αποτελεσματικών ρυθμίσεων και ολοκληρωμένων πολιτικών με επιτυχή σχεδιασμό και εφαρμογή.
2. Η ενίσχυση του αποτελεσματικού συντονισμού και της συνεργασίας μεταξύ των ομοσπονδιακών φορέων και της τοπικής αυτοδιοίκησης.
3. Η έμφαση στην παροχή υψηλής ποιότητας ολοκληρωμένων κυβερνητικών υπηρεσιών.
4. Η επένδυση στις ικανότητες των ανθρώπινων πόρων και την ανάπτυξη ηγετικών στελεχών.
5. Η προώθηση της αποτελεσματικής διαχείρισης των πόρων στο εσωτερικό των ομοσπονδιακών αρχών και η αναζήτηση δυναμικών συνεργασιών.
6. Η συνέχιση μιας κουλτούρας αριστείας μέσω της στρατηγικής σκέψης και της συνεχούς βελτίωσης της απόδοσης.
7. Η ενίσχυση της διαφάνειας και των υπεύθυνων μηχανισμών διακυβέρνησης σε όλες τις ομοσπονδιακές αρχές.

Οι επτά στρατηγικές προτεραιότητες της κυβέρνησης είναι:

1. Η συνοχή της κοινωνίας και η διατήρηση της ταυτότητας
2. Ένα πρώτης τάξεως εκπαιδευτικό σύστημα
3. Η παγκοσμίου επιπέδου υγειονομική περίθαλψη
4. Η ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης
5. Η δημόσια και δίκαιη δικαστική εξουσία.
6. Η βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και των υποδομών
7. Η ισχυρή παγκόσμια θέση

Στην παρούσα εργασία θα εξετασθούν μόνο η ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης, η βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και των υποδομών καθώς και η ισχυρή παγκόσμια θέση. Δεν θα μελετηθούν καθόλου οι τομείς που αφορούν τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στα ΗΑΕ.

¹¹¹ Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.4

Αναφορικά με την οικονομία της γνώσης, η κυβέρνηση των ΗΑΕ θα συνεχίσει να ενθαρρύνει την καινοτομία, την έρευνα και την ανάπτυξη και να ενδυναμώνει το ρυθμιστικό πλαίσιο των βασικών τομέων, ενώ παράλληλα θα ενθαρρύνει τους αναδυόμενους τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας έτσι ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των ΗΑΕ, να αναπτυχθεί το επιχειρησιακό περιβάλλον και να διασφαλισθεί η προστασία των καταναλωτών. Θα αυξηθεί επίσης η αποτελεσματικότητα, η ευελιξία και η παραγωγικότητα της αγοράς εργασίας μέσω της ανάπτυξης του εγχώριου εργατικού δυναμικού και της ενίσχυσης του ηγετικού ρόλου στην οικονομία. Επίσης, θα ενθαρρύνει το σχηματισμό μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην οικονομία.

Η κυβέρνηση των ΗΑΕ θα εστιάσει στις ακόλουθες στρατηγικές κατευθύνσεις που θα εργαστούν με στόχο την επίτευξη μιας ανταγωνιστικής οικονομίας της γνώσης:

1. Στην ενθάρρυνση της συμμετοχής και την ενίσχυση των δυνατοτήτων του γηγενούς εργατικού δυναμικού συνδέοντας το εκπαιδευτικό σύστημα με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, αυξάνοντας τη συμμετοχή των υπηκόων στο εργατικό δυναμικό, βελτιώνοντας τις ικανότητες και την παραγωγικότητά τους, αναπτύσσοντας την επαγγελματική κατάρτιση, ενδυναμώνοντας και επιβάλλοντας προγράμματα κατάρτισης του γηγενούς πληθυσμού και ενθαρρύνοντας τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στα βόρεια εμιράτα.
2. Στην αύξηση της αποδοτικότητας, της ευελιξίας και της παραγωγικότητας στην αγορά εργασίας αναπτύσσοντας και ολοκληρώνοντας το σχεδιασμό στην αγορά εργασίας, βελτιώνοντας την κινητικότητα στην αγορά εργασίας αποθαρρύνοντας τις θέσεις εργασίας χαμηλής παραγωγικότητας και υποστηρίζοντας τη στροφή της απασχόλησης στους τομείς υψηλής αξίας.
3. Στην ενίσχυση της ρύθμισης των βασικών υφιστάμενων κλάδων και την ενθάρρυνση της εμφάνισης νέων τομέων ενδυναμώνοντας το κανονιστικό πλαίσιο των πρώτων και υποστηρίζοντας τους αναδυόμενους τομείς και τους τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας της οικονομίας.
4. Στην υποστήριξη της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τη δημιουργία του κατάλληλου νομοθετικού περιβάλλοντος που προωθεί τις ΜΜΕ και αναπτύσσει και προωθεί την επιχειρηματική νοοτροπία.

5. Στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με την ενίσχυση της ευκολίας της πραγματοποίησης επιχειρηματικής δραστηριότητας σε όλα τα ΗΑΕ.
6. Στην προώθηση των εξαγωγών και την επιβολή της θέσης των ΗΑΕ στο διεθνές εμπόριο διαφοροποιώντας τους εμπορικούς εταίρους και τη σύνθεση των εξαγωγών και ενθαρρύνοντας τους βιομηχανικούς κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας μέσω σύγχρονων και αποτελεσματικών πολιτικών.
7. Στην προώθηση και ενίσχυση της καινοτομίας, της έρευνας και της ανάπτυξης μέσω της προώθησης της πνευματικής ιδιοκτησίας, την ανάπτυξη και την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, την ενίσχυση της έρευνας παρέχοντας κίνητρα και ενθαρρύνοντας τη συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα και τους διεθνείς οργανισμούς στον τομέα της καινοτομίας και της εφαρμοσμένης έρευνας διερευνώντας νέα κανάλια διανομής της χρηματοδότησης για την έρευνα, την οικοδόμηση και τη διάδοση μιας βάσης δεδομένων μιας έρευνας που διεξήχθη στα ΗΑΕ.
8. Στη διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών με την ανάπτυξη πολιτικών για την προστασία τους¹¹².

Άλλη στρατηγική προτεραιότητα είναι η βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και των υποδομών. Η κυβέρνηση επιθυμεί να εξασφαλίσει την περιβαλλοντική αειφορία και την προστασία και τη διατήρηση των φυσικών πόρων. Θα αντιμετωπίσει τις παγκόσμιες περιβαλλοντικές ανησυχίες μειώνοντας τη ρύπανση, διατηρώντας τα οικοσυστήματα και προωθώντας έναν τρόπο σκέψης φιλικό προς το περιβάλλον. Επίσης, η κυβέρνηση θα εργαστεί για να ολοκληρώσει και να βελτιστοποιήσει τις στρατηγικές υποδομές της.

Η κυβέρνηση των ΗΑΕ θα πετύχει τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και των υποδομών της μέσω των ακόλουθων στρατηγικών κατευθύνσεων:

1. Ανταποκρινόμενη αποτελεσματικά στην αλλαγή του κλίματος και των περιβαλλοντικών κινδύνων με την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις διεθνείς περιβαλλοντικές υποχρεώσεις των ΗΑΕ διασφαλίζοντας μια αποτελεσματική απάντηση στις ειδικές περιβαλλοντικές προκλήσεις των ΗΑΕ και τη βελτίωση της επισιτιστικής ασφάλειας.

¹¹² Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.12

2. Διατηρώντας τους φυσικούς πόρους και προωθώντας ποικίλα οικοσυστήματα μέσω της διατήρησης ενέργειας και της προώθησης της χρήσης ανανεώσιμων και εναλλακτικών πηγών ενέργειας διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα του νερού και προστατεύοντας και τροφοδοτώντας τη θαλάσσια ζωή, τα ζώα και τη χλωρίδα.

3. Διασφαλίζοντας ένα υγιές και καθαρό περιβάλλον και μειώνοντας τη ρύπανση θέτοντας νόμους και κανονισμούς για τη μείωση της ρύπανσης του αέρα, του νερού και της γης, προωθώντας μια προληπτική προσέγγιση για την παραγωγή και τη διαχείριση αποβλήτων και προωθώντας φιλικές προς το περιβάλλον νοοτροπίες και πρακτικές.

4. Βελτιστοποιώντας τις στρατηγικές υποδομές και ενθαρρύνοντας τις ποικίλες μεταφορές σε όλα τα ΗΑΕ, συντονίζοντας και ρυθμίζοντας τους τρόπους μεταφοράς από τον αέρα, τη στεριά και τη θάλασσα και διασφαλίζοντας την αποτελεσματικότητα σε όλα τα ΗΑΕ¹¹³.

Η τελευταία στρατηγική προτεραιότητα που θα μελετηθεί είναι η ισχυρή παγκόσμια θέση της χώρας. Η κυβέρνηση των ΗΑΕ συνεχώς θα αναπτύσσει και θα ενισχύει την ισχυρή παγκόσμια θέση της προβάλλοντας τη θετική κατάσταση των ΗΑΕ σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση θα δώσει έμφαση στο ισχυρό παγκόσμιο κύρος εφαρμόζοντας τις ακόλουθες στρατηγικές κατευθύνσεις:

1. Ενισχύοντας και βελτιώνοντας την παγκόσμια θέση των ΗΑΕ με την ενδυνάμωση του ρόλου των διπλωματικών αποστολών στο εξωτερικό, ενδυναμώνοντας το ρόλο της εξωτερικής πολιτικής των ΗΑΕ έτσι ώστε να υποστηρίζει τις στρατηγικές κατευθύνσεις της κυβέρνησης στο εμπόριο και τις επενδύσεις, διασφαλίζοντας την ευθυγράμμιση των ομοσπονδιακών οργάνων με την εξωτερική πολιτική των ΗΑΕ και τις διεθνείς υποχρεώσεις, ενισχύοντας το ρόλο και την εκπροσώπηση των ΗΑΕ σε διεθνείς οργανισμούς και διασφαλίζοντας την αποτελεσματική εκπροσώπηση στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας.

2. Προωθώντας τη θετική θέση των ΗΑΕ διεθνώς με την παρακολούθηση και τη βελτίωση της διεθνούς κατάταξης των ΗΑΕ σε διάφορους τομείς, παρακολουθώντας και διατηρώντας τη θετική εικόνα των ΗΑΕ σε διεθνή και περιφερειακά μέσα ενημέρωσης, συνεχίζοντας την προώθηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων και

¹¹³ Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.15

καταπολεμώντας την εμπορία των ανθρώπων και σημειώνοντας επιτυχίες σε διεθνή κλίμακα σε διάφορους τομείς¹¹⁴.

Στη βάση της τρίβαθμης πυραμίδας των στρατηγικών βρίσκονται οι στρατηγικές προϋποθέσεις, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

1. Το ειδικευμένο ανθρώπινο κεφάλαιο
2. Οι πελατοκεντρικές υπηρεσίες
3. Η αποτελεσματική δημοσιονομική διαχείριση
4. Η ορθή θεσμική διακυβέρνηση
5. Τα δυναμικά κυβερνητικά δίκτυα
6. Η αποτελεσματική νομοθετική διαδικασία και η ολοκληρωμένη χάραξη πολιτικής
7. Η αποτελεσματική επικοινωνία της κυβέρνησης

Σχετικά με την πρώτη στρατηγική προϋπόθεση, η κυβέρνηση θα επικεντρωθεί στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της. Αυτή η κατεύθυνση θα πρέπει να ακολουθηθεί στο πλαίσιο μιας συνολικής στρατηγικής ανθρώπινου δυναμικού που στοχεύει στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού σχεδιασμού των ανθρωπίνων πόρων, ενώ διασφαλίζει την παροχή κινήτρων στις δεξιότητες του ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Η κυβέρνηση θα εργαστεί για την ανάπτυξη ειδικευμένου ανθρώπινου κεφαλαίου με τις ακόλουθες στρατηγικές κατευθύνσεις:

1. Αναπτύσσοντας μία σφαιρική στρατηγική ανθρώπινου κεφαλαίου για την κυβέρνηση και βελτιώνοντας τις διαδικασίες και τα συστήματα ανθρώπινου δυναμικού.
2. Προσελκύοντας άτομα με σχετικές δεξιότητες και χαρακτηριστικά της κυβέρνησης με τη δημιουργία στρατηγικών δυνατοτήτων για το σχεδιασμό του ανθρώπινου δυναμικού, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης μιας ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων ειδικευμένου ανθρώπινου κεφαλαίου, αυξάνοντας τα ποσοστά των υπηκόων των ΗΑΕ που θα εργάζονται στην κυβέρνηση και προβάλλοντας την κυβέρνηση ως ένα ιδανικό χώρο για να εργαστεί κάποιος.
3. Διατηρώντας και παρακινώντας το ανθρώπινο κεφάλαιο να εργαστεί στην κυβέρνηση με την εγκαθίδρυση ενός καινοτόμου χώρου εργασίας που θα παρέχει κίνητρα στους εργαζομένους, ενισχύοντας την κουλτούρα της αυξημένης απόδοσης

¹¹⁴ Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.16

και την αξία των ανταμοιβών που συνδέονται με τα προσόντα και αναπτύσσοντας μηχανισμούς σχεδιασμού της επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

4. Βελτιώνοντας τις ικανότητες και δεξιότητες των εργαζομένων της κυβέρνησης με την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου πλαισίου εκπαίδευσης, την παροχή γενικών διαχειριστικών δεξιοτήτων, την ανάπτυξη και την παροχή εξειδικευμένης κατάρτισης σε επιλεγμένους τομείς και την ενίσχυση των ικανοτήτων ηγεσίας των υπαλλήλων της κυβέρνησης.

Η δεύτερη στρατηγική προϋπόθεση είναι η ανάπτυξη πελατοκεντρικών υπηρεσιών. Ολόκληρος ο ομοσπονδιακός μηχανισμός θα εστιάσει στους πελάτες και την κατανόηση των αναγκών τους. Οι υπηρεσίες της κυβέρνησης θα πρέπει να σχεδιάζονται, να ανασχεδιάζονται και να εκσυγχρονίζονται προκειμένου να καλύψουν όλες τις ανάγκες και τις προσδοκίες των διαφορετικών τύπων πελατών. Επίσης θα παρέχονται μέσω καινοτόμων και αποτελεσματικών δρόμων που θα ικανοποιούν τις απαιτήσεις των πελατών και θα εξασφαλίζουν την πρόσβασή τους σε υψηλής ποιότητας υπηρεσίες. Η κυβέρνηση των ΗΑΕ σκοπεύει να ικανοποιήσει τις ανάγκες των πελατών μετασχηματίζοντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες ώστε να παράσχει μία απρόσκοπτη και υψηλής ποιότητας εμπειρία στον πελάτη με την επιτάχυνση της μετάβασης προς την ηλεκτρονική διακυβέρνηση επιτρέποντας την εύκολη πρόσβαση στις παρεχόμενες υπηρεσίες μέσω φιλικών και καινοτόμων δρόμων διανομής τους ενώ παράλληλα να αναδιοργανώσει και να εξορθολογήσει τις διαδικασίες για την έγκαιρη και ποιοτική προσφορά τους στους πολίτες¹¹⁵.

Η τρίτη στρατηγική προϋπόθεση είναι η αποδοτική δημοσιονομική διαχείριση. Η κυβέρνηση επιθυμεί τη βιωσιμότητα των οικονομικών πόρων μέσω της βέλτιστης αξιοποίησής τους και της αύξησης των εσόδων. Επίσης επιθυμεί να επικεντρωθεί στην επικαιροποίηση των υφιστάμενων δημοσιονομικών κανονισμών και στην ενίσχυση της διαφάνειας και της ευελιξίας εντός ενός κατάλληλου και αποτελεσματικού πλαισίου διακυβέρνησης. Τα παραπάνω θα επιτευχθούν μέσω τεσσάρων στρατηγικών κατευθύνσεων:

1. Διασφάλιση της βιωσιμότητας των οικονομικών της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και βελτιστοποίηση των εσόδων ευθυγραμμίζοντας τους οικονομικούς πόρους με τις

¹¹⁵ Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.20

στρατηγικές προτεραιότητες, διερευνώντας ευκαιρίες για αύξηση των εσόδων, αναπτύσσοντας ένα μακροπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικού προγραμματισμού και προβλέποντας τις μακροχρόνιες κεφαλαιακές ανάγκες.

2. Εκσυγχρονισμός των χρηματοοικονομικών συστημάτων της κυβέρνησης όπως τις εσωτερικές οικονομικές διαδικασίες, τα συστήματα και εργαλεία, τη διαδικασία του προϋπολογισμού και προώθηση της χρηματοπιστωτικής ευελιξίας.

3. Προώθηση ενός διαφανούς συστήματος δημοσιονομικής διαχείρισης με την ενοποίηση και τον εκσυγχρονισμό των ομοσπονδιακών λογιστικών προτύπων, τη βελτίωση της αποδοτικότητας των οικονομικών εκθέσεων και την ακεραιότητα των χρηματοοικονομικών πληροφοριών¹¹⁶.

Η τέταρτη στρατηγική προϋπόθεση είναι η χρηστή θεσμική διακυβέρνηση. Αυτή θα προέλθει από την ανάπτυξη συστημάτων διακυβέρνησης σε υπουργεία, αρχές και ομοσπονδιακούς θεσμούς. Η κυβέρνηση σκοπεύει να αναπτύξει ευέλικτες και άκρως αποτελεσματικές οργανωτικές δομές. Θα επικεντρωθεί επίσης στην αποκέντρωση των υπηρεσιών στη χορήγηση στις κρατικές αρχές περισσότερης εξουσίας και ευελιξίας με σκοπό την ενίσχυση της διαχειριστικής αποδοτικότητας. Κατά συνέπεια, η κυβέρνηση των ΗΑΕ θα υιοθετήσει την αρχή της χρηστής θεσμικής διακυβέρνησης έτσι ώστε να ενισχύσει το συνολικό πλαίσιο διακυβέρνησης βελτιστοποιώντας τη συγκρότηση θεσμών, βελτιώνοντας την εσωτερική διακυβέρνηση των ομοσπονδιακών φορέων και δημιουργώντας ένα κλίμα ευθύνης¹¹⁷.

Η πέμπτη στρατηγική προϋπόθεση είναι τα δυναμικά δίκτυα διακυβέρνησης. Η κυβέρνηση θα επικεντρωθεί στη δημιουργία αποτελεσματικού συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των ομοσπονδιακών και τοπικών φορέων και στην ενθάρρυνση των στρατηγικών συνεργασιών με τον ιδιωτικό τομέα και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Για την επιτυχία του εγχειρήματος πρέπει να ακολουθηθούν οι κάτωθι στρατηγικές:

1. Ενδυνάμωση του συντονισμού, της συνεργασίας και της ολοκλήρωσης μεταξύ των ομοσπονδιακών φορέων, ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των τοπικών συμβουλίων και διασφάλιση της εφαρμογής των πρωτεύουσών κυβερνητικών πολιτικών και των σχετικών κανονισμών στις ελεύθερες οικονομικές ζώνες.

¹¹⁶ Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.21

¹¹⁷ Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.22

2. Ενθάρρυνση των στρατηγικών συνεργασιών την ανάπτυξη ενός θεσμικού πλαισίου για συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) και την ενίσχυση του κανονιστικού πλαισίου για την ίδρυση και λειτουργία των ΜΚΟ¹¹⁸.

Η έκτη στρατηγική προϋπόθεση είναι η αποτελεσματική νομοθετική διαδικασία και η ολοκληρωμένη χάραξη πολιτικής. Έτσι, η κυβέρνηση των ΗΑΕ θα εστιάσει στις εξής στρατηγικές κατευθύνσεις:

1. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της νομοθετικής διαδικασίας και εξασφάλιση της ποιότητας της νομοθεσίας μέσω της επιτάχυνσης της νομοθετικής διαδικασίας, της ενίσχυσης της διαδικασίας διαβούλευσης και της επιλεκτικής αναθεώρησης της νομοθεσίας, των διαταγμάτων και των διαφόρων αποφάσεων.
2. Ανάπτυξη και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού αναπτυξιακής πολιτικής μέσω της ευθυγράμμισης των διατομεακών πολιτικών και της ενθάρρυνσης της διαβούλευσης με τους ενδιαφερόμενους φορείς κατά τη χάραξη πολιτικής.
3. Βελτίωση της ποιότητας των δεδομένων και των στατιστικών μεγεθών με την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος στατιστικών ερευνών και μίας πλήρους βάσης στατιστικών δεδομένων και διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των φορέων της κυβέρνησης.

Η έβδομη και τελευταία στρατηγική προϋπόθεση είναι η αποτελεσματική επικοινωνία της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση θα εστιάσει στην πλήρη και αποτελεσματική αξιοποίηση όλων των καναλιών επικοινωνίας προκειμένου να οικοδομηθεί μία διαδραστική σχέση με την κοινωνία και τα μέσα ενημέρωσης στη βάση της αρχής της διαφάνειας. Οι δημοσκοπήσεις και οι έρευνες των ΜΜΕ θα λειτουργήσουν επικουρικά στη λήψη αποφάσεων, τη χάραξη πολιτικής και την ανάπτυξη και εφαρμογή των στρατηγικών σχεδιασμών. Προκειμένου λοιπόν να επιτευχθεί η αποτελεσματική επικοινωνία της κυβέρνησης, θα πρέπει να υιοθετηθούν οι εξής τρεις στρατηγικές:

1. Ενίσχυση της προβολής και της αξιοπιστίας της κυβέρνησης μέσω της πλήρους αξιοποίησης των υφιστάμενων και των νέων διαύλων επικοινωνίας.
2. Δημιουργία μίας ενιαίας και διακριτούς ταυτότητας της κυβέρνησης με την ανάπτυξη και την εφαρμογή ενιαίων προδιαγραφών για την ταυτότητά της.

¹¹⁸ Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.23

3. Ενίσχυση του ρόλου της επικοινωνίας στη χάραξη της πολιτικής χρησιμοποιώντας την πολιτική ως εργαλείο χάραξης πολιτικής, εκτέλεσης αποφάσεων και υποστήριξης των κυβερνητικών επιλογών¹¹⁹.

¹¹⁹ Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013, σ.25

Κεφάλαιο 5. Οι Προκλήσεις και τα Σενάρια του μέλλοντος

5.1 Οι προκλήσεις

Τα ΗΑΕ αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις στην προσπάθεια επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης. Οι κυριότερες προσπάθειες που κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση είναι:

- Η θεσμική μεταρρύθμιση καλείται να αντιμετωπίσει τις στρεβλώσεις της αγοράς εργασίας που δημιουργούν μία υπερπροσφορά εργασίας στο δημόσιο τομέα και να αυξήσει τη ζήτηση για τους χαμηλά αμειβόμενους και τους χαμηλού μορφωτικού επιπέδου εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα. Η κατάτμηση της αγοράς εργασίας με βάση τις δεξιότητες, την εθνικότητα ή ο δημόσιος έναντι του ιδιωτικού τομέα, αποτελούν ένα εμπόδιο για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και αυξημένης οικονομικής αποδοτικότητας. Λαμβανομένης υπόψιν της ταχείας επέκτασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, της σχετικής έλλειψης της εργασίας και της αφθονίας του κεφαλαίου, τα ΗΑΕ μπορούν καλά να μιμηθούν το μοντέλο της Σιγκαπούρης που έχει μετακινηθεί επιτυχώς από χαμηλής ειδίκευσης βιομηχανίες εντάσεως εργασίας σε υψηλής ειδίκευσης βιομηχανίες εντάσεως κεφαλαίου. Οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο θα πρέπει να συνεχίζουν να επικεντρώνονται στη βελτίωση των δεξιοτήτων των ανθρώπων ως ένα μέσο για την επίτευξη μίας σταθερής οικονομικής ανάπτυξης.
- Η μείωση της έκθεσης σε εξωγενείς παράγοντες θα πρέπει να επιτευχθεί μέσω προσπαθειών να διαφοροποιηθεί η οικονομία, η οποία θα πρέπει να διευρυνθεί με την ενθάρρυνση των εγχώριων επενδύσεων, ειδικά του ιδιωτικού τομέα και την επέκταση των αγορών τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Επιπρόσθετα, εκτός από τη διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης για την αντιμετώπιση των διακυμάνσεων των τιμών του πετρελαίου, η αύξηση στις επενδύσεις στους τομείς εκτός πετρελαίου μπορεί τελικά να συντελέσει στην αύξηση της παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής.

- Η επίτευξη της οικονομικής διαφοροποίησης και της αειφόρου ανάπτυξης μπορεί να υλοποιηθεί εφόσον το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα διευρυνθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε θέση να χρηματοδοτήσει την αύξηση των πραγματικών εγχώριων επενδύσεων. Ειδικότερα, η ανάπτυξη μίας εύρυθμης χρηματιστηριακής αγοράς, θα πρέπει να θεωρηθεί ως σημαντική ευκαιρία για την ενθάρρυνση της επιστροφής του κεφαλαίου στη χώρα, της ευρύτερης συμμετοχής των εγχώριων επενδυτών και της παρότρυνσης των ξένων επενδυτών που εισαγάγουν στη χώρα τις νέες τεχνολογίες.
- Τέλος, τα δημόσια ελλείμματα θα πρέπει να αντιμετωπιστούν σε ένα πλαίσιο που θα λαμβάνει υπόψη τη μελλοντική δημοσιονομική βιωσιμότητα ως προϋπόθεση για την σταθερή ανάπτυξη σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να μετατοπίσει το κέντρο βάρους από τη χρηματοδότηση της οικονομίας στη διαρθρωτική προσαρμογή, η οποία περιλαμβάνει τη διεύρυνση της βάσης των εσόδων που δεν προέρχονται από το πετρέλαιο, την ιδιωτικοποίηση των δημοσίων επιχειρήσεων, τον εξορθολογισμό των δημοσίων δαπανών και την επαναπροσδιορισμό των επιδοτήσεων και των κινήτρων¹²⁰.

¹²⁰ Elhiraika – Hamed 2002, σ. 24

5.2 Τα σενάρια για το μέλλον των ΗΑΕ

Είδαμε ότι από την αρχή του αιώνα, τα ΗΑΕ εκμεταλλευόμενα την μεγάλη αύξηση των τιμών του πετρελαίου γνωρίζουν κάθε χρόνο μια αύξηση στο ΑΕΠ τους κατά 7%. Όμως, ένα σημαντικό ποσοστό από τα κέρδη που αποκομίζει το κράτος επανεπενδύονται στην οικονομία τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε τοπικό επίπεδο σε μια προσπάθεια να αναπτυχθεί μια οικονομία που δεν θα βασίζεται στον ορυκτό πλούτο της χώρας. Τέτοιες επανεπενδύσεις λαμβάνουν την μορφή συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και επενδύσεων σε υποδομές και διάφορων συστημάτων για την υποστήριξη προγραμμάτων όπως της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Ωστόσο, η χώρα και η γενικότερη περιοχή εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις. Εξωτερικά ενυπάρχει η αυξανόμενη απειλή μιας γεωπολιτικής αστάθειας συμπεριλαμβανομένων των άλυτων εθνικών και διαπολιτισμικών σχέσεων που έχουν την ικανότητα να επηρεάσουν την οικονομική και κοινωνική δομή των ΗΑΕ. Ομοίως, ένας αριθμός παγκόσμιων οικονομικών κινδύνων απειλούν την ομαλή διεθνή επέκταση των ΗΑΕ, τόσο από την άποψη της μεταβλητότητας στις περιφερειακές και διεθνείς αγορές, καθώς και της πιθανότητας της αύξησης του προστατευτισμού στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα. Στο εσωτερικό, τα ΗΑΕ αντιμετωπίζουν προκλήσεις για την επίλυση των κοινωνικών και πολιτικών ανισοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της ανεργίας και των στρεβλώσεων στην κατανομή του εισοδήματος. Τέλος, οι περιβαλλοντικές πιέσεις απειλούν τους υδάτινους πόρους, τις θαλάσσιες περιοχές και την καθαρή ατμόσφαιρα που είναι απαραίτητα για τον αυξανόμενο πληθυσμό των ΗΑΕ και την άνθηση της τουριστικής βιομηχανίας. Εξερευνώντας τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των προκλήσεων και των ευκαιριών που έχει να αντιμετωπίσει η χώρα, το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ ανέπτυξε μία σειρά σεναρίων που καλύπτουν μία περίοδο έως το 2025. Τα σενάρια αυτά παρουσιάστηκαν το 2007 στην ετήσια συνάντηση στο Νταβός της Ελβετίας και στην Ιορδανία¹²¹.

Τα σενάρια ερευνούν τον τρόπο με τον οποίο τα ΗΑΕ μπορούν να χρησιμοποιήσουν καλύτερα τους πόρους που διαθέτουν ώστε να προσφέρουν ευκαιρίες σε όλους τους

¹²¹ WEF 2007, σ.2

πολίτες και να συνεχίσουν να αποτελούν τον οικονομικό ηγέτη της περιοχής. Η διαδικασία εκπόνησης σεναρίων έθεσε δύο κεντρικά ερωτήματα που θα μπορούσαν να αλλάξουν την τύχη της χώρας κατά τη διάρκεια των δύο επόμενων δεκαετιών:

→ Θα είναι σε θέση οι ηγέτες των ΗΑΕ να εφαρμόσουν τις αναγκαίες οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις και να επιβάλλουν το κράτος δικαίου τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα;

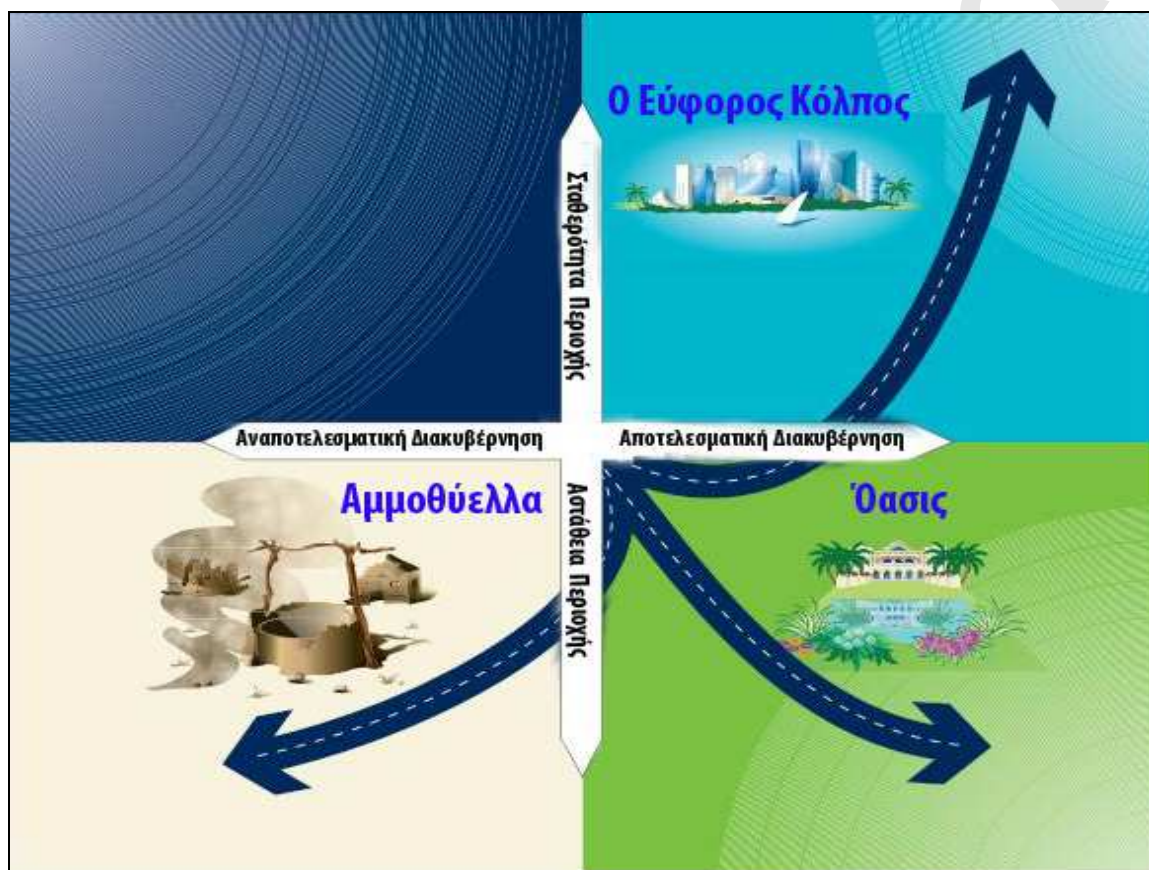
→ Θα είναι τα ΗΑΕ σε θέση να διατηρήσουν την εσωτερική τάξη και σταθερότητα, ιδίως εντός της αβέβαιης και σύνθετης κατάστασης στην ευρύτερη περιοχή του Κόλπου;

Αυτά τα πρωταρχικά ερωτήματα αποτελούν τη δομή των σεναρίων αλλά οι ιδέες που μπορούν να αντληθούν από την εξέταση του τι συνεπάγονται, είναι ακόμη πιο ζωτικής σημασίας. Έτσι, δύο είναι τα θέματα που έχουν αναδειχθεί ως πρωταρχικής σημασίας για το μέλλον των ΗΑΕ:

- **Εκπαίδευση και καινοτομία:** Μία από τις βασικές προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η χώρα είναι να διασφαλίσει ότι το εκπαιδευτικό της σύστημα παρέχει στους υπηκόους της τις δεξιότητες που απαιτούνται από τον ραγδαία αναπτυσσόμενο ιδιωτικό τομέα, βοηθώντας έτσι στη διαφοροποίηση της βιομηχανίας και στην αποκατάσταση της δημογραφικής ανισορροπίας στο εργατικό δυναμικό. Τα σενάρια δείχνουν ότι η διασφάλιση της υψηλής ειδίκευσης των υπηκόων, όπως συμβαίνει στις καινοτόμους οικονομίες, είναι ζωτικής σημασίας για τη χώρα τόσο από την άποψη της αξιοποίησης των πλουτοπαραγωγικών της πηγών όσο και από την άποψη της επίτευξης των στόχων της μακροπρόθεσμης οικονομικής σταθερότητας.
- **Ηγεσία και διακυβέρνηση:** Η ηγεσία της χώρας και οι δομές διακυβέρνησής της είναι βασικοί παράγοντες για τη μελλοντική της ανάπτυξη. Ενώ έχουν γίνει μεταρρυθμίσεις τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε τοπικό επίπεδο λαμβάνοντας υπόψιν τα διεθνή πρότυπα, υπάρχουν ακόμα περιθώρια βελτίωσης στη διαχείριση της γραφειοκρατίας και τη διαφάνεια των κυβερνητικών δομών. Τα σενάρια δείχνουν ότι αυτό θα έχει σημαντική επίδραση στην αύξηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας του κυβερνητικού έργου και θα συμβάλει στην ενίσχυση της ικανότητας της χώρας να προσελκύει ξένους επενδυτές.

Όπως θα δούμε στην ακόλουθη εικόνα, υπάρχουν τρία διαφορετικά σενάρια-κατευθύνσεις για τα ΗΑΕ έως το 2025 που εμφανίζονται ως κινήσεις σε έναν πίνακα ο οποίος ορίζεται από τα δύο βασικά ερωτήματα που τέθηκαν πιο πάνω:

Γράφημα 15. Τα ΗΑΕ και ο Κόσμος: Τα σενάρια έως το 2025

Πηγή: WEF 2007, σ.7

Σενάριο 1^ο. Θα είναι τα ΗΑΕ σε θέση να χρησιμοποιήσουν τον πλούτο που διαθέτουν και τις σχέσεις που έχουν αναπτύξει με τις άλλες χώρες του Κόλπου, συνεχίζοντας την ανοδική τους πορεία ως μία χώρα με διαφοροποιημένη και βασισμένη στη γνώση οικονομία; Στο σενάριο της «**Οάσεως**», τα ΗΑΕ αξιοποιούν την περιφερειακή ολοκλήρωση για να ελαχιστοποιήσουν την αστάθεια που υπάρχει στην περιοχή ενώ παράλληλα αναβαθμίζουν το ανθρώπινο δυναμικό για να συμμετάσχει ο ντόπιος πληθυσμός σε μία ισχυρή, πλην κεντρικά σχεδιασμένη, οικονομία.

Σενάριο 2^ο. Θα επιτρέψουν οι ηγέτες των ΗΑΕ να εξαπλωθεί στη χώρα η περιφερειακή βία δημιουργώντας αβεβαιότητα για τους επενδυτές και εμποδίζοντας τις μεταρρυθμίσεις; Η «**Αμμοθύελλα**» είναι ένα σενάριο όπου η ύπαρξη δραματικών περιφερειακών γεγονότων φέρνει τα ΗΑΕ σε δύσκολη κατάσταση την οποία μόνο οι ηγέτες της χώρας μπορούν να διαχειριστούν ενεργά. Οι μεταρρυθμίσεις τίθενται σε κίνδυνο και οι αυξημένες δαπάνες δεν οδηγούν σε μακροπρόθεσμες λύσεις των δημογραφικών και οικονομικών προβλημάτων.

Σενάριο 3^ο. Προτίθεται η κυβέρνηση των ΗΑΕ να επιτύχει τους στόχους της ανάπτυξης μίας διεθνούς κλάσης οικονομίας που θα κατευθύνεται από την αγορά και όχι από εκείνη, αξιοποιώντας το σταθερό περιφερειακό περιβάλλον και την αυξημένη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές για την προσέλκυση τοπικών και ξένων επενδύσεων στον ιδιωτικό τομέα; Ο «**Εύφορος Κόλπος**» είναι ένα σενάριο στο οποίο τα ΗΑΕ εδραιώνουν το ρόλο τους ως παγκόσμια οικονομική δύναμη με τη μετατροπή τους σε κέντρο καινοτομίας και βιομηχανίας και με τις επενδύσεις και την ευημερία να απλώνονται και στα επτά εμιράτα¹²².

Στους πίνακες που ακολουθούν παρατίθενται μερικές από τις σημαντικότερες πτυχές των τριών σεναρίων¹²³.

Όψεις	
Διεθνές Περιβάλλον	Η παγκοσμιοποίηση συνεχίζεται αλλά μετριάζεται από ανησυχίες για την ασφάλεια. Θεσπίζονται περισσότεροι καταναγκαστικοί κανόνες που οδηγούν σε λιγότερη ολοκλήρωση μεταξύ των διαφόρων κοινωνιών.
Οικονομικές Επιδόσεις	Η με γνώμονα την κυβέρνηση οικονομία, εστιάζει στους παραδοσιακούς τομείς όπως στην ενέργεια, τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και τον τουρισμό. Η ανάπτυξη περιορίζεται από την εξωτερική αστάθεια. Οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες εξακολουθούν να βασίζονται σε περιορισμένο βαθμό στην στήριξη της κυβέρνησης και στην παρέμβασή της. Οι εισοδηματικές διαφορές μέσα στην κοινωνία και

¹²² WEF 2007, σ.7

¹²³ WEF 2007, σ.10

	μεταξύ των εμιράτων διευρύνονται.
Κοινωνική Ανάπτυξη	Η εσωτερική σταθερότητα διατηρείται αλλά υπάρχουν περιστασιακά απειλές που προέρχονται από το εξωτερικό, εκτός των χωρών του Κόλπου. Περιορισμένη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων μεταξύ των υπηκόων. Η ολοκλήρωση της Ομοσπονδίας προχωράει όμως το άγχος είναι εμφανές.
Εξωτερικές Σχέσεις	Μερικές εντάσεις με τις ΗΠΑ και την ΕΕ γύρω από τη σχέση τους με το Ιράν. Τα ΗΑΕ είναι υποχρεωμένα να παίξουν ένα πολύπλοκο ενδιάμεσο ρόλο για να μετριάσουν τις συνέπειες της τεταμένης σχέσης Δύσης-Ανατολής.
Ηγεσία και Διακυβέρνηση	Οι περιορισμένης έκτασης πολιτικές μεταρρυθμίσεις εξαιτίας της ανησυχίας για την ασφάλεια αποπροσανατολίζουν το ενδιαφέρον της κυβέρνησης μακριά από την ουσιαστική θεσμική οργάνωση του κράτους και την κατανομή της εξουσίας. Ο ρόλος της κυβέρνησης στην πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας χαρακτηρίζεται ως πατερναλιστικός.

Αμμοθύελλα	
Διεθνές Περιβάλλον	Κυριαρχούν τα θέματα ασφάλειας εξαιτίας της αύξησης των αναταραχών και της βίας.
Οικονομικές Επιδόσεις	Εξαιτίας της έλλειψης ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων, τα χρηματικά αποθέματα μόνο μερικώς μπορούν να προστατέψουν την οικονομία από τις επιπτώσεις της χαμηλής τιμής του πετρελαίου και τελικά η οικονομία διολισθαίνει στην ύφεση. Η διαφοροποίηση είναι αρκετά περιορισμένη και οι επιχειρήσεις γίνονται ολοένα πιο εξαρτημένες από την κυβέρνηση για την ευημερία και την επιβίωσή τους.
Κοινωνική Ανάπτυξη	Υπάρχει η απειλή της τρομοκρατίας τόσο από το εξωτερικό όσο και από το εσωτερικό. Η απόδοση του εκπαιδευτικού συστήματος λιμνάζει. Οι σχέσεις με τους αλλοδαπούς

	εργαζόμενους είναι τεταμένες. Η ανεργία αυξάνεται. Η ομοσπονδιακή ολοκλήρωση βρίσκεται σε κρίση.
Εξωτερικές Σχέσεις	Οι σχέσεις με τις ΗΠΑ και τις άλλες μεγάλες δυνάμεις του πλανήτη κυριαρχούνται από ζητήματα ασφάλειας. Ο παθητικός διεθνής ρόλος του κράτους επικεντρώνεται σε ένα μικρό αριθμό βασικών συμμαχιών.
Ηγεσία και Διακυβέρνηση	Τα μεταρρυθμιστικά προγράμματα εγκαταλείπονται σε μεγάλο βαθμό καθώς η προσοχή και οι πόροι διατίθενται στα θέματα της εσωτερικής ασφάλειας. Εντείνεται η δυσκολία των ηγετών να αντιμετωπίσουν την εσωτερική αστάθεια. Η νομιμότητα της κυβέρνησης αμφισβητείται από μεγάλα τμήματα του πληθυσμού.

Ο Εύφορος Κόλπος	
Διεθνές Περιβάλλον	Ενίσχυση της παγκοσμιοποίησης. Περισσότερο συνεκτικές κοινωνίες.
Οικονομικές Επιδόσεις	Η ενσωμάτωση στην παγκόσμια οικονομία αυξάνεται σημαντικά. Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση συμβάλλουν στην αύξηση του ΑΕΠ και στην οικονομική διαφοροποίηση τόσο των παραδοσιακών τομέων (τουρισμός, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες) όσο και των καινοτόμων (βιοτεχνολογίας). Οι επιχειρήσεις είναι σε θέση να ανταγωνίζονται ανεξάρτητα και αποτελεσματικά στη διεθνή οικονομία.
Κοινωνική Ανάπτυξη	Βελτιωμένη δημόσια και ιδιωτική διακυβέρνηση και αυξημένες επιδόσεις στην εκπαίδευση. Η ανεργία αντιμετωπίζεται με επιτυχία και μειώνεται η εξάρτηση από ξένο εργατικό

	δυναμικό. Η ισχυρότερη ομοσπονδιακή ολοκλήρωση είναι γεγονός.
Εξωτερικές Σχέσεις	Η ανάπτυξη των επιχειρηματικών δεσμών με το Ιράν και η ανασυγκρότηση του Ιράκ, συμβάλλουν στην ενίσχυση των σχέσεων και τη σταθερότητα στον Κόλπο. Η χώρα είναι σε θέση να αναπτύξει ένα ευρύ και ποικίλο σύνολο αμοιβαίων επωφελών σχέσεων με περιφερειακές και παγκόσμιες δυνάμεις.
Ηγεσία και Διακυβέρνηση	Υπάρχει ισχυρή διακυβέρνηση η οποία επωφελείται από τις μεταρρυθμίσεις στην κατανομή των εξουσιών προωθώντας τη διαφάνεια και την ευνομία. Η μεγαλύτερη σταθερότητα διευκολύνει τη συμμετοχική διακυβέρνηση. Η κυβέρνηση γίνεται ένα αποτελεσματικό όργανο της συλλογικής εθνικής βούλησης για τη διαμόρφωση του οικονομικού και πολιτικού μέλλοντος της χώρας.

Επίλογος – Συμπεράσματα

Φτάνοντας στο τέλος της εργασίας, ας κάνουμε μία γρήγορη ανασκόπηση των θεμάτων που τέθηκαν υπό μελέτη. Αρχικά, γνωρίσαμε τα ΗΑΕ ως προς το φυσικό περιβάλλον, την ιστορία και την πολιτική, την εξωτερική πολιτική, τη σύνθεση του πληθυσμού, το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα υγείας. Έτσι, αφού σχηματίσαμε μία πρώτη εικόνα για τη χώρα, περάσαμε στο δεύτερο και κυριότερο κεφάλαιο της εργασίας που αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας των ΗΑΕ. Αρχικά, εξετάστηκε η πολιτική και κοινωνική σταθερότητα στο εσωτερικό της χώρας που αποτελεί την κύρια προϋπόθεση για την ανάπτυξη. Είδαμε το υψηλό βιοτικό επίπεδο που απολαμβάνουν οι κάτοικοι, εμφανές στο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης και τη μέριμνα που προσφέρεται σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες αποτρέποντας έτσι την εμφάνιση κοινωνικών εντάσεων. Στη συνέχεια, εξετάστηκε η απασχόληση, η ανεργία, η σύνθεση του εργατικού δυναμικού της χώρας και η πολιτική που εφαρμόζεται αναφορικά με τα εργασιακά. Ακολούθησε η εξέλιξη διαφόρων οικονομικών μεγεθών της χώρας όπως το ΑΕΠ, το εμπορικό ισοζύγιο και ο πληθωρισμός. Μετά σειρά είχε το ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα που επικρατεί στη χώρα και η εξέταση των παραγόντων που το διαμόρφωσαν όπως οι άριστες υποδομές, η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική, οι άμεσες επενδύσεις, οι επενδυτικοί νόμοι και οι ελεύθερες οικονομικές ζώνες. Στη συνέχεια παρακολουθήσαμε την πορεία προς την εκβιομηχάνιση της χώρας με σκοπό τη διαφοροποίηση της οικονομίας και την απαγκίστρωσή της από το πετρέλαιο. Επιπλέον διερευνήθηκε η ενεργειακή πολιτική των ΗΑΕ αναφορικά με τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καθώς και την πυρηνική ενέργεια. Στη συνέχεια εξετάστηκαν οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που προσφέρουν τα ΗΑΕ ως περιφερειακό κέντρο της Μέσης Ανατολής και στο τέλος του κεφαλαίου διερευνήθηκαν άλλοι τομείς της οικονομίας όπως είναι οι τηλεπικοινωνίες, η ναυτιλία, ο τουρισμός και η γεωργία. Στο τρίτο κεφάλαιο ασχοληθήκαμε με την κρίση που έπληξε το Dubai, τις προσπάθειες διάσωσής του από την πλήρη οικονομική κατάρρευση και την κατάσταση που επικρατεί σήμερα. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύθηκε η τρέχουσα στρατηγική για την ανάπτυξη και την ευημερία της χώρας που ονομάστηκε «Στρατηγική 2011-2013». Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο μελετήθηκαν οι

προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα τα επόμενα χρόνια καθώς και τα σενάρια για το μέλλον των ΗΑΕ.

Τα ΗΑΕ είναι αναμφίβολα μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα χώρα, από οποιαδήποτε οπτική γωνία (κοινωνική, οικονομική, πολιτική) την παρατηρήσει κανείς, διότι επιφυλάσσει συνεχώς νέες εκπλήξεις. Τα ΗΑΕ είναι πραγματικά ο ορισμός της ορθολογικής και χρηστής διαχείρισης των δημοσίων εσόδων τα οποία επενδύονται ξανά στην ίδια τη χώρα, επικουρώντας και ενθαρρύνοντας την ιδιωτική πρωτοβουλία παράλληλα με τη συνεχή αναβάθμιση των δημοσίων παροχών, από τις υπηρεσίες εξυπηρέτησης του πολίτη μέχρι τις μεγάλες υποδομές. Είναι κοινός τόπος ότι σχεδόν τίποτα από ό,τι έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα δεν θα είχε πραγματοποιηθεί δίχως την εκμετάλλευση του πλούσιου ορυκτού πλούτου. Βέβαια, δεν σημαίνει ότι το πετρέλαιο από μόνο του είναι πανάκεια. Ορισμένες φορές, όπως στην Αφρική για παράδειγμα, μπορεί να αποτελέσει πραγματικό εφιάλτη για τη χώρα που το διαθέτει. Στα ΗΑΕ όμως, τα έσοδα από την αξιοποίηση του πετρελαίου και του φυσικού αερίου μεταμόρφωσαν τούτη την εχθρική προς τον άνθρωπο περιοχή του πλανήτη σε μία πραγματική όαση μέσα στην έρημο της αραβικής χερσονήσου αποτελώντας πρότυπο για άλλες χώρες που διαθέτουν κοιτάσματα στο υπέδαφός τους μεταξύ των οποίων και η πατρίδα μας που έστω και αργά κάνει τώρα τα πρώτα της βήματα προς την κατεύθυνση αυτή. Δεν υπήρχε τίποτα, όλα έπρεπε να γίνουν από την αρχή και σήμερα τα ΗΑΕ είναι το παράδειγμα του πώς πρέπει να οικοδομηθεί μία χώρα. Έχει αναγνωριστεί διεθνώς ως οικονομική δύναμη και όλα αυτά μέσα σε λιγότερο από τέσσερις δεκαετίες. Κάθε χρόνο εισρέουν στη χώρα χιλιάδες άνθρωποι από όλον τον κόσμο που ονειρεύονται να χτίσουν το μέλλον τους πάνω σε γερές βάσεις όπως γερά είναι και τα θεμέλια των ΗΑΕ. Θα μπορέσει όμως η χώρα να προσφέρει στους ανθρώπους που την κατοικούν μία καλύτερη ζωή στις πόλεις του μέλλοντος; Πιστεύω ότι η απάντηση είναι θετική, πρώτον εξαιτίας της ορθολογικής διαχείρισης των κρατικών εσόδων που αναφέρθηκε παραπάνω και δεύτερον εξαιτίας της έμφασης που δίνει το κράτος στην ανθρώπινη υπόσταση. Ο ίδιος ο ιδρυτής των ΗΑΕ σείχης Zayed έλεγε πάντα ότι ο πλούτος δεν βρίσκεται στο χρήμα αλλά στον άνθρωπο, φωτογραφίζοντας ουσιαστικά τη συμβολή του ανθρώπου στο θαύμα της χώρας του. Δεν είναι τυχαία άλλωστε η έμφαση που δίδεται στις κοινωνικές παροχές όπως η υγεία και η εκπαίδευση που θεωρούνται κεφαλαιώδους σημασίας για την πρόοδο και την ανάπτυξη της χώρας. Έτσι, υπάρχει μία αμφίδρομη σχέση κράτους-πολιτών στην

οποία ο ένας προσφέρει στον άλλον αυτά που χρειάζεται και οι δύο βγαίνουν κερδισμένοι. Ένας από τους βασικούς συντελεστές της επιτυχίας των ΗΑΕ αποτελεί η ταυτότητα της χώρας η οποία δεν έχει αλλοιωθεί παρά το εύρος των μεταναστών που έχουν εισρεύσει στη χώρα. Είναι ένα περήφανο αραβικό κράτος του Κόλπου με τη διαφορά ότι έχει ρίξει γέφυρες επικοινωνίας και φιλίας στον υπόλοιπο κόσμο σε αντίθεση με ορισμένα κράτη της ευρύτερης περιοχής του Κόλπου όπου επικρατούν οι διαμάχες και οι συγκρούσεις. Συνεπώς, η ειρήνη μαζί με την εσωτερική ασφάλεια αποτελούν τη βάση του οικοδομήματος των ΗΑΕ και η ίδια η χώρα αποτελεί έναν από τους καλύτερους πρεσβευτές του αραβικού κόσμου στον υπόλοιπο κόσμο. Έκπληξη μας προκαλεί ότι τα σχέδια για το μέλλον δεν σταματούν ποτέ. Συνεχώς δημιουργούνται νέες ιδέες που τίθενται σε εφαρμογή με άριστο παράδειγμα την πόλη Masdar που βρίσκεται στο στάδιο της ίδρυσης εκ του μηδενός. Η πόλη αυτή, που σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα θα είναι έτοιμη μέχρι το 2018, θα τροφοδοτείται αποκλειστικά από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως θα ισχύει κάποτε στο μέλλον για όλες τις πόλεις του κόσμου, εγχείρημα που θα φέρει τον άνθρωπο σε συμφωνία με τη φύση και όχι τη δεύτερη σε μειονεκτική θέση έναντι του πρώτου όπως συμβαίνει τώρα. Ταυτόχρονα όμως, τα ΗΑΕ αντιμετωπίζουν μία σειρά από προκλήσεις που θα μπορούσαν να βλάψουν μελλοντικά τη σταθερότητα και την ευημερία τους. Ακόμα όμως και χωρίς την απειλή των εξωτερικών αναταραχών ή των χαμηλών τιμών του πετρελαίου, τα ΗΑΕ πρέπει να αντιμετωπίσουν μία σειρά από εσωτερικές προκλήσεις. Για παράδειγμα, τα αποθεματικά που δημιουργήθηκαν εξαιτίας των υψηλών τιμών του πετρελαίου, δεν θα είναι για πάντα διαθέσιμα. Για αυτό, είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις τρέχουσες επενδύσεις να γίνεται προσεκτική διαχείριση ώστε να εξασφαλιστεί ότι συμβάλλουν στην οικοδόμηση μίας διαφοροποιημένης και βιώσιμης οικονομίας που θα βασίζεται στην καινοτομία και στην οικοδόμηση μίας ισορροπημένης κοινωνικής δομής. Τα επόμενα χρόνια είναι αποφασιστικής σημασίας για την ανάπτυξη της χώρας. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται σήμερα έχουν τη δυνατότητα να παγιώσουν την τρέχουσα αισιοδοξία και να τη μετατρέψουν σε μόνιμη ανάπτυξη. Η άρτια συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, δηλαδή της κυβέρνησης, των επιχειρηματιών, των ίδιων των πολιτών και των τοπικών φορέων, θα αποτελέσει το μυστικό μίας ταχύτερης και βιώσιμης ανάπτυξης χωρίς να τεθεί σε κίνδυνο η εσωτερική σταθερότητα. Μία ενδεχόμενη καθυστέρηση ή απροθυμία της ηγεσίας να αντιμετωπίσει τυχόν φλέγοντα ζητήματα που αφορούν το εσωτερικό της χώρας, μπορεί να συμπέσει με εξωτερικά αρνητικά γεγονότα. Τότε, η χώρα θα

εισέλθει σε μία φάση οικονομικής ύφεσης και εσωτερικών συγκρούσεων που δεν θα της επιτρέπουν να ατενίσει με αισιοδοξία το μέλλον. Είμαι όμως πεπεισμένη ότι το κράτος που με τόση προσοχή ίδρυσε και ανέπτυξε ο σείχης Zayed πριν από τέσσερις δεκαετίες δεν θα αφηθεί στην τύχη του. Φαίνεται, ότι οι τωρινοί ηγέτες βαδίζουν στα χνάρια του μεγάλου ηγέτη, διακρίνονται για τη δυναμικότητα και τη φιλοδοξία τους και επιθυμούν το όραμά τους για μία σύγχρονη και βιώσιμη οικονομία που θα βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία να γίνει πραγματικότητα. Εχέγγυο φυσικά της επιτυχίας αποτελούν τόσο τα αποθεματικά της χώρας όσο και τα αποθέματα του μαύρου χρυσού που διαθέτει η χώρα τα οποία θα διαρκέσουν για έναν αιώνα αρκεί βέβαια να γίνει σωστή διαχείριση του πλούτου έτσι ώστε να κατευθυνθεί σε επενδύσεις που θα διαφοροποιήσουν την οικονομία της χώρας και θα την απαγκιστρώσουν από το πετρέλαιο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Al-Iriani, M. (2009), *Foreign Direct Investment and economic growth in the GCC countries: A causality investigation using heterogeneous panel analysis*. Sana'a University, Sana'a, Yemen

Al-Mansouri, A., Dziobek. C. (2006), Providing Official Statistics for the Common Market and Monetary Union in the Gulf Cooperation Council (GCC) Countries—A Case for “Gulfstat”, IMF Working Paper

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp0638.pdf>

Attiea, M., Anath, R., Hossein K. (2009). Cost efficiency and value driver analysis of insurers in an emerging economy, *Managerial and Decision Economics*, vol.30, pp.265-280

Davidson, M. (2005). *The United Arab Emirates: A study in survival*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, Durham Research Online

<http://dro.dur.ac.uk/954/1/954.pdf?DDD35+dgi0cmd>

Elhiraika, A., Hamed, A. (2002). *Explaining growth in an oil-dependent economy: The case of the United Arab Emirates*, United Arab Emirates University and Abu Dhabi Fund for Development.

International Monetary Fund. (2012). United Arab Emirates: Selected Issues and Statistical Appendix, *IMF Country Report No. 12/136*

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2012/cr12136.pdf>

International Monetary Fund. (2012). United Arab Emirates. 2012 Article IV Consultation, *IMF Country Report No. 12/116*

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2012/cr12116.pdf>

Jackson, I. (2009). Nuclear energy and proliferation risks: myths and realities in the Persian Gulf, *International Affairs*, vol.85, no.6, pp.1157–1172

ΜΠΣ Οικονομική & Επιχειρησιακή Στρατηγική, 2011-2012, «Ανάπτυξη και Πολιτικές στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Γεωργίου Γ. Κασσιανή

Katzman, K. (2012). The United Arab Emirates (UAE): Issues for U.S. Policy, *Congressional Research Service*, July 17, 2012

<http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS21852.pdf>

Library of Congress–Federal Research Division. (2007). Country Profile: United Arab Emirates (UAE). <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/profiles/UAE.pdf>

Malkawi, B. (2006) Anatomy of the case of Arab countries and the WTO, *Arab Law Quarterly*, vol.20, no.2, pp.110-151

<http://www.jstor.org/discover/10.2307/27650543?uid=3738128&uid=2&uid=4&sid=21101015527393>

Maurer, N. (2011). Dubai in Crisis, *Harvard Business Review*, 2010, rev.May 16, 2011, pp.1-16

Sager Al Asam, M. (1998). *Protected Agriculture in the United Arab Emirates*

http://www.icarda.org/aprp/PDF/PAinAP_UAE.pdf

Shihab, M. (2000). Economic Development in the UAE, pp.249-259 (online)

http://www.uaeinteract.com/uaeint_misc/pdf/perspectives/12.pdf

Salah, O. (2010). Dubai Debt Crisis: A legal analysis of the Nakheel Sukuk, *Berkeley Journal of International Law, Publicist (online)*, vol. 4, pp.19-32

<http://bjil.typepad.com/Dubai%20Debt%20Crisis.pdf>

United Arab Emirates Cabinet. *Highlights of the UAE Government Strategy 2011-2013*, <http://www.uaecabinet.gov.ae/English/Documents/PMO%20StrategyDocEngFinV2.pdf>

United Arab Emirates, Ministry of Economy. (2009). *Investor's Guide to the UAE 2010-2011. Your one-stop information resource.* Investor's Guide Investment Department, http://www.economy.gov.ae/documents/INVESTOR%20GUIDE%20AL_L.pdf

ΜΠΣ Οικονομική & Επιχειρησιακή Στρατηγική, 2011-2012, «Ανάπτυξη και Πολιτικές στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα», Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης, Γεωργίου Γ. Κασσιανή

United Arab Emirates, Ministry of Economy. (2011). *Annual Economic Report 2011*, <http://www.economy.ae/English/Documents/EconomicAnnualReport-en.pdf>

United Arab Emirates Interact. (2010). *UAE Yearbook 2010*
<http://www.uaeyearbook.com/yearbook2010.php>

World Economic Forum. (2007). *The United Arab Emirates and the World: Scenarios to 2025*, <http://www.weforum.org/reports/united-arab-emirates-and-world-scenarios-2025>

Zubair, H. (2010). Dubai financial crisis: causes, bailout and after – a case study, *Journal of Islamic Banking and Finance*, vol.27, pp.47-55
http://mpa.ub.uni-muenchen.de/26397/1/MPRA_paper_26397.pdf

Άρθρα στον Τύπο:

“Signs of UAE real estate recovery still tentative; worst likely over for property sector”
<http://english.alarabiya.net/articles/2012/05/03/211853.html>

“Two years after debt crisis, Dubai re-emerges as safe haven”
<http://english.alarabiya.net/articles/2011/11/23/178762.html>